

RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

STALE DODATKI:

„ELEKTRO- I RADJOTECHNIKA” ♦ „POSTĘPY W PRZEMYSLE” ♦ „DZIAŁ SAMOCHODOWY” ♦ „HANDEL I PRZEMYSŁ ROWEROWY” ♦ „DZIAŁ BUDOWLANY, DRZEWNY I CERAMICZNY” ♦ „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH”

Nr. 16

Poznań, 19 kwietnia 1930

Rok X

PRZEDPŁATA

kwartalna 4½ zł. + 40 gr. za dostawę franko w dom.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA

POZNAŃ, WIELKA 10. - TEL. 2277

Tygodnik abonować można na wszystkich pocztach w Państwie Polskiem.

Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone są na stronie ostatniej.

Z okazji Świąt Wielkanocnych składamy wszystkim naszym Szanownym Czytelnikom, Inserentom i Przyjaciółom najszczerze życzenia

„Wesołego Alleluja!”

WYDAWNICTWO

Przedtargowa Odezwa Międzynarodowych Targów w Poznaniu do polskiego przemysłu i handlu

„Wobec tendencji światowych sfer gospodarczych burzenia granic celnych oraz zbliżającej się chwili zawarcia dalszych nowych traktatów handlowych przez Polskę, jedynym środkiem utrzymania i rozszerzania dotychczasowych rynków zbytu jak również zdobycia nowych, jest niedopuszczenie do zdystansowania własnej produkcji przemysłowej w pokazach, jakimi są bezwzględnie Targi i Wystawy, różniące się jednakowoż od siebie zasadniczo w zakresie swych celów i zadań.

Wystawy są pokazem szczytu wytwórczości, a objekty wystawowe przeznaczone na podziw laików i fachowców, trwają dłuższy czas, wymagają kosztownej dekoracji i propagandy oraz wysokich opłat za stoisko. Za zasługi na polu produkcji i jakości towaru Wystawy udzielają dyplomów i medali.

Targi natomiast koncentrują przemysł, handel i rolnictwo, dając pole wolnej konkurencji i pozostawiając ocenę towarów pod względem praktyczności, jakości i ceny wyłącznie fachowcom. Nie wymagają specjalnych wydatków na dekoracje i pobierają niskie opłaty za stoiska. Jednym słowem Targi przyczyniają się do wzmożenia produkcji i poszerzenia warsztatów pracy.

Międzynarodowe Targi w Poznaniu doceniając potrzeby przemysłu polskiego w ciągu 10-lecia swego istnienia, prowadziły stale propagandę w kierunku pogłębienia rynku wewnętrznego i ekspansji gospodarczej Polski zagranicę: w tym roku specjalnie rozwinęły ją do niebywałych dotąd rozmiarów, zapraszając indywidualnie; z kraju — wszystkich poważniejszych kupców i przemysłowców oraz rolników i samorządy — z zagranicy natomiast, te wszystkie firmy, które w ciągu 10-lecia istnienia Targów Poznańskich okazały chęć do nawiązania stosunków gospodarczych z Polską.

Dzięki tego rodzaju propagandzie przeprowadzonej z całą celowością P. T. Wystawcy na tegorocznych Międzynarodowych Targach w Poznaniu, odbywających się od 27 kwietnia do 4 maja 1930, osiągnęli niewatpliwie bardzo dodatnie rezultaty oraz pozyskali nowych odbiorców.”

M. KRZYŻANKIEWICZ, dyrektor.

Stwórzmy Powszechną Służbę Gospodarczą!

Apel do miarodajnych czynników!

Najcenniejszym objawem miłości Ojczyzny jest **PATRYOTYZM GOSPODARCZY**. Nie zadowolą go bowiem usta, pełne pięknych słów, lecz wymaga on pełnej ofiarności rąk.

Sam patryotyzm gospodarczy jednak nie wystarczy, nawet w społeczeństwie najbardziej uświadomionym, by zaradzić kryzysom — bo jest on oparty na *pierwiastkach uczuciowych* i dobrej woli. Życie zbiorowe winno natomiast w chwilach niebezpieczeństwa opierać się przede wszystkim na intelektualnych, rozumowych siłach społeczeństwa, doprowadzonego nie tylko do uświadomienia, ale i do **PRZYMUSU wykonawczego**.

Przeżywamy właśnie chwilę, pełną krytycznego napięcia gospodarczego i pełne wojennych nastrojów ekonomicznych.

Nie można się ludzić, że sam entuzjazm do walki o naszą samowystarczalność krajową wystarczy, że sam apel do serca i rozumu **OCHOTNIKÓW** — zwerbujecie dostateczną ilość bojowników na front produkcji, a dobrowolna milicja i pogotowie ratunkowe zmusi społeczeństwo do „Wysięgu Pracy”, — zwłaszcza tych, których położenie gospodarcze naszego kraju ani ziębi ani grzeje, o ile się im takiego zainteresowania nie narzuci.

Oto odzywają się coraz częściej wołania o „wychowanie gospodarcze społeczeństwa” (Władysław Grabski, Warszawa, 1929) jako środka zbawiennego, będącego zarazem dzwonieniem na alarm. Ale w chwilach tak wojennego napięcia i tak fundamentalnych wstrząsów życia gospodarczego nie wystarczy wołać o **WYCHOWANIE**, lecz trzeba myśleć i działać w sensie **wojskowego PRZYSPOSOBIENIA I SŁUŻBY**.

Na łamach „Polski Gospodarczej” (zesz. 14 z br.) rozwija znany ekonomista **Roger Battaglia** właśnie

myśl „wychowania gospodarczego społeczeństwa” w sensie pokojowej pedagogii społecznej. Nam się jednak zdaje, że najlepszy nawet szkolny plan nauczania ani nie wytworzy nowego typu „*homo oeconomicus*”, ani też nie zaradzi katastrofalnemu brakowi zainteresowania szerokich sfer problemami gospodarczymi — tak samo, jak nie na ławach szkolnych wyrabia się „*homo politicus*” i nie „profesorowie” tworzą kompanje, idące na front.

Dostatecznie chyba wykazują „szkoły” partyjne ideowców socjalistycznych i cały kurs sowieckiej utopji gospodarczego wychowania społeczeństwa rosyjskiego w kierunku **solidaryzmu kolektywistycznego** — że same ławy szkolne nie nauczą niczego, o ile **SZKOŁA ŻYCIA** nie dopisze i o ile dyscyplina, wprost wojskowa, nie zmusi do zastosowania się w danym kierunku.

Jak wszyscy teoretycy tak i nasi szanowni ekonomiści myślą stale w kategoriach szkolnych, a zapominają, że najlepszą szkołą są żywe placówki gospodarcze.

Uświadomić społeczeństwa nie można zapomocą **biurokracji** lub drogą „wykładów centralnych i prowincjonalnych”, bo lepszym od wszystkich uniwersytetów jest **pierwszy lepszy warsztat pracy**, gdzie się nie wychowuje i „kształci”, lecz **SŁUŻY**.

Jest bardzo charakterystycznym, że p. Rogerowi Battaglii zdaje się, iż „*niema nigdzie na świecie systematycznego wychowania gospodarczego społeczeństwa*”, — bo pod wychowaniem społeczeństwa rozumie zawsze społeczeństwo na ławach szkolnych. Tymczasem już od 1927 r. istnieje we Francji **naśladowania godny SYSTEM PRZYSPOSOBIENIA MŁODZIEŻY do niezbędnej — na wypadek wojny — SŁUŻBY PRODUKCYJNEJ**. Nie jest to wprawdzie „wychowanie”, ale zato tem ważniejsze przysposobienie młodzieży szkół paryskich w rozmaitych gałęziach przemysłu w ten sposób, że po ukończeniu szkoły normalnej każdy chłopiec czy dziewczynka przechodzi przysposobienie kolejno w czterech gałęziach wytwórczości krajowej.

Czy nie należałoby i w Polsce pomyśleć o takim „*Powszechnem Przysposobieniu Gospodarczem*” nie tylko młodzieży szkół normalnych, ale też szkół średnich i szkół akademickich, względnie osób w młodym, średnim i wyższym wieku?

Czy nie nadszedł już czas, by zamiast **blamowania się nierealnymi kursami** i etatystycznymi eksperymentami szkolnymi zaprowadzić powszechne przysposobienie gospodarcze całego społeczeństwa w sensie **zapoznania go z całokształtem naszego życia produkcyjnego i handlowego?**

Czy nie byłoby lepiej, zamiast tworzyć nowe typy szkół i nowe eksperymenty pedagogiczne, wysłać naszą młodzież, naszych młodzieńców i ludzi dorosłych bezpośrednio do szkoły życia, wprost do naszych warsztatów pracy, by tam nabrali zainteresowania problemami gospodarczymi i uświadomienia społecznego?

4-ro i 6-cio kątnie oraz karbowane 8380

Tkaniny metalowe - siatki rabcicowe i t. p.

Ceny konkurencyjne

Dostawa terminowa.

„DRUTOWNIA - POZNAŃ” Fabryka siatek i płotów drucianych

dawn. R. MATUSZEWSKI i S-ka.

Poznań, św. Marcin 45 a, II. ptr., tuż przy ul. Gwarnej

Oto co rozumiemy pod powszechną służbą gospodarczą: **ZAPROWADZENIE OGÓLNEGO PRZYMU-SU, STOSOWNIE DO WIEKU I PŁCI, PRZYSPO-SOBIENIA W ŻYCIU GOSPODARCZYM CAŁEGO NARODU.**

Młodzież szkolną, jeszcze w stanie dziecięcym, należy przysposobić w **RZEMIOSŁACH**, uczniów szkół średnich, względnie abiturjentów przysposobić obowiązkowo w krajowych **FABRYKACH**, do praktycznego zrozumienia i możliwości ewentualnego **współudziału w potrzebach gospodarczych kraju**, zwłaszcza na wypadek **WOJNY**, zaś od wszystkich **akademicko** wykształconych żądać bezwzględnie przysposobienia **ORGANIZACYJNEGO w przemyśle-handlowym tego słowa znaczeniu.**

Brak takiego **powszechnego przysposobienia gospodarczego, łatwiejszego do przeprowadzenia niżeli jakikolwiek inny pomysł „pedagogiczny“**, daje się wszędzie odczuć, nietylko u nas w Polsce.

Czy może się wyodrębnić gospodarcza opinia publiczna, jeżeli nasz świat dzieli się na **TEORETYKÓW I PRAKTYKÓW**, a właśnie teoretycy narzucają **życiu swe szkolne przekonania?**

Czy może być zrozumienie dla tak niezbędnego w Polsce stanu rzemieślniczego i rolniczego, jeżeli **MŁODZIEŻ opuszcza szkoły**, niemając o tej podstawie krajowej wytwórczości ani zielonego pojęcia? Gdyby każdy chłopiec i każda dziewczynka po opuszczeniu szkoły normalnej mogła przejść przez kilka warsztatów pracy i zapoznać się z **kilkoma gałęziami rękodzieła**, choćby tylko przez **przeciąg jednego półrocza** — to w naszą młodzież wpojonoby nietylko **poszanowanie dla PRACY** i stworzonoby nietylko zrozumienie dla wyższych rodzajów produkcji, ale danoby też niejednej młodej istocie **możność odpowiedniego wyboru zawodu**, nie biorąc już pod uwagę nabycie przez młodzież takich **wiadomości**, które na całe życie wywarłyby **swe piętno na młodych duszach.**

ABITURJENTÓW szkół średnich, zamiast odrazu pchać na wyższe ławy szkolne, należałoby przez **przeciąg pewnego czasu przysposobić w poszczególnych fabrykach i placówkach handlowych**, gdzie nabyliby nietylko wiadomości niezbędnych na wypadek **ko-**

niecznej wzmoczonej produkcji w czasie wojny, ale gdzie przeszliby najlepszą szkołę gospodarczych wiadomości, przenosząc później ten **ŚWIATOPOGLĄD społeczno-gospodarczy** do swej ścisłej pracy i nauki zawodowej.

Nareszcie od naszych „**AKADEMIKÓW**“ wszelkiego rodzaju wymagać należałoby nawskroś **praktycznego zetknięcia się z dogmatyką i polityką gospodarczą**, nie na jakichś dorywczych kursach, lecz bezpośrednio **W KANTORACH, BANKACH I URZĘDACH PAŃSTWOWYCH** — i tu nie trzeba przeszkolenia, lecz **powszechnego przysposobienia i służby!**

* * *

Oto będzie prawdziwa „**Liga Pomocy Przemysłowej**“, nietylko frazesowa, ale czynna „**Liga Samowystarczalności krajowej**“, nietylko „**psychotechniczna**“, ale Fordowska „**Liga Pracy**“ — jeżeli **każdemu obywatelowi Rzeczypospolitej będzie danem od młodego wieku i od najniższych warstw aż do najwyższych zetknąć się z życiem praktycznym i przysposobić do walki na froncie gospodarczym**. Ochroniłoby to naszą Ojczyznę od niejednego eksperymentu etatystycznego, a całe społeczeństwo zbliżyłoby do siebie i **uchroniło przed radykalizacją.**

Naprawdę, mniej szkodliwym jest kominiarz na czele Urzędu Skarbowego (Górny Śląsk!), niżeli „wysoco uzdolniony“ urzędnik, wymierzający podatki przemysłowi i handlowi, o których nie ma najmniejszego pojęcia

Takiemu stanowi rzeczy może zapobiec jedynie **powszechnie przysposobienie gospodarcze**, umożliwiające, bez uciekania się do nowych eksperymentów i rewolucyjnych posunięć, obudzenie zmysłu gospodarczego narodu w **przeciągu kilku lat** — o ile tylko spotka się z **dobrą wolą i prawdziwym patriotyzmem gospodarczym** tych, na których spada odpowiedzialność za brak tak niezbędnego zainteresowania **gospodarczego całego społeczeństwa**, w chwilach tak krytycznych, jak obecnie.

ZATEM DO DZIEŁA! STWÓRZMY POWSZECHNĄ SŁUŻBĘ GOSPODARCZĄ, DOPÓKI CZAS!

Henryk Grudziński

Międzynarodowe Targi w Poznaniu potężnym czynnikiem propagandy gospodarczej Polski

Miasto Poznań z pośród szeregu większych miast w Polsce wybija się na pierwszy plan pod względem ruchliwości w zakresie imprez, mających na celu wywarcie wpływu na kształtowanie się stosunków gospodarczych Polski.

Już od długiego szeregu lat rokrocznie w Poznaniu odbywają się Targi Poznańskie, które już od lat czterech przekształciły się w Targi Międzynarodowe, poza niemi zaś niema roku, aby w Poznaniu nie była zorganizowana jakaś wystawa o poważniejszym znaczeniu. Wystarczy tu wspomnieć Powszechną Wystawę Krajową, tę wielką rewję sił gospodarczych Polski odrodzonej, pod wrażeniem której do dziś znajduje się nietylko Polska, lecz i zagranica.

W roku bieżącym poza Targami Poznańskimi, które odbędą się jak w latach ubiegłych zupełnie normalnie, zorganizowana zostaje wielka Międzynarodowa Wystawa Komunikacyjna.

Międzynarodowe Targi w Poznaniu z roku na rok tężeją i zyskują coraz większe uznanie tak w kraju, jak i zagranicą. Podczas gdy notuje się upadek Targów w Kolonii, Królewcu, Wrocławiu i Gdańsku, Targi w Poznaniu wśród tych, które wykazują swój rozwój, jak Targi Lipskie, Lyonskie, czy Praskie, zajmują miejsce poczesne.

Dzięki Wystawie Krajowej, teren i zabudowania targowe rozszerzyły się znacznie, wskutek czego w roku bieżącym ekspozycje będą mogły być rozmieszczone znacznie lepiej: nieściesliwie i przejrzyście.

Korzystne położenie geograficzne Targów Poznańskich — leżą one bowiem na linii północ—południe, na szlaku Gdańsk—Praga—Wiedeń—Trjест — zapewnia Targom powodzenie, tem większe, że odbywają się one w Wielkopolsce, która poza Śląskiem i Pomorzem wykazuje stosunkowo największą konsumpcję.

Charakterystyczne dla Targów Poznańskich, że wystawcy nie tylko pokrywają sobie koszty związane z udziałem w Targach, lecz opuszczają je z dużymi nadwyżkami, uzyskanymi w wyniku przeprowadzonych na Targach transakcji. Nic więc dziwnego, że zagranica przekonaawszy się o wypływających korzyściach z udziału w Targach, z roku na rok coraz liczniej je obysła. I tak, gdy w roku 1927 zagranica była reprezentowana w 25 proc. ogółu wystawców, to w roku 1928 obesała Targi w wysokości 40 proc., na które złożyło się aż 18 krajów obcych.

Powszechna Wystawa Krajowa w roku ubiegłym była pokazem dorobku gospodarczego Polski w ciągu dziesięciu lat samodzielnej egzystencji. W Wystawie tej zagranica udziału nie brała mimo, że wykazała silne zainteresowanie samą Wystawą jako taką.

Tegoroczne Targi Poznańskie odbywają się właściwie w cieniu zeszłorocznej Wystawy i w przededniu Międzynarodowej Wystawy Komunikacyjnej. Mimo to, jeżeli chodzi o ich powodzenie, to wątpliwości pod tym względem niema żadnych. Znamienne jest tutaj, że zgłoszenia zagranicy, które zazwyczaj poczynają wpływać dopiero gdzieś pod koniec lutego, w roku bie-

żącym wpłynęły już w pierwszych tygodniach stycznia.

W roku bieżącym spodziewany jest liczny udział z zagranicy i to tem liczniejszy, że w roku ubiegłym zagranica na Wystawie reprezentowana nie była i wogóle bezpośrednio z życiem gospodarczym Polski nie zetknęła się, bowiem Targi Poznańskie ze względu na P. W. K. — jak wiadomo — wogóle nie odbyły się.

Przemysł polski mimo pewne pogorszenie się sytuacji gospodarczej i mimo liczny udział w Wystawie Krajowej, tegoroczne Targi poprze wybitnie. Wiąże się to ściśle z zawarciem traktatu handlowego z Niemcami. Mimo bowiem niewątpliwe korzyści, jakie przyniesie Polsce podpisanie traktatu handlowego, z drugiej jednak strony przemysł nasz znajdzie również niewątpliwie poważnego konkurenta w produkcji przemysłowej niemieckiej.

Międzynarodowe Targi w Poznaniu są wypróbowanym i skuteczn. czynnikiem propagandy gospodarczej, otwierając dogodne pole dla wszelkiej akcji, zmierzającej do zdobycia naszemu przemysłowi nowej klienteli i nowych rynków eksportowych.

Polska gospodarcza przed nowymi możliwościami

W życiu gospodarczym Polski zachodzą w chwili obecnej poważne przeobrażenia, w wyniku których przemysł, handel i rolnictwo znajdują się wobec nowych warunków istnienia.

Polityka traktatowa państwa, doprowadzająca do finalizowania coraz nowych układów handlowych z krajami zagranicznymi, podpisanie umowy handlowej z Niemcami, poza tem zaś szereg zjawisk, zaznaczających się wewnątrz kraju, jak i wysiłki w kierunku rozwiązania zagadnienia reformy podatkowej, kryzys rolniczy i dążności, zmierzające do stworzenia lepszych warunków dla rolnictwa, widoki na uzyskanie nowego dopływu kapitału zagranicznego w związku z tendencją potaniaenia pieniądza na rynkach światowych, stawiają życie gospodarcze Polski na przelomie. Znajdujemy się wobec zupełnie nowych możliwości ekonomicznych, które jak się ułożą w najbliższym czasie, trudno w tej chwili przewidzieć.

Mimo trudne warunki gospodarcze, istniejące zresztą nie tylko u nas, lecz i w krajach innych, Polska zdobywa się na poważne wysiłki w kierunku ugruntowania swej mocy politycznej i gospodarczej w stosunkach międzynarodowych, równoległe zaś do poczynañ Rządu, społeczeństwo wykazuje własną inicjatywę, zmierzającą do stworzenia wewnątrz kraju warunków, w których życie gospodarcze mogłoby się rozwijać jak najlepiej. Tutaj na plan pierwszy wysunąć należy Powszechną Wystawę Krajową w roku 1929 i Międzynarodowe Targi w Poznaniu, które może najbardziej pozytywnie przyczyniły się do podkreślenia wartości gospodarczych Polski, zwracając na nią uwagę zagranicy, jako na poważnego kontrahenta. Tak P.W.K. jak i Targi w Poznaniu, to rezultat samodzielnych zupełnie poczynañ społeczeństwa. Te ostatnie już od lat szeregu, bez żadnej pomocy z zewnątrz, wytrwale pracują nad pogłębieniem konsumpcji wewnętrznej i rozszerzeniem stosunków handlowych z krajami obcymi. W związku ze specjalnie silną w tym roku propaganda Targów, oraz z zakończeniem pertraktacji z Niemcami, zagranica wykazuje niebywałe dotąd zainteresowanie towarem polskim, pytając o dostawców.

W ciężkich dla Polski pod względem gospodarczym chwilach, doszedł do skutku traktat handlowy z Niemcami. Podpisanie traktatu stwarza dla kraju niewątpliwie szereg korzystnych możliwości, z drugiej jednakże strony polski przemysł znajdzie się wobec nowej, groźnej konkurencji. Jest rzeczą pewną, że przemysł niemiecki, który dziś dusi się w wielu wypadkach z nadmiaru produkcji, poprowadzi z całą siłą ekspansją na rynki polskie. Przemysł polski musi już dziś ewentualność tę przewidzieć i przygotować się odpowiednio do przyjęcia walki konkurencyjnej.

Poza przemysłem, który w związku z omówionymi wyżej zagadnieniami znajdzie się wobec nowych warunków rozwoju, oczekuje zmiany warunków egzystencji rolnictwo, które przywiązuje wielką wagę do zawartej ostatnio umowy żytniej z Niemcami i doraźnego programu pomocy dla rolnictwa. Nie do pomyślenia jest, by obecna katastrofalna sytuacja, w jakiej znajduje się obecnie wieś, miała trwać dłuższy okres czasu.

To wszystko, o czem wyżej była mowa, stawia życie gospodarcze Polski przed zupełnie nowymi możliwościami, wobec których nie wolno zachowywać się biernie. W zachodzących w naszym organizmie ekonomicznym przeobrażeniach, zainteresowane sfery muszą brać żywy i wybitny udział, by czynnie wpływać na kierunek stabilizowania się konjunktury.

I tutaj, jako czynnik wywierający wpływ na konsumpcję wewnętrzną, ułatwiający wymianę towarową tak w zakresie handlu wewnętrznego, jak i zewnętrznego, występują *Międzynarodowe Targi w Poznaniu*, stanowiąc doskonały teren, na którym polski przemysł może skoncentrować swe siły, by przeciwstawić się naporowi, jaki będzie niewątpliwie wywierał przemysł niemiecki na rynki polskie.

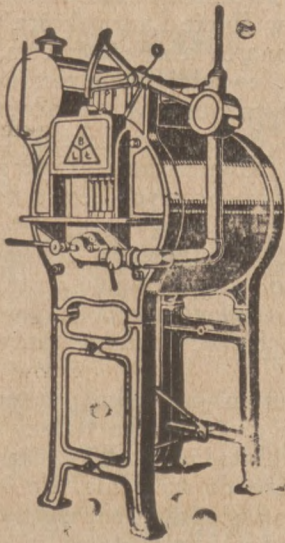
W chwili, gdy życie gospodarcze Polski znajduje się na przelomie, Targi w Poznaniu odgrywają rolę zasadniczą. Przy ich pomocy polski przemysł i polskie rolnictwo, jak i niemniej handel mogą aktywnie wpływać na kierunek kształtowania się nowych warunków rozwojowych dla życia gospodarczego Polski.

K. Żakowski.

„BRACIA LANGE”

FABRYKA MASZYN I ODLEWNIA ŻELAZA, SP. AKC. W ŁODZI

DZIAŁ Budowy pieców przemysłowych wykonywa:

Piece jednokomorowe do hartowania i odżarzania

Piece dwukomorowe, specjalnie do hartowania stali szybkoznającej

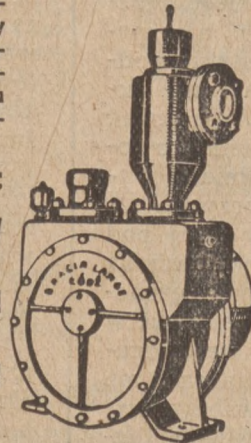
opalone ropą naftową lub gazem.
Temperatura do 1300° C.

Piece do grzania przy zastosowaniu kąpieli solnej lub ołowianej, z opalem ropnym lub gazowym

Piece do odpuszczania, z opalem ropnym lub gazowym

Wentylatory wysokiego ciśnienia

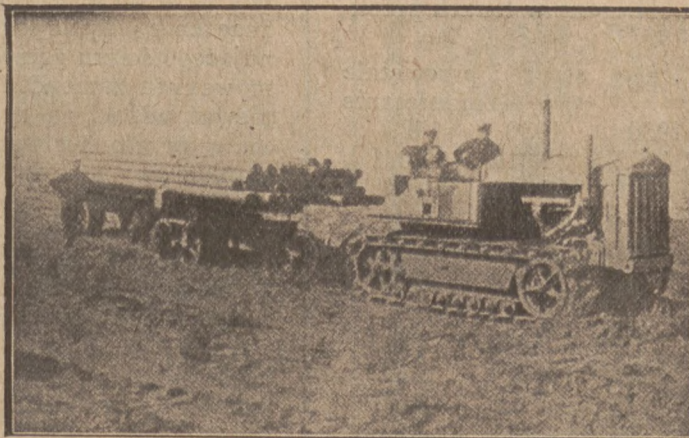

z ciśnieniem do 2000 m/m słupka wodnego, służące do uruchomienia pieców hartowniczych.

Prospekty i oferty wysyła się

na żądanie bezpłatnie

8310

TRAKTORY GĄSIENICOWE CLETRAC

Przyczepki i wywrotki traktorowe, kołowe i gąsienicowe
do przewozu różnych materiałów

6844

Górnośląskie
Towarzystwo
Przemysłowe

Getepe Sp. Akc.

Warszawa,
ul. Sewerynow 3
tel. 221-44, 247-54,
247-66

Katalogi, oferty, demonstracje - na żądanie

Produkcja i rynek żelaza w Polsce pod znakiem kryzysu

W numerze 13 z dnia 29 marca rb. zamieściliśmy już w streszczeniu ogólny pogląd na sytuację w przemyśle metalowym wytwórczym ciężkim, z uwzględnieniem niektórych ważniejszych działów przemysłu przetwórczego, biorąc za punkt obserwacji pierwsze dwa miesiące roku bieżącego. W uzupełnieniu rewelacji tych, przytaczamy dziś garść dalszych szczegółów, zaczerpniętych z informacji i sprawozdań wybitnych znawców tej dziedziny, oświetlających rozmiar i przyczyny kryzysu, przeżywanego przez hutnictwo polskie, jak wogóle przemysł metalowy.

Ogólny wynik produkcji naszego ciężkiego przemysłu górnośląskiego w miesiącu *lutym* rb., a w porównaniu ze *stycznem*, o ile chodzi o produkty podstawowe hutnictwa, zatem surówkę żelaza i stal surową, choć wykazuje dalszy ubytek, nie można nazwać tak bardzo niepomyślnym. Nieznaczny stosunkowo bowiem ubytek produkcji doznaje w pewnej mierze wyrównania przez ścieśnioną liczbę dni roboczych. W bezstronnej jednakże ocenie wziąć należy tutaj pod uwagę fakt, że rezultaty produkcji styczniowej są względnie niskie już to dla czasokresu międzysezonowego, oraz niemniej ze względu na przypadające w pierwszych dniach roku przerwy produkcyjne. Zrozumiałem jest, że poniżej przytoczone zestawienie nie ilustruje całokształtu współcześnie przeżywanego kryzysu, lecz wskazuje na ząbienie się przesilenia i jego kierunek.

Produkcja żelaza na polskim Górnym Śląsku w miesiącach styczniu i lutym obliczona w tonach przedstawiała się następująco:

	luty	styczeń	przeciętnie miesięcznie
	1930	1930	1929
Surówka żelaza	27 485	30 014	39 671
Stal surowa	76 096	76 218	74 945
Gotowe wytwory:			
Walcowni	54 187	53 141	51 803
Półfabrykaty	8 293	11 678	8 439
Wyroby uszlachetnione:			
Tłoczone i kute	3 137	3 423	3 317
Rury	4 297	5 323	6 242
Konstrukcje i wyr. kotł.	1 783	2 128	3 072

Jak z powyższego zestawienia wynika, produkcja stali surowej w lutym utrzymała się powyżej przeciętnej miesięcznej roku zeszłego, podczas gdy wytwórczość surówki żelaza osiągnąć zdoła zaledwie 69 proc. przeciętnej miesięcznej 1929 roku. Także wytwórczość gotowych fabrykatów walcownianych była około 2 400 ton wyższą, co tłumaczyć należy sobie bieżącym wykonywaniem wielkiego zamówienia dla Rosji Sowieckiej. Tymczasem ogólna depresja gospodarcza odbiła się bardzo dotkliwie na przemyśle uszlachetniającym, bowiem na wyroby te istniała słaba tylko możliwość eksportu. Produkcja więc wyrobów kutych i tłoczonych, rur, konstrukcyj żelaznych, oraz wyrobów kotlarskich cofnęła się znacznie w porównaniu z przeciętną miesięczną roku ubiegłego, oraz w przeciwstawieniu z miesiącem styczniem.

Biorąc pod uwagę wysoki stan eksportu wyrobów hutniczych jako czynnik wyrównawczy, oraz niezmiernie niską konsumpcję i tem samym bardzo ścieśnioną możliwość zbytu na rynku wewnętrznym, przyznać trzeba, że ciężki przemysł górnośląski mimo

wszystko utrzymał stosunkowo wysoki stan zatrudnienia. Liczba robotników cofnęła się w lutym o około 200 na ogólną liczbę 32 400 zatrudnionych. Na 1 kwietnia przewidziane było zwolnienie 150 robotników z walcowni rur bez szwu w Hucie Laura, która dla braku zatrudnienia zniewolona była znieść trzecią zmianę. Fabryka wagonów w Królewskiej Hucie zamierza również zwolnić około 300 robotników, zaproponowała jednakże dla uniknięcia dalszych redukcji, by Rząd, względnie Ministerstwo Komunikacji przekazało zlecenie na 2 000 wagonów towarowych, które firma wymieniona wykona na kredyt. Uregulowanie należności za dostawę tych wagonów nastąpić ma dopiero po ich wprowadzeniu w ruch kolejowy i użyciu do transportu towarów. — Niezależnie od redukcji liczby robotników, w różnych zakładach zaprowadzono przymusowe świętowanie.

Na rynku wewnętrznym, jak zresztą o tem już informowaliśmy, trwał w ciągu lutego dalszy zastój i brak było popytu, a wypłacalność odbiorców pozostawała nadal dużo jeszcze do życzenia. Po inne lata miesiąc luty był niejako wstępnym okresem do ruchu wiosennego, podczas gdy w tym roku na całej niemal linii panował zatrwajający spokój i niczego wprost z przygotowań do zbliżającego się sezonu zaobserwować nie było można. Syndykat przekazał na miesiąc ten hutom zamówień na 25 700 ton, czyli o 3 000 ton mniej, aniżeli w miesiącu styczniu.

W hurtowym handlu żelaza zaobserwować było można w ciągu lutego bardzo minimalne ożywienie o znaczeniu jedynie lokalnym, a niejednokrotnie dla panującego ścisku gotówkowego, oraz niepewności otrzymywanych zamówień nie można było załatwiać. Ponieważ widoki na rychłe ożywienie rynku są bardzo małe, przeto hurtownicy nie spieszą się z kompletowaniem swych niezbyt przetrzebionych zapasów w magazynach i zajęte przez hurt stanowisko było jedną z głównych przyczyn martwoży na rynku.

O stanie zatrudnienia i katastrofalnym wprost położeniu przeważnej części działów przemysłu metalowego przetwórczego rozwodziliśmy się w sprawozdawczym artykule pod tytułem: „Sytuacja w przemyśle metalowym”, zamieszczonym w nr. 13 pisma naszego i dlatego ograniczamy się dziś do uzupełniającej rewelacji uwagi, że w ciągu lutego zorganizowany przemysł metalowy przetwórczy przekazał Polskiemu Syndykatowi Hut zamówień na dostawę 5.100 ton surowca, czyli zaledwie 1/3 część ilości zamówień dokonanych w styczniu. Porównanie powyższe bez wszelkich dalszych komentarzy najlepiej odsłania nam czasową groźbę warunków, wśród których pracuje przemysł metalowy przetwórczy jako główny konsument produktów hutnictwa krajowego i które to warunki w logicznej swej konsekwencji muszą napierać ujemnie na stan produkcji hutniczej. To też w lutym bieżącego roku wytwórczość trzech podstawowych produktów hutnictwa w porównaniu z przeciętną miesięczną produkcją okresu przedwojennego wynosiła surówki żelaza zaledwie 49,5 proc., stali 73,4 proc., wyrobów walcowanych 77 proc.

O rozmiarach i przyczynach obecnego kryzysu w hutnictwie dyrektor Syndykatu Polskich Hut p. Bolesław Grodziecki wywodzi między innymi, że ogólne zapotrzebowanie rynku wewnętrznego w ostatnich miesiącach spadło o 50 proc. poniżej poziomu noto-

TOW. AKC. BUDOWY TRANSMISJI, MASZYN I ODLEWNI ŻELAZA J. JOHN W ŁODZI

Własne biura sprzedaży w:

Warszawie
Jerozolimska 51

Krakowie
Basztowa 24

Poznaniu
Cieszkowskiego 8

Lwowie
Zyblikiewicza 39

Katowicach
7515 Ks. Damrota 6

Lublinie
Cicha 6 (tel. 313)

Gdańsku
Fahrenheitstr. 2

8508 m

Adres telegraficzny dla biur i centrali: „Transmisja”

PĘDNIE (transmisje). Łożyska, samosmary, wieszaki. Wałki. Sprzęgła stałe i rozłączane: kłowe i ciernie. Koła pasowe i linowe. Naprężacze pasów. Kierowniki pasowe. Wykonanie dokładne. Kontrola sprawdzianami różnicowemi. Produkcja masowa. na skład; terminy krótkie.

KOŁA zębate czołowe i stożkowe z zębami obrabianymi na specjalnych automatach.

KOTŁY STREBEL'A oryginalne do ogrzewania centralnych.

GRZEJNIKI (RADJATORY) do ogrzewania centralnego.

WALCE młyńskie i inne przedmioty żeliwne utwardzone.

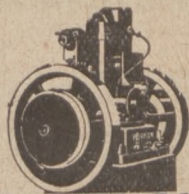
PRZEKŁADNIE ZĘBATE i ŚLIMAKOWE.

TOKARKI pociągowe, szybkoobrotowe z wałkiem pociągowym do toczenia i śrubą pociagową do gwintów. Budowa mocna. Wykonanie serjami bardzo dokładne. Wrzeciona szlifowane. Każda tokarka próbowana i kontrolowana protokularnie.

WIERTARKI kolumnowe ze skrzynką biezdzielnym posuwem wrzeciona (4 szybkości) dla wiercenia otworów do 32 i 40 mm.

GŁADZIARKI (KALANDRY) dla przemyłu włókienniczego i papierniczego, oraz walce do nich. Okładanie starych walców nowym papierem i jutą. Szlifowanie walców żeliwnych i stalowych na specjalnej szlifierce.

Dostawa ze składów lub w krótkich terminach.

PERKUN

**MOTORY SPALINOWE
NOWEGO TYPU**

BEZ WYTRYSKU WODY
DO CYLINDRA

WŁASNY PATENT
REGULATORA

8713a

MOTORY STAŁE DO 60 KM
PRZEWOŹNE DO 10 KM
TYPU MORSKIEGO

AGREGATY OŚWIETLENIOWE
KOMPRESORY POWIETRZNE

Towarzystwo Fabryki Motorów

PERKUN SP. AKC.

WARSZAWA, UL. GROCHOWSKA 46

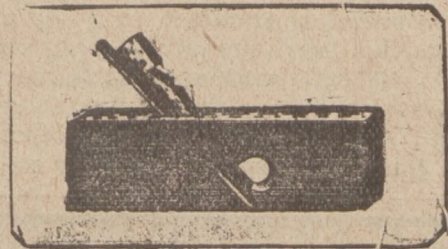
BIURO SPRZEDAŻY TEL. 84-40

FABR. NARZĘDZI STOL.

A. WARDZIŃSKI

NAKŁO N. NOTECIA

Telefon 54. Adres telegraf.: Wardziński Nakło n. N.

Wykonuje narzędzia i warształy dla stolarzy, bednarzy, kołodziej, cieśli i wogóle dla przemysłu drzewnego

Wyroby moje zostały na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu **złotym medalem** i przez Ministerstwo dla Przemysłu i Handlu **srebrnym medalem** państwowym odznaczone.

8503m

8410

wanego w roku 1928. Mimo ten wielce ujemny objaw, huty utrzymały produkcję na dość wysokim poziomie i narastające w hutach zapasy zabiegały usunąć zwiększeniem eksportu. Wystarczy zrobić porównanie, że eksport hutnictwa naszego w roku 1928 wynosił zaledwie 10 proc. ogólnego stanu produkcji, gdy tymczasem w styczniu r. b. osiągnął wywóz blisko 45 proc. Podstawą bytu i racjonalnego rozwoju może dać przemysłowi hutniczemu jedynie rynek wewnętrzny własny; obecny natomiast stosunek zbytu przy deficytowych cenach eksportowych, obniża wpływy i ścieśnia substancje rentowności zakładów przemysłowych, zagrażając w razie przedłużenia się takiego stanu rzeczy, ruiną słabszych warsztatów pracy, z drugiej zaś strony stan powyższy wpływa na uszczuplenie zasobów majątkowych przedsiębiorstw ekonomicznie silnych.

Skoro zważymy jednak, iż konsumpcja wewnętrzna w Polsce w czasokresie powojennym nawet wśród najświetniejszej konjunktury nie przekroczyła ilości 32 kg. wytworów walcowniczych na głowę ludności, gdy tymczasem w Niemczech spożycie dochodzi do wysokości 165 kg., w Anglii 179, a w Ameryce 287 kg., ostra forma obecnego kryzysu nie winna nas zbyt prerażać, bowiem możliwości rozwojowe naszego zapotrzebowania są bardzo wielkie a między produkcją hutniczą oraz wchłonnością rynku krajowego nie istnieje tak bardzo rażąca dysproporcja. Przesilenie obecne nie jest kryzysem nadprodukcji, przemysł nasz hutniczy opiera się na zdrowych zupełnie podstawach i wyrazić można nadzieję, że aż do ponownego powrotu warunków normalniejszych sfery rządowe wspólnie z gospodarczemi i stron interesowanymi znajdą formę ułatwiającą przetrwanie tej nowej fazy obecnego kryzysu.

Jak się w ostatniej chwili dowiadujemy i co z zadowoleniem stwierdzamy, przewidywania nasze w kie-

runku wynalezienia drogi odprężenia w części znajdującej już swój wyraz. Rząd przekazał w ostatnich dniach przemysłowi większych rozmiarów zamówienia, co stanowić będzie w przeżywanym przez hutnictwo kryzysie zwrotny punkt ku lepszemu, bowiem najbliższe już tygodnie przyniosą w związku z sezonem również na rynku pewne ożywienie. Odczuwa to już zresztą przemysł cynkowy, na którego rynku notowana obecnie tendencja wzmacniająca nie pozostanie bez pożytecznego wpływu na zmianę wielce niepożądanego dotychczasowego położenia.

Dalszym wreszcie pomyślnie wróżącym na zmianę sytuacji w hutnictwie współczynnikami są toczące się pertraktacje między delegacją handlową Rosji Sowieckiej w Warszawie a górnośląskim przemysłem hutniczym o nowe większych rozmiarów zlecenie. — Wspomnieliśmy już wyżej, że hutnictwo polskie otrzymało z początkiem r. b. zlecenie dla Rosji i to na dostawę żelaza sztabowego i blachy, a wartość zlecenia tego wynosiła 50 milionów złotych. Przemysł otrzymał na pokrycie 25 milionów złotych w wekslach, które zdyskontował Bank Polski oraz Bank Gospodarstwa Krajowego. — Drugą połowę w sumie 25 milionów złotych również w akceptach, pokryta ma być za ich zdyskontowanie przez grupę banków zagranicznych bez obliża eksportera i w tym kierunku przeprowadzane są obecnie pertraktacje z grupą instytucji bankowych holenderskich oraz angielsko-francuskich.

Bliższe szczegóły o dopełnienie tej transakcji oraz o rozmiarach i warunkach nowego zlecenia są nam narazie nieznane, wynika jednakże z tych najświeższych wieści, że sytuacja w hutnictwie wyjaśnia się i ulega już polepszeniu, gdy tymczasem górnictwo, w szczególności zaś przemysł metalowy przetwórczy, pracują wśród warunków najcięższego jeszcze kryzysu.

L. P.

Podwyższenie cen na żelazo i wyroby metalowe?

Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów zgodził się zasadniczo na podwyższenie cen na żelazo, metale i wyroby metalowe. Podwyżka trzymana jest jeszcze w tajemnicy, chociaż należy się spodziewać takiej podwyżki, w granicach od 5—40 proc. dla poszczególnych grup produkcji, przyczem podobno uwzględniona jest możliwość konkurencyjna krajowych wyrobów, by się ochronić przed zalewem zagranicznym. Z innych stron jednak dochodzą nas już obecnie głosy oburzenia lub rozpaczy zwłaszcza kup-

ców branży żelaznej, którzy podkreślają, że chociaż ceny żelaza od pewnego czasu się nie podniosły, to winno się je prócz tego właśnie obniżyć ze względu na zupełnie anormalny stan rozpiętości nożyc pomiędzy cenami produkcji rolniczej, a cenami produkcji przemysłowej. Niema dwóch zdań, że ze strony kupiectwa branży żelaznej spotka się taka podwyżka cen na wyroby konsumpcji wewnętrznej, tak i tak niezmiernie osłabionej, z energicznym protestem sfer zainteresowanych.

WYTWÓRNIA PĘDNI, MASZYN I ODLEWNIWA ŻELIWA

KRAWCZYK i S-ka

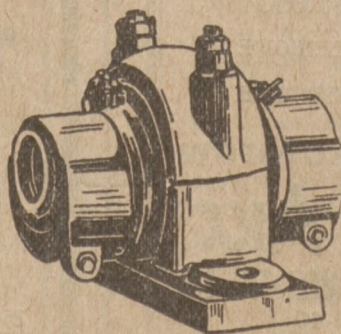
W ZAWIERCIU

Własne biuro w Warszawie

ul. Krucza 16, tel. 105-17

PRZEDSTAWICIELSTWA

we wszystkich większych miastach
Rzeczypospolitej

SPECJALNOŚĆ:

Pędnie, odlewy maszynowe
i budowlane

SPRZĘGŁA CIERNE HILLA

Całkowite urządzenia do przeno-
szenia materiałów: przenośniki
(transportery) podnośniki (elewa-
tory) i t. d.

OKNA ŻELAZNE

Wielkopolska Centrala Żelaza

7266

Estereich i Kaczmarek
Poznań, ul. Św. Marcina 21

TELEFONY BIURA:
30 21, 33 57, 40 05.

TELEFON SKŁADN.:
33 48

Dostarcza ze składu we wszystkich wymiarach i gatunkach:

Żelazo, bednarę, dźwigary, stal resorową i narzędziową, blachy żelazne, cynkowe, ocynkowane i białe, narzędzia rolnicze, buksy, osie, podkowy, podkowce, rury gazowe i łączniki do tychże, gwoździe zwyczajne i fasonowe, emalję, garnki żelazne, ocynkowane wiadra, szpadle, szufle, widły, grabie, dziabki, kosy, sierpy oraz materiały budowlane, jak: cement, wapno, gips, trzcinę itd.

Świderki spiralne ze stali narzędziowej i szybkoobrotowej „BAILDONA”

Łańcuchy dla celów gospodarczych i wędzidła.

A. ZWIERZCHOWSKI i S-ka

BIURO:

POZNAŃ, PODGÓRNA 10a

Adres telegr.: „Linodrut” - Telefon nr. 4007

FABRYKA w CZERWONAKU

Poleca własne wyroby ze staranną obsługą:

LINY konopne, wszelkie wyroby powroźnicze.

SKANURY, szpagaty, siecie do ryb, siecie do gry i sportów.

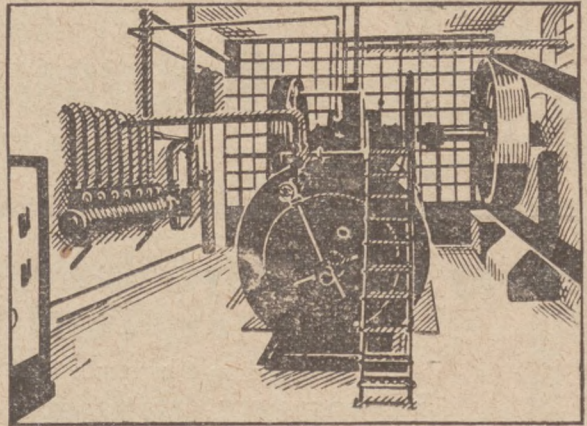
LINY druciane, żelazne i stalowe, specjalnie liny do pługów parowych, liny miedziane do gromochronów i inne.

DRUTY żelazne cienkie do 0,1 mm, druty kolczaste.

SIATKI czworokątne surowe i ocynkowane.

SIATKI sześciokątne w ogniu ocynkowane.

TKANINY metalowe surowe, lakierowane, ocynkowane, miedziane, mosiężne i t. p. 8420

Oszczędności

przez

ogrzewanie parą odłotową

Wiele mniejszych i średnich zakładów z większym zapotrzebowaniem ciepła w przemyśle tekstylnym, papierniczym, ceramicznym, drzewnym, itp. wytwarzają dzisiaj jeszcze z niestosunkowo wielkim nakładem kosztów osobno siłę i ciepło.

Przy zastosowaniu ogrzewania za pomocą pary odłotowej, można jednakże uzyskać siłę prawie bezpłatnie, jako produkt poboczny. Wspaniale wprost do tego nadające się maszyny są WOLF'a STACJONOWANE LOKOMOBILE, proste i niewymagające, które nie rzadko już się w 2—3 latach wypłacają. Nawet przy mniejszym lub zmiennym zapotrzebowaniu ciepła do ogrzewania, okazują się oszczędności przy zużyciu pary odłotowej, często bardzo pokaźne. Wszystkie nasze lokomobile są zastosowane do wykorzystania pary odłotowej na cele ogrzewawcze lub suszące i odpowiadają wszelkim wymaganiom ruchu w jaknajkorzystniejszy sposób.

MASCHINENFABRIK BUCKAU R. WOLF A.-G. Magdeburg

Prosimy zażądać przybycia naszego inżyniera specjalisty.

Fabryka Maszyn Buckau R. Wolf Sp. Akc., Magdeburg.

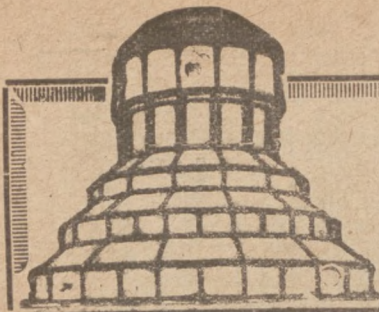
GENERALNE PRZEDSTAWICIELSTWA:

Inż. Marjan Rowecki, Poznań,
Pl. Wolności 3, II p. Tel. 53-71

Inż. Klieniec i S. Goldbaum, Sp. z o. o.,
Warszawa, Aleje Jerozolimskie 11. Tel. 521.

Klug & Herbst, Lwów
Jagiellońska 22.

8308

Międzynarodowe Targi w Poznaniu

od 27-go kwietnia do 5-go maja 1930 r.

Dostówny tekst indywidualnych zaproszeń na Międzynarodowe Targi w Poznaniu

Poznań, dnia 4 kwietnia 1930 r.

ZAPROSZENIE.

Ażeby nie być zdystansowanym, każdy kupiec, przemysłowiec, rolnik i rękodzielnik powinien bystro śledzić przeobrażenia sytuacji gospodarczej, wykorzystywać postęp czasu i dostosowywać swoje przedsiębiorstwo do nowych potrzeb i wymagań.

Przeглядem postępu w dziedzinie ekonomicznej i technicznej są coroczne Międzynarodowe Targi w Poznaniu, które w roku bieżącym — dziesiątym swego istnienia — będą odzwierciedleniem przeobrażeń sytuacji gospodarczej, spowodowanych zmianami koniunkturalnymi i nowymi warunkami współpracy z zagranicą.

Dlatego też każdy kupiec, przemysłowiec, rolnik i rękodzielnik powinien zwiedzić tegoroczne

Międzynarodowe Targi w Poznaniu,
które odbędą się w czasie od dnia 27. IV.—4. V. 1930.

Zapraszając WPP. do zwiedzenia Targów, pozwalamy sobie podać następnie wszelkie udogodnienia i ulgi dla posiadających niniejsze zaproszenie.

Łączymy wyrazy prawdziwego szacunku i poważania

M. Krzyżankiewicz, Dyrektor.

Imiennie zaproszeni goście korzystają z następujących ulg i udogodnień:

1. z 50-proc. zniżki kolejowej w pociągach osobowych i pospiesznych w drodze powrotnej z Poznania. Zaświadczenia wydaje Biuro Zniżek Kolejowych (Pawilon Obsługi Publiczności) Hala 4 na terenie Targów;
2. z ulgowego jednorazowego biletu wstępu za 4 zł. (cena normalnego biletu 6 zł.);

3. z ulgowej karty stałego wstępu za 10 zł. (cena normalnej karty stałego wstępu 20 zł.);

4. z bezpłatnego wskazania mieszkania przez Biuro Kwaterunkowe na Głównym Dworcu.

Karty stałego wstępu ważne są tylko z fotografią lub łącznie z jakąkolwiek legitymacją osobistą zaopatrzoną w fotografię.

Członkowie rodziny oraz funkcjonariusze firmy otrzymać mogą dalsze ilości kart stałego wstępu na zasadzie pisemnego zaświadczenia ze szczegółami podanymi w zaproszeniu.

Bilety kolejowe do Poznania sprzedaje:

Wszecławiatowa Organizacja Podróży Wagons Lits-Cook Warszawa, Krakowskie Przedmieście 212/14, Poznań, ul. Gwarna 12; Lwów, Plac Halicki 15; Katowice, ul. Dyrekcyjna 9; Łódź, ul. Piotrkowska nr. 64; Wilno, ul. Mickiewicza 20 (Hotel George); Stołpce (na dworcu kolejowym).

Wszecławiatowa Organizacja Podróży Wagons Lits-Cook urządza również wycieczki krajoznawcze po Poznaniu, okolicy i całej Polsce. — Bliższych informacji udziela Generalna Agentura W. L. w Poznaniu, ul. Gwarna 12, oraz Oddział na terenach targowych w Hali 4 (pawilon Obsługi Publiczności).

UWAGA: W czasie trwania Targów Opera Poznańska (Teatr Wielki) urządza Festival Moniuszkowski.

Niedziela, 27 kwietnia o godz. 20: „Falka“, opera w 4 aktach.

Wtorek, 28 kwietnia o godz. 20: „Straszny Dwór“, opera w 4 aktach.

Czwartek, 1 maja o godz. 20: „Hrabina“ opera w 4 aktach.

Sobota, 3 maja o godz. 20: „Verbum Nobile“, opera w 1 akcie, oraz „Flis“, opera w 1 akcie.

Niewyzyskane możliwości krajowej produkcji silników

W Polsce jest zainstalowanych 75% silników zagranicznych, krajowych zaś tylko 25%.

Charakterystyczne dla stosunków w polskim przemyśle, że istnieje szereg dziedzin, w których mogą być całkowicie samowystarczalni, sprowadzamy towar z zagranicy, towar droższy, a często nawet gorszy od tegoż towaru, produkowanego w kraju. Jako przykład przytoczymy tu choćby stosunki, panujące w zakresie wytwórczości silników; konstruuje je fabryki krajowe, pracują zaledwie w 50 proc. swej zdolności produkcyjnej. Tymczasem w Polsce jest zainstalowanych 75 proc. silników pochodzenia zagranicznego, krajowego natomiast tylko 25 proc. Ciekawe, że jeżeli chodzi o silniki małe, dla potrzeb mniejszej własności rolnej, są one nabywane wprost masowo zagranicą, mimo, że posiadają nader skomplikowaną konstrukcję, a ponadto są mniej ekonomiczne od polskich, jako silniki o napędzie naftowym. Gatunek, ani cena polskich silników nie ustępują bynajmniej zagranicznym, o czym świadczy fakt, że dziś polskie fabryki silników

eksportują 20 proc. swej produkcji, przyczem eksport ten wzrasta się z roku na rok, zyskując uznanie na rynkach obcych; nie mogą natomiast zdobyć całkowicie rynków krajowych.

Na Międzynarodowych Targach w Poznaniu znajdują się silniki tak produkcji krajowej, jak i zagranicznej, dzięki czemu odbiorcy będą mieli możliwość przeprowadzenia między nimi porównania. Zaznaczyć tu należy, że porównanie to będą przeprowadzali nie tylko konsumenci krajowi, lecz i zagraniczni, którzy w roku bieżącym naskutek wysłanych przez Dyrekcję Targów indywidualnych zaproszeń, zjadą się liczniej, aniżeli w latach ubiegłych. Dzięki temu wystawcy będą mieli możliwość przeprowadzenia korzystnych transakcyj handlowych i nawiązania nowych stosunków, co niewątpliwie przyczyni się do zwiększenia produkcji polskich silników.

„WIEPOFANA“

**Wielkopolska Odlewnia
Fabryka Narzędzi i Maszyn
Towarzystwo Akcyjne**

Poznań - ul. Dąbrowskiego 81. - Tel. 61-56

Tokarki precyzyjne szybkobieżne:

- a) wzniesienie kłów 180/300 mm, przy rozstawieniu: 1000, 1500, 2000 i 2500 mm, model TN 180,
- b) wzniesienie kłów 180/200 mm, łoża pryzmatyczne, jednokołowy napęd, rozstawienie 1000 i 1500 mm, model TJ 180,

Tokarki typu ciężkiego

wzniesienie kłów 325/750 mm, przy rozstawieniu 1500 i 2500 mm, łoża pryzmatyczne, model T 325.

Wiertarki

słupkowe do otworów 15 mm $\varnothing$
i stołowe do otworów 8 mm $\varnothing$

8299a

Szlifierki

słupkowe i stołowe do tarcz 200 mm.

Pierwsza w Kraju Parowa Fabryka
Wiórników i Narzędzi Stolarskich

ALFONSA KLAWE

w Częstochowie

Założona w 1905 roku.

Heble dostarczane
są z żelazkami znanej w świecie firmy
GOLDENBERG i SKA marki „OKO“

— Sprzedaż tylko hurtowa —

**HURTOWNIA WYROBÓW ŻELAZNYCH
i OKUĆ BUDOWLANYCH**

ALFRED SZWARCBAUM BĘDZIN

Telefony: biuro 63, mieszk. 114. P.K.O. Katowice 301.552

**Specjalność:
okucia budowlane i meblowe!**

Ceny przystępne!
Szybka i solidna obsługa! Oferty na żądanie!

**DĄBROWSKI PRZEMYSŁ DRUCIANY
BRACIA KLEIN
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ**

TELEFON NR. 91 i 291

WYKONUJE:

Łańcuchy

elektrycznie spawane i patent „Viktor“

Spreżyny

do mebli, stalowe, miedziane

Nakrętki

i pokładki wszelkiego rodzaju

Gwoździe - Śruby

Nity - Drut

wszelkiego rodzaju

8705

WENTYLATORY, ODWIETRZANIA,

dźwigi towarowe, osobowe, konstrukcje żelazne, zbiorniki na różne ciśnienia.

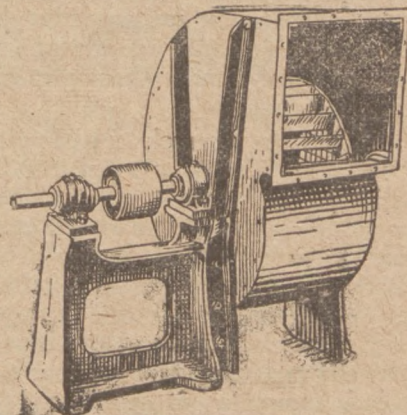
S. Raszewski

Fabryka Maszyn

Poznań, ul. Slenkiewicza 11

Telefon 7888.

8702

Bacność!

Bacność!

OKUCIA BUDOWLANE

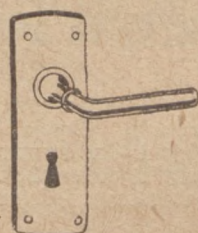
dostarczają najkorzystniej wprost z fabryki

8704

BRACIA PTAK

Fabryka
wytrobów metalowych
Gniezno
ulica Warszawska 27.

O drogę wyjścia dla przemysłu metalowego

Rok ubiegły charakteryzował się w przemyśle metalowym zmniejszeniem produkcji około 30 procent. W roku bieżącym daje się odczuwać dotkliwy brak zamówień, przy jednoczesnym, idącym w poważne ilości sprowadzaniem artykułów produkcji metalowej z zagranicy, nawet w tych dziedzinach, w których przemysł polski znajduje się na wysokim poziomie. Ostatnio, w związku z wyżej wymienionymi faktami, przetwórczy przemysł metalowy wysunął szereg postulatów, między innymi zaś postulat wskazujący na konieczność pogłębienia konsumpcji wewnętrznej i więcej bezpośrednio zainteresowania ogółu konsumentów artykułami wytwarzanymi przez polski przemysł metalowy. Tutaj z pomocą przychodzą Międzynarodowe Targi w Poznaniu, których czas trwania zbiega się akurat z zamierzoną przez przemysł metalowy akcją. Akcją przemysłu metalowego jest dziś o tyle więcej na czasie, że w związku z dojściem do skutku umowy z Niemcami, przemysł niemiecki poprowadzi niewątpliwie na rynki polskie znacznie silniejszą ekspansję, aniżeli miało to miejsce dotychczas. Przejawia się to choćby w niebываłym dotąd zainteresowaniu metalowego przemysłu niemieckiego tegorocznymi Targami w Poznaniu.

Czy istnieją perspektywy rozwoju polskiej produkcji lokomobilowej

Gdy jeszcze kilka lat temu byliśmy skazani całkowicie na importowanie do Polski lokomobil z zagranicy, dziś maszyny te są produkowane w kraju i w ilościach przerastających obecną konsumpcję rynku wewnętrznego. Mimo to, maszyny te sprowadzane są do Polski w stosunkowo znacznych ilościach. Konsument polski, nabywając lokomobile zagraniczne, często nie jest poinformowany o możliwościach kupienia ich w kraju, we wielu zaś wypadkach natomiast, wiedząc o tem, sprowadza towar zagraniczny zupełnie celowo, niemogąc przełamać nieufności do towarów produkowanych w kraju.

Na tegorocznych Międzynarodowych Targach w Poznaniu znajdują się pośród licznych eksponatów również i lokomobile zagraniczne, obok zaś nich — produkcji polskiej. Zwiedzający Targi będą mieli dzięki temu możność porównania maszyn polskich z obcymi i oceny wad i zalet naszych lokomobil, będą mieli możność całkowitego zorientowania się w tej dziedzinie polskiej produkcji i wyrobienia sobie sądu, czy zagraniczna lokomobila może być zastąpiona przez lokomobilę produkcji krajowej.

L. Połowczyk

w POBIEDZISKACH, ul. Poznańska nr. 31

poleca:

Liczyby do wypalania w rogu i drzewie

różnych wielkości.

Wózki do worków. Taczki żelazne. Haki do ław stolarskich. Okucia budowlane. Maszynki spirytusowe. Stojaki do umywalk w różnych gatunkach. Płytki i szyki do dziabek. Odpadki bawełniane do czyszczenia maszyn. Ustawianie płotów drucianych, żelaznych i t. d.

8708

Ceny konkurencyjne.

Atrakeja stoiska francuskiego na Targach w Poznaniu

Jak już donosiliśmy, nader liczny udział w Targach zgłosiła Francja, która wystąpi zbiorowo. Z pośród francuskich eksponatów, pewnego rodzaju rewelacją będą demonstrowane specjalne maszyny do prasowania, dotychczas w Polsce jeszcze nieznanne.

NICKELWERK Sp. Akc. PARUSZOWICE G. ŚL.

polecają swe pierwszorzędne

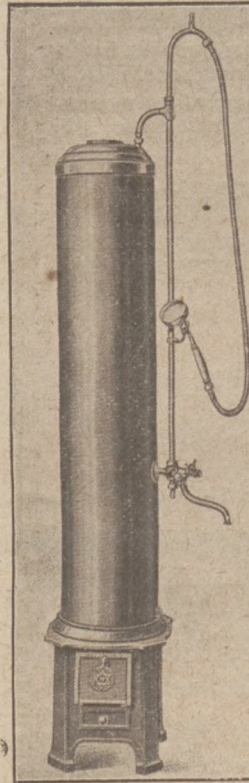
Piece kąpielowe

z blachy czysto miedzianej

dostosowane do palenia węglem lub drzewem

około 12	13	14" Ø
„ 315	340	365 mm Ø
„ 100	120	140 ltr.

- Desen No. 101 brunirowane na kolor brązowy
- Desen No. 102 błyszcząco klepane (młotkowane)
- Desen No. 103 młotkowane, kolor starej miedzi
- Desen No. 104 młotkowane w paskach, kolor błyszczącej miedzi
- Desen No. 105 z rowkami, kolor błyszczącej miedzi.

Piece te zaopatrzone są w 1a niklowane mosiężne baterje, w prostopadłą rurę odpływową i w półkrośny natrysk. Na życzenie dostarcza się zamiast nieruchomego metalowego natrysku, ruchomy wąż metalowy z ręcznym natryskiem i zahaczeniem (za dopłatą).

Piece wysyła się w specjalnych skrzyniach bez zarzutu opakowane. Skrzynie przyjmuje się z powrotem za polczeniem 2/3 wartości, przy zwrocie tychże franco.

Dostawa natychmiastowa ze składnicy.

W wypadkach gdzie specjalnie zależy na tanioci, służymy piecami prima lakierowanymi z płaszczem cynkowym, miedzianą rurą opaową i miedzianem dnem, z obrczą niklową środkowo-czołową.

Wszelkie zapytania załatwiamy bezpośrednio. 8667

A. ALSCHER i SYN

Fabryka Konstrukcyj Żelaznych
Budowy Maszyn i Mostów

Bielsko, (Śląsk)

Specjalność:

Żelazne dachy, okna i świetlniki specjalnie oszlone bez kitu

Telefony międzymiastowe 1960 i 2999

Adres dla telegr.: Alschersyn Bielsko.

8700

TRI Towarzystwo Robót Inżynierskich

SPÓŁKA AKCYJNA

SIEDZIBA: Poznań, ulica Grotgera 14.

Adres telegraficzny: „TRI” Poznań - Telefony 6837 i 6838

KONTA BANKOWE

Bank Polski, Bank Związku Spółek Zarobkowych, Bank Miasta Poznania, Bank Gospodarstwa Krajowego Oddział w Poznaniu, P. K. O. Konto czekowe Nr. 201796.

REPREZENTACJA W WARSZAWIE

WARSZAWA, Nowy Świat Nr. 38. Telef. 133-83 i 291-45.

BIURA BUDOWLANE

KATOWICE, ul. 3 Maja 29, telef. 2088, adr. telegr. „TRI” Katowice; GDAŃSK, Kassubischer Markt Nr. 21, telefon 26677; GDYNIA, telefon 1004.

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

STRZELNO, tartak i cegielnia, telefon Nr. 12; MIECHUCIN (Pomorze), kamieniołomy, tel. Miechucin Nr. 2; BIAŁOBLOTA, fabryka wyrobów cementowych, tel. BYDGOSZCZ Nr. 488.

Wykonuje i projektuje wszelkie prace inżyniersko-budowlane: koleje, drogi bite, mosty, roboty wodne, porty, zakłady fabryczne, kanalizacje miast, wodociągi, konstrukcje żelbetonowe i wyroby cementowe. 8756

Projekty - Wykonanie - Porady techniczne

Zastępstwo i skład fabryk
J. SCHMID-ROOST A. G.
Dorlikon-Zurych

ŁOŻYSKA KULKOWE

do samochodów, traktorów, transmisji, maszyn i wozów tramwajowych, polecają

DAMIC & SZULC

Artykuły techniczne 6710

Pl. 23. Stycznia 7 - Grudziądz - Telefon nr. 24

Fabryka
wyrabiająca
wózki ręczno-gospodarskie, drabinkowe i skrzynkowe
w wszelkich wielkościach poleca najkorzystniej

Fabryka Wózków B. Osiński

6147 **Krobia, pow. Gostyń** 8450

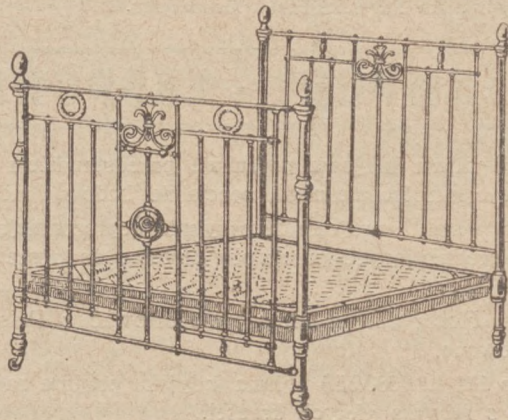
Przy wszelkich korespondencjach z firmami

prosimy powoływać się na

„Rynek Metalowy i Maszynowy”

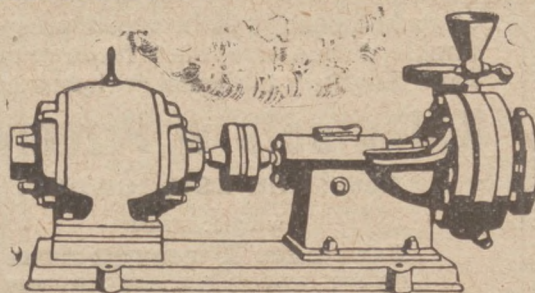
Zegary kontrolne robotnicze „Univera”
Brüsch & Co, Wiedeń IX
WIEN IX, Kollingasse 10a 8488

Nowość! Nowość!
Wielkopolska Wytwórnia Łóżek
Metalowych i Mebli Angielskich
„POLONJA”
Poznań, Mylna 40. Telefon 62-11

Wykonuje stoliki pod kwiaty i karnisze do okien. Obudowanie okien wystawowych marmurami w różnych odcieniach i gatunkach. Własna galwanizacja po cenach konkurencyjnych. Niklowanie, srebrzenie, spawanie autogeniczne wszelkich metali. 8539c

Doğodne warunki spłaty.

3240

POMPY ODŚRODKOWE
dla każdego rodzaju cieczy i każdą wydajność dostarcza:
Fabryka Maszyn Górniczych, Katowice-Załęże

Upadłości i odroczenia wypłat

Upadłości.

Zając Jan, dzierżawca tartaku, Jaroszewice k. Wadowic.
Zakł. Przemysł. Szkłan., S. A., Kraków, Kapucyńska.
Herzbergowa Helena, Lubaczów, handel tow. żel.
Zimmermann Abr. i Ester, wł. autobus., Przeworsk.
Schönwald Juda i Tauba, wł. autobus., Przeworsk.
Gottfried Ansel, wł. autobus., Przeworsk.
Stösser Sara, wł. autobus., Przeworsk.

Odroczenia wypłat.

Firmie „Górne Miłny“, właśc. Zwoliński i Gronwald, jawnej spółce handlowej w Grudziądzu udzielono odroczenia wypłat na okres trzech miesięcy, tj. do 12 czerwca 1930. Nadzorcą sądowym mianowano adwokata Sokolnickiego w Grudziądzu.

IMPORT - EKSPORT

(li) Firma **krajowa** poszukuje przedstawiciela dla swego działu elektrotechnicznego, specjalnie budowy motorów.

(t) Firma szwajcarska przyjmie reprezentację firm polskich produkujących przetwory naftowe do ogrzewania (mazout).

(tt) Firma perska pragnie importować z Polski wyroby emaljowane.

(p 122 L. 6382/55.) Firma indyjska pragnie nawiązać stosunki z fabryką giętych krzesel.

WŚRÓD WYDAWNICTW

PRAKTYCZNA WIEDZA PRZEMYSŁOWA.

Staraniem Instytutu Szerzenia Praktycznej Wiedzy Przemysłowej wyszedł z druku Nr. 1 kwartalnika p. n. „Praktyczna Wiedza Przemysłowa“. Zadaniem nowego pisma jest stworzenie współpracy ekonomistów z technikami i działaczami na polu przemysłu i handlu, zarówno na terenie badań ekonomiczno-naukowych jak i organizacji wykształcenia zawodowego. Nr. 1 kwartalnika, wyróżniający się korzystnie wysokim poziomem treści i staranną szatą zewnętrzną zawiera artykuły: R. Battagli „Wychowanie gospodarze sier gospodarczych“, L. Tomaszewicza „Przemysł ludowy“, inż. Katelbacha „Organizacja handlu bawełną“, T. M. Filipa „Wybór miejsca dla przedsiębiorstwa przemysłowego“, B. M. „Podatek obrotowy, jako zagadnienie aktualne“ i inż. Swidy „O jednolity front rolniczy“. Kronika, przegląd prasy zagranicznej — uzupełnia ciekawą treść numeru.

W tych dniach wyszła z pod prasy drukarskiej dawno przez sfery fachowe oczekiwana książka z tablicami poglądowymi p. t.

Kalkulacja w Przemysle oparta na księgowości

w opracowaniu

Józefa Proppera
zaprzysięż. rewidenta ksiąg - znawcy sądowego

Cena zł. 5.— — — Cena zł. 5.—

Wysyłka za poprzednim nadesłaniem gotówki.

Zamówić w księgarni

„Kupca“, Poznań, Wielka 10. Tel. 22-77

Algier

SZLAKIEM
BANDERY...

Świeżo wyszła
z pod prasy
drukarskiej

ciekawa i bogato
ilustrowana praca
podróżnicza,

Leszka Gustowskiego

p. t.

»KARTKI Z PODRÓŻY«

KSIAZKA OBEJMUJE CZTERY CZĘŚCI:

- I. Marsylja i Imperjum Kolonialne Francji — Algier i Algierja
- II. Kartki ekonomiczne z Algierji
- III. Z krainy stepów, piasków i daktyli
- IV. Szlakiem naszej bandery

Cena zł. 4.— + 1 zł. kosztów poleconej przesyłki
Wysyła „KUPIEC“ Poznań, Wielka 10
P. K. O. 200-021

Biuro Techniczno-Handlowe

A. GLASER

Poznań, ulica 27 Grudnia 16, dom tylny.

Telefony: 41-18 i 50-16

Adres telegraficzny: „Technohandel“

Generalne Przedstawicielstwa i składnice fabryczne:

„Berson“ Polska Fabryka Wyrobów Gumowych S. z o. p.
w Krakowie,

Włocławska Fabryka Drutu dawn. C. Klauke Sp. Akc.
we Włocławku

O. E. Domnik Mechaniczny Zakład Technicznych Tkanin
we Włocławku

7281w   Posiada na składzie: 5596

Pasy skórzane, z sierści
wielbłądziej, konopne
i bawełniane.

Płyty uszczelniające org.
„Klingerit“, Laserit,
azbestowe i gumowe.

Szczeliwo konopne, ba-
wełniane, az-
bestowe, talkowe i gu-
mowe.

Węże gumowe tłoczące,
spiralowe, do pary,
parciane i parciane we-
wnątrz gumowe, wszel-
kich wymiarów.

Cyna angielska i do lutowania. Metal biały łożyskowy

Lampy i kolby benzynowe do lutowania - Szczotki stalowe
Filce techniczne - Fibra w płytach i laskach

oraz wszelkie inne ARTYKUŁY TECHNICZNE potrzebne
dla przemysłu i rolnictwa.

Dostawa: do biur technicznych, kolei, cukrowni
gorzelni, browarów i fabryk.

Armatura do pary, wody
i gazu.

Szkla wodowskazowe rur-
kowe org. „Klin-
gera“ i wazowe do oliwia-
rek kroplowych.

Smarownice różnych
typów

Manometry oraz

Kurki kontrolne.

Wetna oraz **ścierki**
do czyszczenia maszyn

Odlewy lano - kute

(Temperguss)

w pierwszorzędnej jakości,
dające się zginać i skręcać
na zimno
do jaknajdalej idących granic

wykonuje podług modeli, wzorów i rysunków
Odlewnia żelaza lano - kutego i zwyczajnego szarego

B. Kołodziejczyk i S-ka

POZNAŃ - Górczyn, ulica Sielska 6.

Telefon 6296 i 6433.

Odpadki bawełniane

czesane białe, kolorowe w różnych gatunkach,
brunatne w motkach, szmaty prane sterylizowane,
ściereczki do czyszczenia maszyn, bawełnę kno-
tową do świec, płótno do filtrowania dostarcza:

Mechaniczna Fabryka Czyściwa

Jakób Monaf, Łódź,

Gdańska 138; Tel. 18836, Skrytka pocztowa 230

Dzielni zastępcy na Województwo Poznańskie
i Pomorskie poszukiwani.   8528

Fabryka tygli grafito-
wych i ogniotrwałych
produktów

„Grafos“

Sp. z ogr. por.

Bielsko - Biała

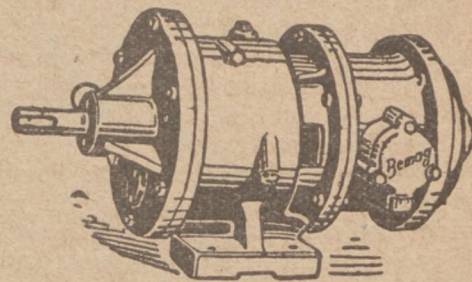
poleca

Tygle grafitowe

do topienia kruszców, wyborowego gatunku, jakoteż wszelkie
wyroby grafitowe w zakres ten wchodzące   8346

la GRAFITY odlewnicze i płatkowe.

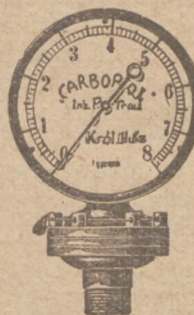
Każda modna
pracownia
używa do napędu
maszyn każdego
rodzaju tylko
napędy
redukcyjne
„BEMAG“

Zastępują w zupełności kosztowną transmisję!
Oszczędzają prąd!   Oszczędzają czas!

Fabryka Maszyn Górniczych

T. z o. p. — Katowice — Załęże

Fabryka
**Manometrów, Gazomierzy
i Aparatów Gazowych**

wykonuje, naprawia i wzorcuje:
**MANOMETRY, WACUUMMETRY,
PYROMETRY** oraz **CIĘPŁOMIERZE**
wszelkiego rodzaju i do każdego celu

**WODO- PARO- I GAZOMIERZE DO CELÓW PRZE-
MYSŁOWYCH I DOŚWIADCZALNYCH**

DOM PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY

„CARBOPOL“

WZĄŚC.: Inż. PIOTR TRACZ W KRÓL. HUCIE, G. ŚL. TEL. 390.

„Der Eisenhändler“

Berlin SW 68, Alte Jakobstr. 156/157

Znane najlepsze i ulubione pismo facho-
we dla branży żelaza, towarów żelaznych,
narzędzi, sprzętów domowych i kuchen-
nych oraz handlu maszyn itp. Najlepszy
informator źródeł zakupu i organ ogło-
szeniowy dla wymienionych branż.

Wychodzi od 37-miu lat raz w tygodniu
Na życzenie numery okazowe.

Wszelkich wiadomości udziela się za nadesłaniem kosztów pocztowych
Korespondencja tylko w niemieckim języku.

POSTĘPY W PRZEMYŚLE

(PRZEDRUK ARTYKUŁÓW DOZWOLONY JEDYNIEM ZA PODANIEM ŹRÓDŁA).

Dla przemysłu wszelkich dziedzin! Dlaczego i jak ważyć należy?

Zdziwiłoby niewątpliwie każdego fachowca, gdyby w ruchu fabryki — jakiegokolwiek dziedziny produkcji — spotkał się ze sposobami pracy przy zastosowaniu środków pomocniczych, które pochodzą jeszcze z roku 1821 i których dotychczas — w ich postaci — nie dostosowano do postępu. Ale jeszcze większe musiałyby wywołać zdziwienie, gdybyśmy się dowiedzieli, że nowoczesne zakłady wytwórcze przecież posługują się tak przestarzałymi środkami, chociaż istnieją nowoczesne, wydajne i na wysokości technicznego postępu stojące urządzenia.

A jednak — istnieją takie sposoby pracy i to nie tylko pomocniczej, lecz we wielu wypadkach podstawowej.

Weźmy np. „ważenie“ i przyjrzyjmy się koniecznie do tego celu urządzeniu jakim jest „waga“, a stwierdzimy w całej pełni wyżej wymienione uwagi.

Długoletnie i obfite w tym zakresie zebrane spostrzeżenia, w kraju i zagranicą, dały powód do zbadania tego, gospodarczo ważnego zagadnienia, ściśle związanego z racjonalną produkcją i ścisłą kalkulacją, do wskazania na fakty i potrzeby, oraz do wyprowadzenia wytycznych, w kierunku poprawienia dotychczasowych złych metod ważenia, stosowanych w obrocie towarowym.

Zaznaczyć należy przytem, że te rozważania dotyczą problemu ważenia gospodarczego — t. j. w przemyśle i handlu — i nie mają nic wspólnego z naukowymi badaniami odważań.

Przedewszystkiem: *Dlaczego* musimy ważyć?

Idea *przemysłowego* przedsiębiorstwa polega na tem, że przedewszystkiem uzyskuje ono za pieniądze (koszty) surowce, które następnie przemienia (uszlachetnia) w odpowiednich zakładach przy zastosowaniu odpowiednich sposobów na gotowe towary, aby je wreszcie z *zyskiem* sprzedać.

Handel nabywa surowce lub towary gotowe, aby je w odpowiednim podziale, co do miejsca i czasu, ale w niezmięnionej formie, lecz również z *zyskiem* sprzedać.

Przedsiębiorstwa komunikacyjne starają się o przewóz towarów, przyczem ręczą nadawcy za ich pełną ilość przy wydaniu na miejscu przeznaczenia i za te czynności dostają zapłatę, w której mieści się *zysk*.

Te trzy grupy gospodarczej działalności mają następujące wspólne cechy:

- a) Przyjmowanie pewnej ściśle *oznaczonej* ilości towarów (zakup, przejęcie),
- b) wydawanie pewnej ściśle *oznaczonej* ilości towarów (sprzedaż, wydawanie).

Dla gospodarczych grup przemysłowych i handlowych, przyjmowanie towarów związane jest z *zapłatą*, wydawanie zaś towarów z *zapłatą*.

Pomiędzy te dwie czynności wplata się więc nieodzownie trzeci i to najważniejszy czynnik, t. j. *pie-*

niądź, który umożliwia uszlachetnienie, składowanie, przenoszenie z miejsca na miejsce i wogóle wymianę zakupionych lub wyprodukowanych towarów. Wydatki z tem związane muszą być odzyskane w zapłacie.

Jeżeli się wyłączy z tych rozpatrywań te przedsiębiorstwa, w których towary oznacza się ilością sztuk, miarą długości, powierzchnią lub pojemności, to pozostaje napewno bardzo znaczna ilość takich towarów, w których ciężar tworzy podstawę wartościowania w zakupie i sprzedaży.

W tych przedsiębiorstwach wartość zakupionych lub sprzedanych ilości towarów musi być oznaczona *ważeniem*, ponieważ ich równowartość w pieniądzu jest wprost proporcjonalną do ciężaru.

Pomiędzy zakupem a sprzedażą następujące się wydatki na uszlachetnienie, składowanie i manipulację dają się wyrazić najczęściej i najpewniej *w ciężarze* przebiegających ilości surowców i materiałów pomocniczych lub wykazują conajmniej zależność od wagi; tak np. pewne sposoby wytwórczości wykazują przybytek względnie ubytek ciężaru obrabianej sztuki, a ponieważ objawy te stoją w prostej proporcji do wydajności pracy, przez to czynią wynagrodzenie robotnika zawisłym od różnicy ciężaru.

Z tego wynika, że *musi się ważyć*, a mianowicie:

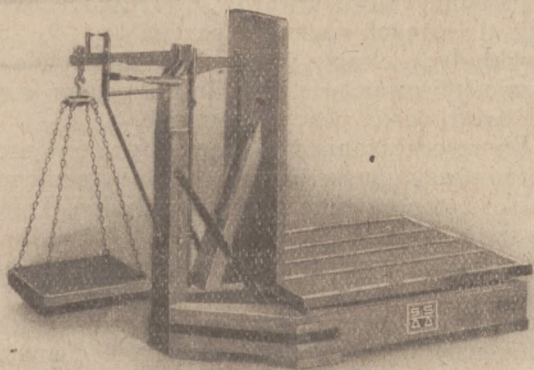
1. Przy zamianie pieniędzy na towar, lub towaru na pieniądze;
2. dla ustalenia podstawy do zapłaty za wykonaną pracę, której wymiar akordowano na wagę;
3. dla kontroli gospodarki materiałowej, a więc dla uzyskania podstaw do kalkulacji i do statystyki. Tutaj należą także odważania (gątkowania) w celu osiągnięcia wymaganej jakości gotowego wyrobu.
4. Dla obliczenia należytości transportowych i celnych, t. j. dowodu stwierdzającego pełną ilość nadanych do przewozu lub odbieranych z transportu przesyłek towarowych.

Zważywszy te problemy, zdawaćby się powinno, że do ustalenia wagi w obrocie towarowym stosować się musi równie wielką troskliwość, jakiej się nie szczędzi obrotowi pieniężnemu. W regule jednak tak nie jest. Podczas gdy kasjer, któremu powierzamy nasze pieniądze, jest mężem zaufania, którego ponadto kontroluje się zapiskami w książkach handlowych, dowodami kasowymi i rewizjami, pozostawia się ważenie towarów, ten wynik długiego i kosztownego przemysłowego trudu — ile możności najtaniej opłacanemu *robotnikowi pomocniczemu* i w dodatku na drewnianej — przestarzałego typu *wadze dziesiętnej i bez kontroli*.

Proszę przedstawić sobie tego samego robotnika pomocniczego przy okienku kasowym i tak samo bez kontroli jak przy wadze!

Możliwość takiego zarządzenia wydaje się być nie do pomyślenia. Tymczasem niestety *taki właśnie sposób oznaczania majątku w towarze i materiałach* stał się normalnym zwyczajem.

Rycina 1.

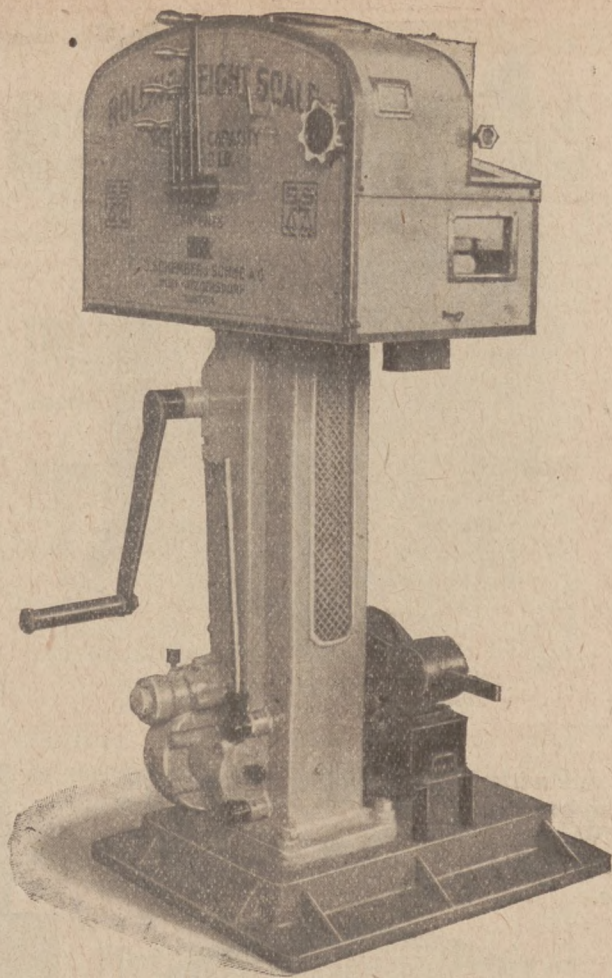
Waga musi być instrumentem zasługującym bezwzględnie na wiarę, którego wyniki przyjmować się powinno za rzeczywiste, a więc w regule bez potrzeby dalszego sprawdzania. Przyznając bowiem tę niekontrolowaną wiarogodność drewnianej wadze dziesiętnej, ściąga na siebie jednocześnie myślący przemysłowiec wielkie niebezpieczeństwo odpowiedzialności, gdyż taka waga jest jak najmniej odpowiednia do przemysłowego ważenia.

Szerokie zastosowanie tego rodzaju wag tłumaczy się ich taniością w zakupie, nieznanością ich niepewności i tych wszystkich innych braków, które leżą w konstrukcji, oraz wogóle nikłemu oświetleniu przedmiotu, jakiego się udziela przyszłemu kierownikowi przemysłowemu w szkołach o ważeniu i wagach.

Wobec powyższego nieodrzeczy będą niektóre wyjaśnienia o wadze dziesiętnej i dalsze, które mają objaśnić te własności wag przemysłowych, o których mówić będziemy w dalszym ciągu zebranych spostrzeżeń.

Waga dziesiętna została wynaleziona w roku 1821 przez Quintenza, pierwotna jej konstrukcja nie rozwinęła się jednak do dnia dzisiejszego wcale i zatrzymała swoją początkową postać.

Jej rozpowszechnienie jest nadzwyczaj wielkie, cena sprzedaży zaś do tego stopnia niska, że wytwarzanie jej w fabrykach nie opłaca się więcej i dlatego produkcja ta przechodzi coraz bardziej do warsztatów drobnych rzemieślników. — Używany do wyrobu tych wag materiał musi być z natury rzeczy najtańszy, jaki jeszcze może znaleźć zastosowanie. Dokładność tego rodzaju wagi jest co do czasu jej używania nader ograniczona, co tym wszystkim, którzy taką jeszcze wagę używają, zdaje się nie być znane, spotyka się bowiem podobne wagi których używa się od 20 i więcej lat i które w dodatku równie długo nie były sprawdzane.

Rycina 2.

Odważanie na wadze dziesiętnej jest uciążliwe i praktycznie nie jest nigdy dokładne, ponieważ ważący nie czeka na zbieg wskazówek. Ten brak występuje także przy technicznie zupełnie innych wagach *dziesiętnych z przesuwaniem odważnikiem*.

Zliczanie nałożonych ciężarków daje sposobność do pomyłek. Ciężarki gubią się łatwo i zużywają się. Rodzaj budowy wagi prowadzi do tego, że pomostu nie należy przejeżdżać, lub gwałtownie obciążać, ponieważ przez to odłamują się wierzchołki ostrzy, co w następstwie zwiększa niedokładności. Krótko mówiąc — odważanie jest co do dokładności pod znakiem zapytania — wynik pozostawiony dowolności ważącego — nigdy niema poręczenia przymusowej pewności — brakuje rejestrowania ciężarów — ważenie trwa długo — zużywanie się wagi jest znaczne.

Czy można wierzyć, że mimo to rocznie wiele tysięcy ton gotowych towarów ocenia się na takich właśnie zupełnie niezdatnych wagach?

A jednak tak jest w istocie!

Na zawodowca działa śmiesznie, jeżeli w hali fabrycznej widzi drogie, precyzyjne obrabiarki do wytwarzania towaru, który w końcu zostaje oceniony na takich zupełnie nieodpowiednich wagach.

Powyższe rozważania prowadzą do pytania:

**PATENTY WZORY,
na wynalazki ZNAKI**

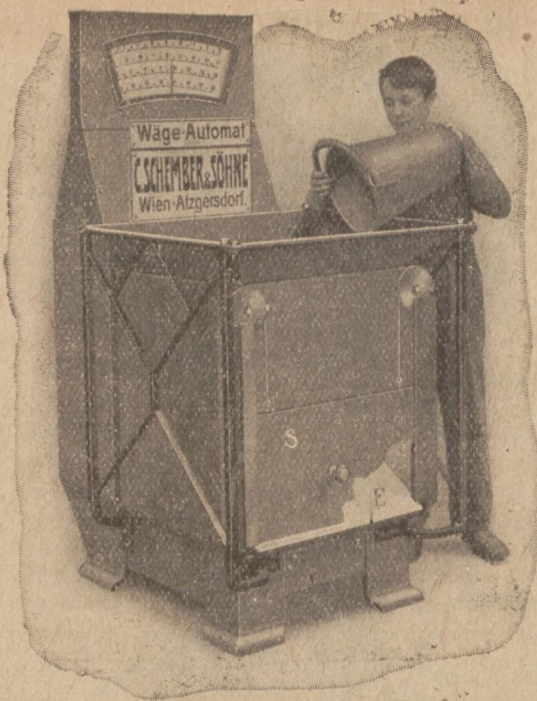
w kraju i zagranicą — obrona spraw spornych,
unieważnienia i t. d.

8271/5458

rzecznik patentowy przysięgły

Inż. dypl. **Janusz Wyganowski**

WARSZAWA, ul. Ordynacka 6, telefon 161-50

Rycina 3.

Jak ważyć należy i jakimi wagami mamy się posługiwać?

W odpowiedzi na to pytanie trzeba w pierw wyjaśnić, do *jakiego celu służy ważenie.*

Rycina 4.

a) W wypadku zamiany towaru na pieniądze i przeciwnie musi się wymagać, żeby odważanie było pewne przeciw sfałszowaniu i co do pomyłki, a ponadto, żeby było rejestrowane w takiej postaci, która nadaje się bezpośrednio do zaksięgowania, potrzeba przeto przede wszystkim niezawisłości od woli i zdolności odważającego — t. j. pewności ustalenia wagi i odpowiedniego oznaczenia. Tem samym waga musi

funkcjonować tak, jak kasa rejestrująca przy obrocie pieniężnym.

To samo trzeba mieć na względzie w wypadku, kiedy zapłata za wykonanie pracy jest zawisła od wagi, sztuki obrobionej.

Te wymagania trzeba tem silniej podnosić, jeżeli ma być ważoną ilość towarów, przeznaczonych na sprzedaż, dzielonych na liczne porcje.

Przykłady: zakup i sprzedaż w przemyśle, handlu, rzemiośle i rolnictwie, ustalanie akordów (szychty w górnictwie), ocena pracy ciągłej itp.

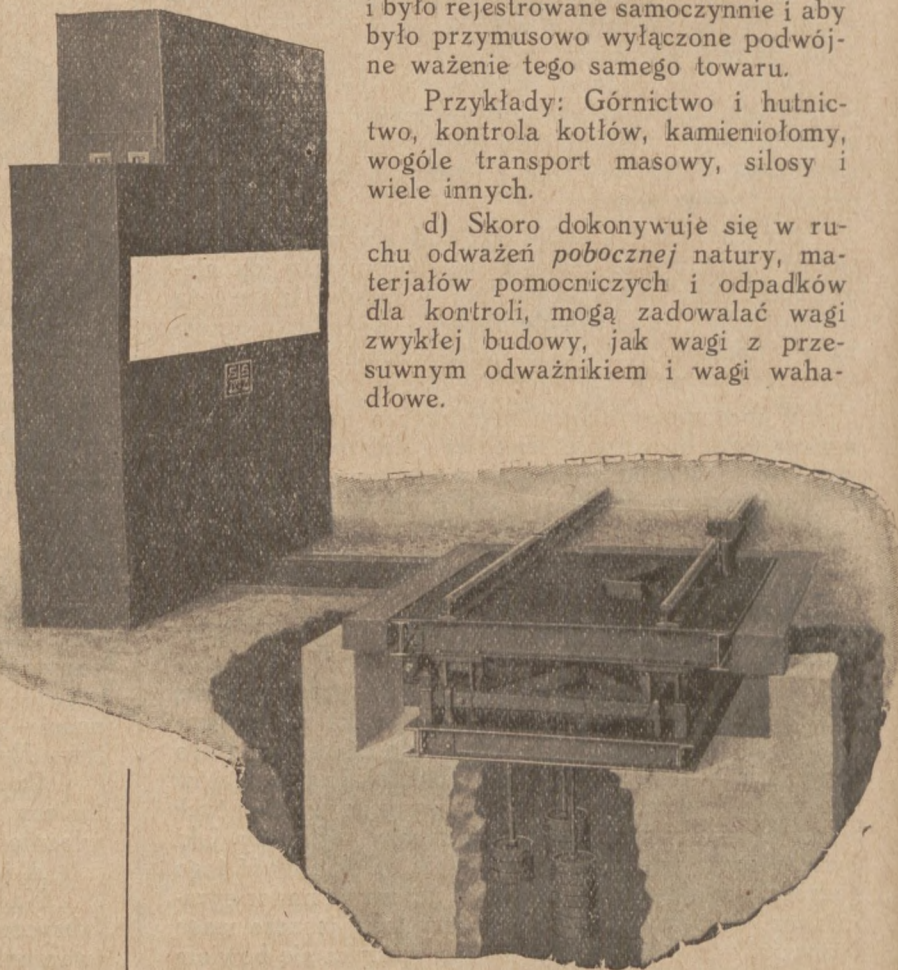
b) Skoro odważania mają się odbywać w przebiegu procesu pracy, musi się wymagać, żeby następowało ono szybko i samoczynnie i żeby wynik dawał się ująć jednym spojrzeniem.

Przykłady: wydawanie materiałów, składanie szarzy w odlewniach i dobieranie składników w fabrykach gumowych. Przy pracy ciągłej w różnych przemysłach, przy wysyłkach w przemyśle chemicznym i w. in.

c) Skoro duże ilości towarów tego samego lub różnego rodzaju, ale mniejwięcej w tych samych porcjach mają być przeprowadzone w jednym kierunku i odważane w celu statystyki produkcji i zużycia materiału, musi się wymagać, aby odważanie odbywało się i było rejestrowane samoczynnie i aby było przymusowo wyłączone podwójne ważenie tego samego towaru.

Przykłady: Górnictwo i hutnictwo, kontrola kotłów, kamieniołomy, wogóle transport masowy, silosy i wiele innych.

d) Skoro dokonywuje się w ruchu odważen *pobocznej* natury, materiałów pomocniczych i odpadków dla kontroli, mogą zadowalać wagi zwykłej budowy, jak wagi z przesuwnym odważnikiem i wagi wahadłowe.

Rycina 5.

Przytem się jednak przyjmuje, że istnieje pracownik pewnie odważający i że wykonanie wag jest takie, iż przy normalnym używaniu i dobrem doglądaniu działają one przez kilka okresów sprawdzania (co dwa lata) bez remontów, a z dokładnością ustaloną przez władzę sprawdzającą, co jest zapewnione tylko przez fabryczne maszynowe wytwarzanie, dobrany materiał i długoletnie doświadczenie wytwórcy w tym zakresie.

(Dokończenie nastąpi.)

Szlakiem postępu w technice

O szybkim rozwoju przemysłu w Ameryce świadczą poniższe cyfry:

W 1882 roku uruchomiono w Ameryce pierwszą elektrownię, zasilającą 400 żarówek. Obecnie elektryczność w Ameryce obsługuje 16 milionów domostw, zatrudniając 300 tys. ludzi przy budowie maszyn i aparatów elektrycznych. Wartość wykonanej pracy przy uwzględnieniu wyprodukowanych 500 milionów żarówek wynosi ok. 15 miliardów złotych.

O rozwoju telefonji świadczą cyfry zatrudnienia w laboratorjach Western Electric Company. Pracuje tam 3 900 ludzi, przyczem roczne rozchody tych laboratoryj wynoszą przeszło 100 milionów złotych, co jest najlepszym dowodem rentowności tego działu produkcji.

Fale Hertza znalazły w Ameryce również szerokie zastosowanie. Liczba radjostacyj nadawczych w Stanach Zjednoczonych sięga 700 i obsługuje 7 milionów radjoparatów. W okresie ostatnich 6-ciu lat przemysł radjotechniczny zajął tam dominujące miejsce i reprezentuje za sobą roczną produkcję w wysokości ok. 5 miliardów złotych.

Przemysł filmowy zatrudnia obecnie 235 000 ludzi, produkując ok. 40 000 km. filmów.

Szczególny rozwój zauważa się w dziedzinie produkcji samochodowej, która zużywa ok. 14 proc. całkowitej amerykańskiej produkcji stali i przeszło 50 proc. produkcji szkła taflowego. Przemysł samochodowy zatrudnia ok. 3,4 milionów ludzi, która to cyfra wynosi 4 milj., jeżeli uwzględnić liczbę osób pośrednio zatrudnionych.

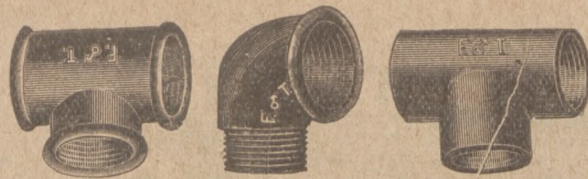
Na wynalazku nitrocelulozy przez Schönlein'a w 1848 r. oparto cały przemysł celulozy, sztucznej skóry i filmowy (V. D. I. Nachrichten Nr. 6 1930).

Światowa produkcja złota

W przekonaniu biura górniczego przy departamencie handlu w Waszyngtonie, Stany Zjednoczone prawdopodobnie zejda na trzeciorzędne miejsce pod względem produkcji złota, jeżeli produkcja złota w Kanadzie postępować będzie w dalszym ciągu w tym samym tempie co dotychczas. Pierwsze miejsce pod tym względem zajmuje dotychczas Transvaal — w Afryce.

Kraj ten dostarczył w ubiegłym roku 21.79 proc. wszystkiego złota wyprodukowanego w całym świecie, podczas gdy Stany Zjednoczone 21.29 proc.

W niespełna stu latach Stany Zjednoczone wyprodukowały złota za przeszło cztery miliardy dola-

FEINSTAHLWERKE

TRAISEN-LEOBERSDORF A. G.

vorm. FISCHER, TRAISEN (Dolna Austrija)

Adres telegraficzny: „Feinstahl-Traisen“

Odlewnia stali i metali miękkich, fabryka zamków

SPECJALNOŚĆ: Kształtki z specjalnego żeliwa odwęglonego na rury gazowe i wodociągowe, marki sławy światowej F. T.

Wykonujemy pozatem: zamki budowlane, meblowe oraz kłódki pancerne, dalej odlewy stalowe i z metali miękkich, według nadesłanych nam rysunków i modeli.

Kształtki i zamki dostarczamy franko oclone, ewent. franko dom w złotych.

Zapytania, względnie zamówienia skierować należy do jeneralnego zastępcy na Małopolskę, Górny Śląsk, Poznańskie, Pomorze i Wolne Miasto Gdańsk:

Jakob S. Karl, jun., Wiedeń

(Wien II), Feuerbachstrasse 8

na teren b. Kongresówki:

8232

POSŁUSZNY, Warszawa, Żórawia 33

rów, co przyczyniło się znacznie do rozwoju bogatych zasobów tego kraju w innym zakresie.

PRODUKCJA AMERYKAŃSKA ZMNIEJSZA SIĘ.

Produkcja złota w Stanach Zjednoczonych zaczęła się zmniejszać od roku 1927, w którym była najmniejsza za cały okres czasu od roku 1895. W przeciwieństwie do tego światowa produkcja była największą w tym okresie i utrzymała się dotychczas mniejwięcej na tym samym poziomie.

Produkcja światowa w ubiegłym roku wynosiła 19.397.757 uncjy złota, z czego Stany Zjednoczone dostarczały 2.117.253 uncjy. To stałe zmniejszanie się produkcji złota od roku 1920 należy przypisać w znacznej mierze spadkowi względnej wartości tego metalu, spowodowanemu inflacją powojenną.

ODLEWNIA ŻELAZA I WARSZTATY MECHANICZNE

ZB. BROEKERE

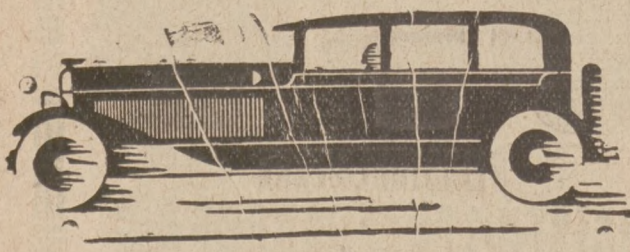
Telefon 26-90 POZNAŃ Telefon 26-90

← Stacja kolejowa Antoninek, p. Poznań →

8725

Odlewy żeliwne

we wszystkich gatunkach po cenach przystępnych.

Dział Samochodowy

Państwowy fundusz drogowy — a rzeczywistość

W Polsce motoryzacja kraju czyni bardzo małe postępy. Składa się na to ciężki kryzys ekonomiczny, małe dochody naszych nawet „lepiej sytuowanych” warstw, wysoka cena samochodów, drożyzna benzyny, oraz zły stan dróg.

Aby to wszystko usunąć, aby zbudować własne fabryki, podnieść ogólny dobrobyt, a co najważniejsze, aby wreszcie rozpocząć rozbudowę naszej sieci drogowej, trzeba pieniędzy i jeszcze raz pieniędzy.

Skąd je wziąć?

W ramach naszego artykułu nie możemy zajmować się wszystkimi kwestjami naraz, pozostaniemy więc tylko przy problemie rozbudowy naszych dróg. Zdrowa kalkulacja ekonomiczna wymagałaby, aby na rozbudowę dróg użyto jakichś specjalnych funduszy, osiągniętych przy pomocy pożyczki długoterminowej, spłatę której uskuteczniłoby częściowo, czerpiąc na ten cel fundusze, osiągane przez podatki, lub inne opłaty, nakładane na przyszłe pokolenia, które już z rozbudowanego systemu dróg będą ciągnąć odpowiednie korzyści materialne.

Zupełnie nieracjonalnym natomiast byłoby obciążanie kosztami budowy dróg dziś istniejące przedsiębiorstwa przemysłowe i samochodowe, lub też ogół obywateli, korzystający z usług tych przedsiębiorstw. Twierdzenie to będzie zupełnie zrozumiałe, jeżeli uwzględnimy fakt, że rozbudowa naszego systemu drogowego, potrwa długie lata tak, że ogół płatników, pociągnięty do świadczeń na ten cel prawdopodobnie żadnych korzyści materialnych ze swych świadczeń nie otrzyma.

Widzimy więc, że jedynym racjonalnym rozwiązaniem problemu drogowego byłoby zaciągnięcie jakiejś większej pożyczki zagranicznej (w kraju potrzebnych pieniędzy nie posiadamy), którą amortyzowanoby stopniowo, tak, że największe raty przypadłyby już na czas, kiedy nowa sieć dróg przynosiłaby nam w tej, lub innej formie dochody.

Na nieszczęście, narazie przynajmniej o uzyskaniu tych pieniędzy nie może być mowy tak, że zmuszeni jesteśmy wyklądać na ten cel, że tak powiemy, bieżącą gotówkę, marząc tylko o jakichś większych sumach w dalekiej przyszłości. To wyklądanie bieżącej gotówki jest tem bardziej przykre, że w głównej mierze zaczyna obciążać nasz ruch samochodowy, pociągnięty do płacenia na ten cel specjalnych podatków i świadczeń.

Właściwie możnaby powiedzieć, że na tem tle wytworzyło się prawdziwe błędne koło. Życie ekonomiczne kraju wymaga, aby wszelkimi środkami popierano rozwój motoryzacji kraju, a równocześnie motoryzacja ta wymaga rozbudowy dróg i w tym celu nowa ustawa, projekt której zamieścimy w nast. num., ob-

ciąża samochody dość poważnymi opłatami, które mogą bardzo ujemnie odbić się nietylko na korzystaniu z maszyn luksusowych, lecz i na ruchu autobusowym, tem wielkim udogodnieniem, bez którego trudno byłoby pomyśleć o normalnym rozwoju naszego życia ekonomicznego.

Możnaby nam zarzucić, że sprawę tę bierzemy zbyt dramatycznie, że we wszystkich krajach automobilści płacą podatki i nikt przeciwko temu nie protestuje. — Jednak musimy tu zrobić zastrzeżenie. Są podatki, które się płaci łatwo, nie obciążając zbyt nikogo, a są też podatki, które potrafią zrujnować nawet przedsiębiorstwa, oparte na zupełnie zdrowych podstawach. Takim właśnie podatkiem mogą okazać się opłaty na rzecz Państwowego Funduszu Drogowego, przewidziane dla autobusów.

W uzasadnieniu rządowym do projektu przyjęto co następuje:

2. Opłata od biletów za przejazd pojazdem mechanicznym (rozdział III art. 17).

Przyjmując, że dziennie przeciętnie każdy autobus przejedzie 100 km. i wartość biletu na 100 km. wynosi 8 zł przy 75 proc. zapełnienia autobusu, oraz licząc w autobusie przeciętnie 16 miejsc przy założeniu, że każdy autobus w ciągu roku jest 300 dni w drodze, otrzymamy w ciągu roku przy stawce, wynoszącej 30 proc. ceny biletu, przypuszczalny wpływ z obecnej ilości autobusów, kursujących na drogach publicznych.

$$2121 \times 8 \times 16 \times 0,75 \times 300 \times 0,3 = 18\,300\,000 \text{ zł.}$$

Wpływ z tego źródła można również obliczyć w inny sposób. Statystyka komunikacji autobusowej, zebrana przez Ministerstwo Robót Publicznych za 1927 i 1928 daje następujące liczby:

	w 1928 r.	w 1927 r.
Ilość linii autobusowych	2.041	984
Ilość przedsięb.	1.717	777
„ autobusów	2.121	1.067
Długość dróg autobusowych	20.281	14.050
Ilość osób przewożonych na dobę	138.750	99.400
Ilość autobuso-kilometrów	4.490.590	2.361.000
Ilość autobuso-km. na dobę	285.677	144.040
Rocznie korzystało z komunikacji autobusowej	50.640.000	36.500.000

Koszt biletu autobusowego wynosi przeciętnie 10 gr. za kilometr; przy opodatkowaniu biletów 30 proc. opłatą, roczny dochód z tego źródła obliczać należy na $4\,500\,000 \times 0,03 \times 300 = 40\,500\,000$; zważywszy konieczność udzielania pewnych ulg na niektórych liniach, należy wprowadzić korektywę, obejmującą dopłatę do ceny biletów przeciętnie na 20 proc. — wówczas dochód roczny z tego źródła obliczyć wolno na $4\,500\,000 \times 0,02 \times 300 = 27\,000\,000$.

Biorąc w tem prawdopodobną przeciętną, wnioskować można z powyższych dwóch obliczeń, iż przypuszczalny dochód z opłat od biletów autobusowych wahać się będzie od 20 000 000 do 23 000 000 zł.

Tak wyglądają teoretyczne obliczenia, praktyka jednak wykazuje zupełnie coś innego.

Ostatnio przeprowadzone badanie wykazały, że w ostatnich miesiącach, w związku z kryzysem ekonomicznym, nastąpił w Polsce wielki spadek frekwencji w komunikacji autobusowej, zarówno na liniach lokalnych (na krótkie dystanse), jak i długodystansowych; spadek ten w niektórych wypadkach dochodzi aż do 65 proc. Zmniejszenie frekwencji obserwowane jest przede wszystkim na lokalnych liniach północnej części Województwa Warszawskiego (Sierpc, Rypin, Mława, Płońsk itd.).

Na marginesie kryzysu ekonomicznego i walki z amerykańskim importem

Kryzys ekonomiczny, który ogarnął w ostatnim roku cały świat, odbił się też na przemyśle samochodowym. Największe amerykańskie fabryki musiały zredukować przewidziane na ostatni rok kontyngenty w obawie przed koniecznością pracowania na skład.

Gorzej jeszcze niż w Ameryce przedstawia się położenie przemysłu samochodowego w Europie, gdyż tu na jego produkcji ciąży nie tylko kryzys ekonomiczny, lecz i konkurencja samochodów amerykańskich. W ostatnim czasie np. w wielkich francuskich fabrykach samochodowych, które w ostatnim czasie silnie powiększyły swe zakłady, tak się zmniejszyły obroty, że stało się koniecznym kompletne zreorganizowanie zasad pracy.

Na terenie zasięgu ekspansji francuskiego przemysłu automobilowego walczyły ze sobą dotąd zacięcie trzy największe we Francji, a jedne z największych w Europie fabryki: Citroen, Renault i Peugeot, nieprzebierając w środkach, byle zwalczyć konkurencję. Obecnie, jak donosi prasa paryska, fabryki te przystąpiły do przedwstępnych rokowań nad utworzeniem wspóln. ścisłego koncernu na gruncie współpracy finansowej, ze wspólnymi, zwierzchnimi władzami kontrolnymi. Po dokonaniu dzieła, zjednoczone za-

W związku z ubytkiem pasażerów, przedsiębiorcy obniżają cenę przejazdów i ceny te, w niektórych wypadkach, nie wytrzymują już kalkulacji; na kilku liniach obniżono ceny do 3 groszy na km. Kryzys potęguje wielką konkurencję między przedsiębiorcami: np. na linii Warszawa—Grójec kursuje 66 par autobusów dziennie.

Widzimy więc, że przyjęta do obliczenia podstawa 10 gr. za 1 km. absolutnie nie chce godzić się z liezbami rzeczywistości.

Czy ten rozdźwięk pomiędzy teorią a życiem nie spowoduje bardzo smutnych następstw?

O obciążeniu podatkiem drogowym innych pojazdów mechanicznych pomówimy jeszcze następnym razem.

kłady Citroen, Renault, Peugeot stanowiąc będą jedną z największych fabryk samochodowych świata.

W jeszcze gorszym położeniu znajduje się samochodowy przemysł niemiecki, który od paru lat walczy wciąż z różnymi trudnościami i zamiast dywidendy „wypłaca” swym akcjonariuszom nowe akcje, które ci ostatni muszą nabywać dla uratowania swych fabryk od konkursów. Czasami i to nie pomaga i największe jednostki przemysłowe upadają. Tak np. jedna z największych samochodowych w Niemczech, zakłady Komnick w Elblągu, zawiesiły w tych dniach wypłaty i ogłosiły konkurs. Upadłością Komnicka jest szczególnie dotknięte miasto Elbląg oraz Prusy Wschodnie, gdyż około 2.500 fachowych robotników będzie musiało wyemigrować. Konkursem jest również objęta fabryka maszyn rolniczych, wchodząca w skład zakładów Komnicka. Miasto Elbląg, chcąc ratować sytuację, zaofiarowało 2½ miliona marek pożyczki gwarancyjnej, lecz i to nie mogło uratować przedsiębiorstwa, którego zobowiązania przekraczają wszelkie aktywa.

Jak widzimy, położenie przemysłu automobilowego w świecie nie jest łatwe.

Usuwanie trujących gazów, wytwarzanych przez silnik samochodowy

Przy spalaniu mieszanki benzynowej w cylindrach samochodowego motoru powstaje prócz innych gazów mniej szkodliwych dla zdrowia ludzkiego, jeszcze specjalnie trujący tlenek węgla (CO). Gaz ten, nie posiadający ani specjalnej barwy, ani też jakiegoś określonego zapachu, jest bardzo szkodliwy dla ludzkiego organizmu i nawet w wypadku, kiedy ilość jego jest bardzo nieznaczna, może spowodować śmierć.

Z niebezpieczeństwa tego nie zdaje sobie sprawy wielu automobilistów, wystarczy jednak prześledzić statystykę nieszczęśliwych wypadków, aby stwierdzić, że zatrucie gazami spalinowymi figuruje w niej dość często.

Z gazem trującym CO próbowano walczyć różnymi sposobami, lecz doniedawna wszystkie proponowane metody zawiodły.

Ostatnio w tej dziedzinie udało się dokonać poważnych udoskonaleń prof. dr. J. Frazer'owi z uni-

wersytetu Hopkinsa w Nowym Jorku. Uczony ten zastosował w tym celu pewne ciało, podobne do używanego już dawniej w maskach gazowych artefaktów i posiadające własność zamieniania trującego CO na zupełnie nieszkodliwy węgiel CO₂ (dwutlenek węgla). Z tym katalizatorem (tak w chemii nazywają podobne ciała) dokonano szeregu prób laboratoryjnych i drogowych oraz w zamkniętych garażach, otrzymując doskonałe wyniki.

Na nieszczęście zastosowanie praktyczne tego katalizatora wymaga jeszcze pewnych udoskonaleń, które jednak, zdaniem uczonych, nie przedstawiają już wielkich trudności technicznych.

Samochód ciężarowy

3-tonowy kardanowy na pełnych gumach, Fahrzeug-Werke Eisenach, po gruntownym remoncie jako nadliczbowy zaraz na sprzedaż. JAN JAGODZIŃSKI, MŁYN-PAROWY, KOZMIN WLKP. 8654

Fiskalizm cofa się przed zdrowymi wymaganiami życia ekonomicznego

Tajemnica przewozu kolejami.

Jak wiadomo, międzymiastowy ruch samochodowy odbiera kolejom państwowym nie tylko pasażerów, ale i ładunki. Dzieje się to z wielu powodów, głównie jednak dlatego, że przewozy kolejowe niezwłocznie komunikowane są władzom skarbowym.

Swego czasu Ministerstwo Skarbu zarządziło tajemnicę wkładów bankowych i uwolniło banki od obo-

wiązku przedstawiania biuram informacyjnym danych, dotyczących wkładów, co niewątpliwie przyczyniło się do pewnego wzrostu kapitalizacji wewnętrznej.

Obecnie omawiana jest sprawa tajemnicy przewozów kolejowych.

Politechnika Warszawska otrzymała przekrój samochodowego podwozia dla celów nauczania

W niedzielę, dnia 6 kwietnia odbyło się uroczyste wręczenie Politechnice warszawskiej przekroju podwozia samochodu „Buick”.

Podwozie to zostało ofiarowane przez General Motors w Polsce Politechnice Warszawskiej dla celów doświadczalnych oraz do nauki pogładowej. Zostało ono zbudowane przez zakłady Buick'a w Detroit, kosztem kilku tysięcy dolarów. Wszystkie części pod-

wozia są niklowane. Przekrój jest zrobiony w ten sposób, że cały mechanizm samochodu jest widoczny i zrozumiały nawet dla laika.

Senat Politechniki zaprosił na uroczystość tę członków Automobilklubu Polskiego, przedstawicieli instytucji państwowych, szkoły techniczne oraz przedstawicieli prasy.

Ważny wyrok sądowy

W Najwyższym Trybunale Administracyjnym w Warszawie zapadł ostatnio wyrok w sprawie sporno-administracyjnej, związanej z wymiarem podatku luksusowego od samochodu.

Spór powstał wskutek wniesienia przez jednego z adwokatów skargi przeciwko wymiarowi podatku zbytkowego od samochodu osobowego do Wojew. Sądu Admin. w Katowicach, motywowanej twierdzeniem, że w danym wypadku samochód osobowy nie służy do osobistego użytku, lecz jest środkiem przewozowym, służącym do normalnego wykonywania zawodu adwokackiego.

Wojew. Sąd Admin. w Katowicach uwzględnił skargę, natomiast Najw. Trybunał Admin. w Warszawie naskutek wniesionej przez magistrat rewizji wyrok pierwszej instancji uchylił, w następstwie czego skargę adwokata przeciw opodatkowaniu oddalił.

Krytykować wyroku, opartego na naszym ustawodawstwie, nie możemy, musimy jednak stwierdzić, że nasze ustawy, słuszne w tej dziedzinie przed kilku laty, muszą być dziś zmodyfikowane, gdyż inaczej hamowałyby one tylko i tak słaby rozwój motoryzacji Polski.

Kary za przewożenie listów

Jak dowiadujemy się, władze wojewódzkie w Łodzi roztoczyły ostatnio kontrolę nad przedsiębiorstwami autobusowymi, aby nie dopuścić do przewozu przez

nie listów, co koliduje z ustawą o wyłączności poczty. Zawodowe trudnienie się przewozem listów grozi karą do 2 lat więzienia i do 10.000 zł. grzywny.

Krwawa statystyka

31.500 osób zabitych w r. 1929 przez samochody
w Stanach Zjednoczonych.

Nowy Jork w marcu. Prezes nowojorskiego Automobilklubu podał do wiadomości statystykę wypadków samochodowych w Stanach Zjednoczonych. Statystyka ta wykazuje, że ogółem w 1929 r. zginęło 31.500 osób. Poza tem obliczono, że liczba zabitych w wypadkach automobilowych w zeszłym roku była 12 proc. większą, niż w roku 1928. Cyfra ta jest zastraszająca, ponieważ proporcja powiększenia się liczby wypadków jest większa od proporcji zwiększonej produkcji automobilów.

Według danych Departamentu Bezpieczeństwa w Stanach Zjednoczonych ginie w wypadkach samochodowych 1 człowiek co 17 minut. Jak widzimy, postęp w kulturze wymaga rzeczywiście krwawych ofiar.

Motocykl

123

w dobrym stanie okazjnie sprzedam za 650 złotych
A. Roman, Łódź, Rzgowska Nr. 61

Cylindry

szlifuje oraz wykonuje

Tłoki żeliwne i aluminiowe

Pierścienie tłokowe

Sworznie tłokowe

Zawory ze specjalnej stali

Dostawa szybka i tania

8630

St. Lis, Poznań

ul. Żydowska nr. 27 - tel. 29-01

Przemysł Rowerowy i Motocyklowy

Organ Związku Mechaników Samodzielnych na Polskę Zachodnią

Dlaczego rozpoczęcie produkcji rowerów przez Państwo nie jest posunięciem etatystycznym

W poprzednich numerach naszego pisma poruszyliśmy kwestję rozpoczęcia produkcji rowerów w Państwowej Fabryce Broni w Radomiu, zajmując zasadniczo w sprawie tej stanowisko negatywne. Wychodziliśmy z założenia, że Państwo nie powinno zajmować się produkcją rzeczy, wyrabianych już przez fabryki prywatne, gdyż takim sposobem stwarza się trudne warunki pracy dla przedsiębiorczości prywatnej i tak przechodzącej u nas ciężki kryzys. Jednak definitywnie nie wyciągnęliśmy żadnych wniosków, oczekując bliższych informacji od osób miarodajnych. Obecnie, dzięki uprzejmości Dyrekcji Państwowych Wytwórni Uzbrojenia w Warszawie, której podlega Fabryka Broni w Radomiu, możemy całą sprawę oświetlić z zupełnie innego punktu widzenia. Udzielone naszemu specjalnemu korespondentowi informacje i wywiady streszczamy jak następuje:

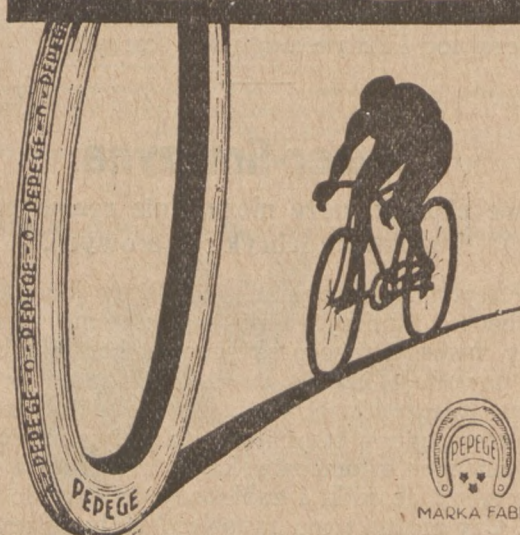
Państwo polskie wzorem innych krajów produkuje broń i amunicję wojskową we własnych wytwórniach, gdyż praktyka wielkiej wojny wykazała, że powierzanie tego rodzaju produkcji fabrykom prywatnym jest z wielu względów niewskazane. Zrozumiała jest rzeczą, że w czasach pokojowych wytwórnie materiałów uzbrojenia nie wykorzystują całej swej zdolności produkcyjnej, która przystosowana jest do wytwórczości na wypadek wojny. Z drugiej zaś strony wiadomem jest powszechnie, że fabryka, wykorzystująca tylko w nieznacznej części swą zdolność produkcyjną, jest nierentowna tem bardziej, że ze względów wojskowych zmuszona jest do utrzymywania i opłacania dużej kadry robotników wykwalifikowanych niezależnie od natężenia produkcji. Jeśli zatem fabryki, wytwarzające broń i amunicję wojskową nie potrafią w czasach pokojowej zmniejszonej produkcji zatrudnić swych warsztatów wytwórczością niewojskową, to będą one zgóry skazane na brak samowystarczalności i zmuszone do korzystania z subsydjów rządowych. Dlatego też wszystkie zagraniczne wytwórnie materiałów uzbrojenia dla uniknięcia strat w czasach pokojowych starają się wykorzystać stojące beczynnie

maszyny i personel do produkcji na rynek prywatny, często niemający nic wspólnego z wojskowością.

Dla wyżej podanych powodów, wzorem fabryk zagranicznych, Państwowe Wytwórnie Uzbrojenia roz-

OPONY I DĘTKI

PEPEGE

MARKA FABR.

TANIE
TRWAŁE
ELASTYCZNE

8682

8737

KUPUJCIE KRAJOWE ROWERY

PAŃSTWOWYCH WYTWÓRNI UZBROJENIA
w WARSZAWIE.
Fabryka Broni w Radomiu.

poczęły produkcję różnych artykułów na rynek prywatny, a między innymi fabrykację rowerów.

Takim sposobem rozszerzenie zakresu produkcji w Państwowej Fabryce Broni w Radomiu nie może być zaliczone do posunięć etatystycznych, lecz naodwrot, powinno być traktowane jako objaw bardzo dodatni i zdrowy, redukujący zbędne wydatki naszego Skarbu.

Dodać jeszcze należy, że ilość rowerów, wykonywanych w tej fabryce łącznie z produkcją wszystkich prywatnych fabryk nie pokrywa bynajmniej całego zapotrzebowania krajowego, tak, że o hamowaniu wytwórczości prywatnej nie może być mowy. Mimo uzupełnienia naszej produkcji rowerowej przez wytwórczość państwową, fabryki prywatne i nadal będą miały obszerne pole do pracy i możliwość zwiększania swej wytwórczości celem zwalczania koniecznego importu wyrobów zagranicznych.

Jak widzimy, nie może więc być o tem mowy, że przez rozpoczęcie w Fabryce Broni w Radomiu produkcji rowerów, Państwo niepotrzebnie rozbudowuje etatyzm i hamuje wytwórczość prywatną, naodwrot nawet, intensywniejsze wykorzystanie urządzeń i personelu, opłacanego przez Państwo i obniżenie kosztów eksploatacji fabryki państwowej, jest ze wszechmiar wskazane, zwłaszcza w okresie obecnego kryzysu gospodarczego.

W tem nowem oświetleniu sprawy staje się jasnym, że rozpoczęcie przez Fabrykę Broni w Radomiu produkcji rowerów jest dla gospodarstwa narodowego rzeczą pod każdym względem korzystną.

Rower-limuzyna

Ciekawe chociaż może niezupełnie realne pomysły francuskich fabryk rowerowych.

O krytych motocyklach pisaliśmy już parokrotnie. Obecnie musimy zająć się krytami rowerami. Zwykły rower, bardzo praktyczny w czasie dobrej pogody, powoduje często poważne kłopoty w czasie deszczu. Rzeczywiście, jazda po błotnistej drodze w czasie złej pogody nie należy do przyjemności, a po przebyciu paru kilometrów każdy rowerzysta zostaje przemoczony do nitki i zablocony od pięt do czubka głowy. Czy można temu zapobiec? Najprostszym sposobem jest zaopatrzenie się w odpowiednie nieprzemakalne ubranie. Jednak prosty ten sposób nie jest zawsze wygodny i dlatego w ostatnim czasie sami fabrykanci zaczęli zastanawiać się nad kwestją zabezpieczenia rowerzysty przed kapryśnymi pogody. Po różnych próbach zdecydowano się wreszcie na zbudowanie roweru-limuzyny. Konstrukcja takiej maszyny jest następująca: Zamiast zwykłej ramy rowerowej zastosowano specjalną konstrukcję, przypominającą kadłub samolotu i łączące obydwa koła nośne. Odstęp kół zwiększono celem obniżenia siodełka, a ze względu na wygodę jadącego zastosowano sterowanie pośrednie, przy pomocy dodatkowego dźwazka. Takim sposobem rowerzysta znajduje się w pozycji półleżącej, co pozwala na znaczne obniżenie punktu ciężkości, co znowu polepsza równowagę całego pojazdu i zmniejsza powierzchnię czołową nadbudówki. Jak już zaznaczyliśmy, sama rama stanowi część nadwozia i ma formę łodzi. W czasie dobrej pogody łódź ta pozostaje otwartą, natomiast w chwili, kiedy rozpocznie padać deszcz można na nią nasunąć lekki daszek z przezroczystą celuloidową szybą. Ponieważ wysiadanie i wsiadanie można w takim rowerze skutecznie tylko na

„PATRIA”

Sp. z ogr. odp.

Fabryka części rowerowych
POZNAŃ, ul. Mylna 18.

POLECA

jako kupno okazjone kilkaset

kompletnych
ram rowerowych

męskich,
damskich
i wyścigowych
pochodzenia niemieckiego

w pierwszorzędnym wykonaniu
i po bardzo przystępnych cenach.

Prosimy żądać oferty.

8740

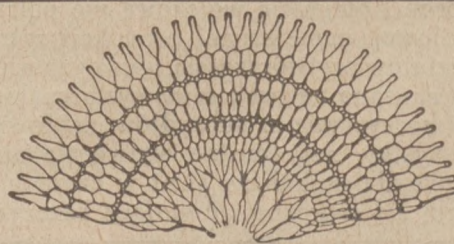

Hurtownia Rowerów

ST. WAWRZYNIAK Sp. z o. o.
POZNAŃ, Św. Marcin 44.

Najkorzystniejsze źródło zakupu rowerów, ram i wszelkich części rowerowych krajowych i zagranicznych.

7472

IDEAL

Siatki

do ochrony sukien w pierwszorzędnym i trwałym wykonaniu

wykonuje jako swoją specjalność:

7639

E. SCHLONSKI

Hurt. części rowerowych
Telefon 2558 - POZNAŃ - 27 Grudnia 4

miejscu, karoserja jego została zaopatrzona w dwa małe boczne kółka „bezpieczeństwa” podtrzymujące maszynę w czasie postoju i nieczynne przy jeździe.

Próby, dokonane z nowym typem rowerów, mimo ich nieco większa waga, dały bardzo dobre wyniki. Czy się nowy typ roweru spodoba publiczności, wykaże przyszłość.

L. K.

DKW.

największa światowa fabryka motocykli

Centralne zakłady budowy motocykli DKW. w Zschopau w Niemczech, są dziś największą w swym zakresie produkcji fabryką na świecie, a z historii niepomniernie szybkiego ich rozwoju, ciekawym jest zaczątek powstania tej firmy. Właściciel fabryki, p. Rasmussen, w czasokresie trwania wojny światowej, badając konjunkturę i możliwości rynku zbytu, przeprowadzał w swym przedsiębiorstwie w Zschopau różne próby i doświadczenia produkcyjne, szukając czegoś, co ludzkość potrzebuje i czym zarazem możnaby się teje ludzkości przysłużyć.

Najsampierw począł on budować parowozy pociągowe (*Dampf-Kraft-Wagen*) nie dla potrzeb kolejnictwa, a dla potrzeb przemysłu, handlu i rolnictwa, jak podówczas zaprowadzone one były w Anglii, oraz Ameryce i od tej chwili datuje się powstanie marki fabrycznej DKW. Szybko decydujący się młody wtenczas i pełen energii przemysłowiec i właściciel fabryki stwierdził, że to nie jest artykuł, który mógłby go doprowadzić do pożądanego celu, przeszedł więc na produkcję małego samochodu, „automobilu ludowego” (*Der Kleine Wagen*), który wypuścił na rynek również pod marką DKW. W wytwarzaniu tych samochodów napotkał on jednak na nieprzewidywane trudności, bowiem w Niemczech żadna z fabryk przemysłu maszynowego nie budowała małego i odpowiedniego do celu tego motoru.

Po pewnej częściowej reorganizacji warsztatów począł sam produkować motorowe zabawki dziecięce i przeszedł do fabrykacji miniaturowych motorów systemu dwutaktowego, który ze względu na swoją prostotę, był najodpowiedniejszy. I te wyroby szły na rynek pod nazwą „DKW”.

Już przy pierwszych doświadczeniach stwierdzono, że przy tak małej objętości jak 30 cm. uzyskać można zadziwiającą wprost wydajność siły i niebawem motorki te o nieco większej objętości około 100 cm., znajdując zastosowanie przy rowerach, stały się ulubioną „zabawką” cyklistów, przynosząc w użytkowaniu roweru ułatwienie i zwiększając jego pożytek.

Właściciel fabryki, nie ustając w doświadczeniach i parciu naprzód, po pewnych dalszych ulepszeniach, zamienił motorek pomocniczy na *motor zapędowy do motocykla*, fabryka począła masowo wytwarzać motory i ramy, przechodząc kolejno do produkcji we własnych zakładach wszystkich poszczególnych części od gwoździa do najdrobniejszej śrubki, nie wykluczając dziś własnych opon i dętek do słynnych na cały świat motocykli „DKW”. Zakłady Rasmussena z Zschopau rozrosły się w stosunkowo krótkim czasie do niepomniernych wprost rozmiarów.

Dziś z najnowocześniejszych urządzonych fabryk tych wychodzi co *półtorej minuty jeden gotowy do użytku motocykl*, będący w konstruktywnej swej budowie ostatnim wyrazem postępu i nowoczesnej techniki. Dzienna produkcja tych fabryk na jedną zmianę wynosi bowiem 300 motocykli i 350 motorów.

Motocykle DKW. eksportowane są do Brazylii, Persji, na Jawę i Południowej Ameryki, znajdują się one na rynku Europy Środkowej, docierają także do Skandynawji, Egiptu, Mandżurji i Chin.

Kto interesuje się motocyklem DKW. i jego nadzwyczaj korzystnymi warunkami nabycia, zechce zwrócić się po szczegółowe informacje, oraz ofertę wprost do przedstawicielstwa w POZNANIU, które posiada firma „POLMOTOR” PRZY UL. ZWIERZYNIĘCKIEJ NR. 8.

— p —

POMORSKA FABRYKA ROWERÓW

WILLY JAHR

BYDGOSZCZ

BIURO i SKŁADNICE: Dworcowa 18b.
Unja Lubelska 5

FABRYKA: **Petersona 4**

TELEFON 1525

Fabrykacja pierwszorzędnych ram
rowerowych i rowerów.

WŁASNE WYROBY:

ORIGINAL RECORD PHÖNIX - POFARO STANDARD

Do produkcji używa się tylko jaknajlepsze materiały pod pełną gwarancją.

Fabrykaty moje odznaczają się eleganckim wyglądem zewnętrznym i pięknnością formy.

ILUSTROWANE PROSPEKTY ITP. WYSYŁA SIĘ TYLKO PP. KUPCOM BRANŻY.

Wystawiam na Międzynarodowych Targach
w Poznaniu od 27. 4. — 4. 5. 1930.

8638

IDEALNY MOTOCYKL DLA GIEBIE!

DKW - TANI

DKW - MOCNY

**DKW - PROSTY
w OBSŁUDZE**

Ceny loco Poznań:

LUKSUS 200. 4. K. M., 1815,— zł

LUKSUS 300. 8. K. M., 2280,— zł

LUKSUS 500. 14. K. M., 2780,— zł

Instalacje świetlne po cenach konkurencyjnych.

Wszelkie modele dostarcza odwrotnie

Generalne zastępstwo

„POLMOTOR”
HENRYK LINKE i SKA

POZNAŃ
ZWIERZYNIĘCKA 8
TELEFON 69-77

Dogodne spłaty miesięczne!

UZNANE ZASTĘPSTWA LOKALNE. DKW:

Warszawa
Wilno
Lwów
Łódź
Kraków
Katowice
Toruń

Bydgoszcz
Jabłonowo
Dobrzyń
Lipno
Chodzież
Ostrów
Leszno

Ostrowiec Kiel.
Częstochowa
Wodzisław
Cieszyn
Tarnów 8690
Jasło
Borysław

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIA
 ORGAN ZRZESZENIA PRZEDSIĘBIORSTW RADJOTECHNICZNYCH W WIELKOPOLSCE
 POD REDAKCJĄ LEONA KOZŁOWSKIEGO.

Produkcja energii elektrycznej w Polsce

Stopień zużycia elektryczności świadczy dobitnie o kulturze i dobrobycie kraju. Zastosowanie prądu elektrycznego staje się coraz rozleglejsze i dziś posiada on nie tylko wielkie znaczenie jako źródło światła, ale dostarcza on również energię napędową do wszelkich celów przemysłowych. Poza tem prąd elektryczny posiada szerokie zastosowanie w wielu procesach chemicznych, telegrafii i telefonii, do gotowania i ogrzewania, oraz dla różnych celów technicznych.

Podczas gdy jednak zagranicą zużycie energii elektrycznej jest bardzo duże, Polska znajduje się jeszcze na niskim poziomie elektryfikacji w porównaniu z państwami zachodnimi. Wynika to z cyfr statystycznych za r. 1926, w którym roczna produkcja energii elektrycznej, przypadająca na 1 mieszkańca, wynosiła w:

Szwajcarii	1 010
Niemcy	330
Francja	290
Italia	200
Holandja	150
Danja	115
Czechosłowacja	100
Polska	75

Jak zatem widzimy, spożywamy dwa razy mniej energii aniżeli Belgja. Biorąc pod uwagę, że przy obec-

nym stanie gospodarczym Polska potrzebuje 5 200 milij. kwg. rocznej produkcji, dochodzimy do wniosku, że obecna produkcja, wynosząca ok. 2 400 milj. kwg., stanowi zaledwie ok. 46 proc. możliwego zapotrzebowania.

Najwyższy stopień elektryfikacji kraju wykazuje u nas zagłębie węglowe, które wytwarza obecnie prawie 60 proc. ogólnej ilości prądu elektrycznego. Tam też mamy dwie większe w Polsce elektrownie, a mianowicie w Górnych Łaziskach i Chorzowie.

Celem usunięcia dzisiejszego zaniedbania Polski w dziedzinie elektryfikacji, należałoby budować jak najwięcej elektrowni, szczególnie po większych miastach Polski Środkowej i Wschodniej. Prócz elektrowni lokalnych winny powstawać przede wszystkim wielkie elektrownie, któreby rozprowadzały na dalekie odległości prąd elektryczny przy pomocy przewodów wysokiego napięcia.

Doniosłe również znaczenie dla przyspieszenia procesu elektryfikacji kraju miałyby wyzyskanie sił wodnych. Ogólną wartość polskich sił wodnych, które mogą być wyzyskane jako źródło energii elektrycznej, oblicza się na 3 650 000 koni mech. Tymczasem obecnie czynne są zakłady wodne, mając moc zainstalowaną, wynoszącą 110 000 KM., co stanowi zaledwie 3 proc. ogólnego zapasu sił wodnych w Polsce.

Usprawnienie pracy w elektrowniach o wysokim obciążeniu szczytowem

Największą bolączką każdej elektrowni jest ciągła zmiana jej obciążenia. Przy projektowaniu zjawisko to następcza wiele trudności, a to z tego powodu, że moc zainstalowana musi wystarczyć na pokrycie największego zapotrzebowania, co nieuchronnie pociąga za sobą podwyższenie kosztów zakładowych i eksploatacyjnych.

Z nierównomiernością obciążenia walczone już oddawna, radząc sobie najróżniejszymi sposobami. W małych elektrowniach prądu stałego stosowano powszechnie w tym celu baterje akumulatorów elektrycznych, które mimo swojej wysokiej ceny oddawały tam dość duże usługi. Obecnie jednak, przy powszechnem zastosowaniu prądu zmiennego, akumulatory elek-

tryczne straciły zupełnie swe znaczenie, gdyż pomijając wysoką cenę, wymagają jeszcze całego szeregu dodatkowych urządzeń, koniecznych do transformowania prądu.

Aby walczyć z nierównomiernością obciążenia, zaczęto w ostatnich latach coraz częściej stosować pomocnicze silniki Diesla, pracujące na zapasowy generator. Doświadczenia wykazały, że w nowoczesnych elektrowniach metoda ta, w porównaniu z użyciem akumulatorów ołowiowych, daje znacznie lepsze rezultaty, zapewniając równocześnie mniejsze koszty eksploatacyjne. Jeszcze lepsze wyniki otrzymano, używając zamiast silników Diesla i akumulatorów elektrycznych specjalnych zbiorników wodnych i zasobników ciepła.

Szczególnie dodatnie wyniki dały w wielu wypadkach zasobniki Ruthsa. Zasada ich działania polega na kolejno po sobie następującem skraplaniu i odparowywaniu pary roboczej. Dzięki czułości urządzeń regulacyjnych cała nadwyżka pary w godzinach małego ruchu zostaje pochłonięta przez te zasobniki, podnosząc ciśnienie. Odwrotnie — w godzinach dużego obciążenia, ciśnienie pary w zasobnikach zaczyna spadać, gdyż wtedy współdziałają one z kotłami, które takim sposobem mogą w chwilach szczytu podołać znacznie większej pracy.

Rozwój tego systemu akumulacji energii został

umożliwiony dzięki wprowadzeniu specjalnych typów turbin, pracujących przy zmiennem ciśnieniu. Turbiny te w połączeniu z zasobnikami, mimo swojej stosunkowo małej wydajności, polepszają w wielu wypadkach tak znacznie sprawność elektrowni, że amortyzację całego urządzenia można rozłożyć na bardzo krótki czas. Obliczają poza tem, że dzięki zasobnikom, osiąga się przeciętnie na 1 kilowat godzinę 100 gr. ekonomii na węglu.

Prócz akumulacji energii w postaci gorącej pary, zaczynają obecnie coraz częściej używać akumulatorów wodnych. Działanie tych ostatnich polega na tem, że w czasie małego obciążenia specjalne pompy gromadzą w jakimś dużym zbiorniku zapas wody. W chwilach, kiedy obciążenie przekracza normę, woda ta zostaje wykorzystana do uruchomienia specjalnego, zapasowego turbozespołu. Akumulatory wodne dają specjalnie dobre wyniki w tych wypadkach, kiedy istnieje możliwość wybudowania zbiorników wodnych na znacznej wysokości i użycia turbin w wysokości ciśnieniowych. Praktyczne zastosowanie akumulatorów wodnych stało się możliwe dzięki postępom w budowie maszyn hydraulicznych. Obecnie moc i sprawność takich zespołów wciąż się powiększa i niema powodów do przypuszczenia, aby postęp w tej dziedzinie został zahamowany. (Obecnie stosują już pompy z silnikami o mocy 34 000 KM.).

R. Z.

Rozwój zużycia energii elektrycznej dla celów elektrycznego ogrzewania

Według „Electrical World“ z dnia 18 stycznia rb. zużyto w Ameryce w 1928 r. 922.000 kilowatgodzin energii elektrycznej dla celów przemysłowych, co przedstawia za sobą wzrost 104.5 proc. za okres ostatnich czterech lat. Ponieważ powyższa statystyka

obejmuje zaledwie 15 elektrowni, przeto w uwzględnieniu całkowitej produkcji energii w Ameryce, przyjąć należy, że całkowite zużycie tej energii na cele przemysłowe wynosi około 6 miliardów kilowatgodzin.

Egzamina dla elektrotechników

Otrzymujemy z Korporacji Przemysłu Elektrotechnicznego na Województwo Poznańskie następujący komunikat:

Od wejścia w życie polskiej ustawy przemysłowej z r. 1927, nie mogli uczniowie elektrotechniczni zdawać egzaminów czeladniczych, ponieważ zawód elektrotechniczny wyszedł z zakresu działania Izb Rzemieślniczych. Obecnie powstała dla elektrotechników możliwość ukończenia nauki egzaminem kwalifikacyjnym.

Komisja Egzaminacyjna Korporacji jest gotowa przeprowadzić dodatkowy egzamin wszystkich uczniów, którzy ukończyli naukę w zawodzie elektrotechnicznym w latach 1927—1929.

Zgłoszenia przyjmuje i bezpłatnych informacji udziela biuro Korporacji w Poznaniu, ul. Fr. Ratajczaka, Dom Rzemieślniczy I. ptr., wejście z Wałów Zygmuntów Starych.

POLECAMY TELEFONY

wszelkich systemów najnowszych konstrukcyj, kompletne urządzenia telefoniczne pół- i pełnoautomatyczne, które również na dogodnych warunkach wydierżawiamy, wszelki sprzęt telefoniczny

RADJO

APARATY od najprostszyc do najdoskonalszych, fabrykaty własne i zagraniczne oraz olbrzymi wybór sprzętu radiowego

PROSIMY ŻAĐAĆ CENNIKÓW, WZGLĘDNI KOSZTORYSÓW.

8448

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO TELEFONÓW z o. p.

Centrala: POZNAŃ, ul. Jasna 9. Telefony 6937 i 6941
Filje: Poznań, ul. Fr. Ratajczaka 39. Tel. 3430. Bydgoszcz, ul. Jagiellońska 65-66. Tel. 738

Wzór, którego nie należy naśladować

„Ciekawe“ metody walki z przeszkodami elektrycznymi w Niemczech.

Powszechna plaga radioamatorów — przeszkody elektryczne powodują w wielu wypadkach różne skargi, a czasami zniechęcają nawet najwytrwalszych radjosłuchaczy, lub wprost uniemożliwiają odbiór w całych dzielnicach. Walka z przeszkodami tego rodzaju nie jest łatwa z wielu powodów. Po pierwsze, w większości krajów nie istnieją ustawy, które zabraniałyby obywatelom korzystania z przyrządów elektrycznych, powodujących zakłócenie w eterze, poza tem samo stwierdzenie powodu przeszkód nastęrcza wiele trudności i tylko w niektórych wypadkach da się przeprowadzić niewielkim nakładem kosztów i pracy.

Nie należy dziwić się, że nowe ustawy nie ograniczyły prawa korzystania z różnych przyrządów elektrycznych, wytwarzających ubocznie fale elektromagnetyczne, a to z tego powodu, że przyrządy te w porównaniu z radjem posiadają coś w rodzaju „prawa starszeństwa“, jako znane i używane jeszcze przed powstaniem i spopularyzowaniem radjofonji. Jednakże brak takich ograniczeń, jak to już zaznaczyliśmy, daje się nieraz boleśnie we znaki i radioamatorom i przedsiębiorstwom radjotechnicznym, a nawet odbija się ujemnie na budżecie towarzystw radjofonicznych i poczty państwowej, jako instytucji, czerpiących z abonamentu radjowego dochody.

Bezsilność w tej dziedzinie nietylko poszczególnych radioamatorów, lecz i samej poczty ilustrują doskonale różne wypadki, które zachodzą np. w Niemczech.

Jak donosi „Vorwärts“, jeden z radjosłuchaczy, któremu stale przeszkadzano w odbiorze w godzinach między 20—22, zwrócił się w tej sprawie do swego urzędu pocztowego ze skargą. Po pewnym czasie otrzymał on następującą odpowiedź:

„Główna Dyrekcja Pocht w Berlinie...

W odpowiedzi na pismo Pańskie z dnia 8 bm., zwrócone do Urzędu Pocztoowego... komunikujemy, że niemiecka Poczta Państwowa niestety nie ma żadnych środków prawnych przeciwko posiadaczom aparatów lekarskich wielkiej częstotliwości, aby mogła interwenjować. Zmniejszenie zakłóceń przez jakiegokolwiek

zmiany we własnym pana odbiorniku zapewne nie da się osiągnąć, gdyż możliwe jest to tylko przez założenie dodatkowego urządzenia przy aparacie, który jest przyczyną zakłóceń. Urządzenia takie można obecnie nabyć w handlu w cenie od 10 do 15 marek. Zaleca się, aby w drodze ugodowego porozumienia z posiadaczem przeszkadzającego aparatu uzyskać jego zgodę na założenie odpowiedniego dodatkowego urządzenia (zakupionego na koszt poszkodowanego w odbiorach radjosłuchacza), albo też na wyłączanie aparatu elektrycznego, o ile możliwości przynajmniej podczas godzin najgłośniejszych audycji.

Jak widzimy, biedny radioamator nic **absolutnie**, mimo „pomoc“ poczty, nie potrafił uzyskać i **prawdopodobnie** zniechęcony, zrezygnował wkrótce **wogóle** z radja, odmawiając abonamentu.

Takich przykładów można przytoczyć setki, lub może nawet tysiące, a winę ponosi tu brak odpowiedniego ustawodawstwa.

Jednak ważność tej sprawy rozumieją czynniki powołane. W Niemczech np. zapowiedziano wydanie specjalnego dekretu, regulującego skutecznie sprawę zakłóceń odbioru i stworzono nawet biura i laboratoria, do których mają się zwracać poszkodowani radjosłuchacze. Na nieszczęście jednak zapowiedź ta pozostała narazie tylko zapowiedzią, a ustawy odpowiedniej **brak**.

Może nie poruszalibyśmy tej sprawy obecnie, może nie zatrzymywalibyśmy się nad nią tak długo, gdyby nie jej aktualność w Polsce. Nasza sieć radjowa rozbudowuje się, ilość radioabonentów rośnie i wkrótce może nastąpić moment nasycenia detektorami i masowe zakupywanie przez najszerze warstwy ludności aparatów lampowych dla odbioru stacyj zamiejscowych. Wtedy właśnie szkodliwy wpływ przeszkód elektrycznych na popularność radja uwydatni się w całej pełni i rzeczywiście poważnie zaszkodzi dalszej popularyzacji radjofonji. Warto jeszcze przytem nadmienić, że u nas, z powodu znacznie słabszej elektryfikacji kraju i znacznie mniejszej ilości przyrządów elektrycznych, używanych przez ludność, łatwiej bę-

Zakłady Akumulatorowe systemu „TUDOR“

Spółka Akcyjna

Centrala w Warszawie, ulica Złota 35. Telefony: 17-45, 404-94, 329-46 i 121-74

SKRZYŃKA POCZTOWA 298.

FABRYKA W PIASTOWIE, STACJA KOL. PRUSZKÓW.

Warsztaty reperacyjne i stacja do ładowania, ul. Złota 34, tel. 404-94.

Oddziały: w Poznaniu, ul. Mostowa Nr. 4-a, telefon 11-67.

w Bydgoszczy, ul. Błonia nr. 7, telefon 13-77.

we Lwowie, ul. Nabelaka 21, tel. 52-35

7671

Akumulatory stacyjne i przenośne oryginalnego systemu „TUDOR“. Katodowe i anodowe baterje akumulatorowe do radja. Akumulatory do starterów samochodowych. Lampy przenośne akumulatorowe i lampy górnicze.

dzie obmyśleć jakieś skuteczne przepisy, gdyż w większości wypadków nie będą one dotyczyły przyrządów już zainstalowanych, lecz będą się odnosiły tylko do aparatów, które mogą być w przyszłości nabywane.

Rzeczywiście, przy odpowiednim zainteresowaniu się tą sprawą u nas dałoby się prawdopodobnie łatwiej stworzyć odpowiednią ustawę, niż w Niemczech, lub w innych krajach, gdzie elektryfikacja poczyniła większe postępy.

Wielka nadawcza radiostacja w Chinach

Centralny rząd chiński zawarł umowę z „Telefunken” w Berlinie na wybudowanie w Nankinie najsilniejszej na świecie stacji nadawczo-odbiorczej radiotelegraficznej.

Rząd chiński wysłał w najbliższej przyszłości do Niemiec kilku inżynierów chińskich, specjalistów w dziale techniki radiowej, celem bliższego zapoznania się z organizacją służby radiowej w Niemczech i głównymi przedsiębiorstwami radioelektrycznymi w Europie Zachodniej.

Z PRASY

Ukazał się nowy numer „Tygodnia Radiowego” (Nr. 15), który zawiera poza programami radiowymi następujące artykuły: O radiofoniczną ustawę ochronną; — Amerykańskie plany radiowe na rok 1930; — Na falach polskich; — Zasilanie nadajnika prądem zmiennym; — Porady techniczne; — Kronika radiowa; — Komunikaty i Dział rozrywek umysłowych.

„ENERGJA”

Poznań, ulica Marsz. Focha 93
Fabrykacja artykułów elektrotechn.

Zaciski tablicowe

od 20—40—60—80—100 amp.

Puszki stal. pancerne
11, 13,5, 16, 21, 29, 36 mm

Ceny konkurencyjne!

8558

Aparaty nagrzewacze

paro-powietrzne „Radiolo”

do ogrzewania dużych pomieszczeń
oraz suszenia i odemglania;

wykonane z baterjami
z rur żeberowych kutożelaznych.

Szybkie i równomierne nagrzewanie!

Inż. J. H. B. Teepe, Łódź, Kopernika 40

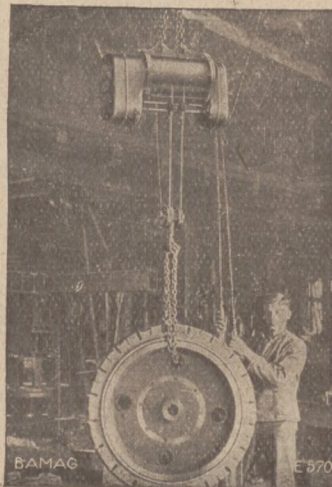
Fabryka Ogrzewań Centralnych i Aparatów.

8449

BAMAG

Elektryczne wielokrążki

systemu profesora Gensel, D. R. P.

przynoszą wszystkim, jak to widać z obok umieszczonego obrazu z przemysłu maszynowego wielkie korzyści i oszczędności czasu i sił robotniczych.

Jeden z nabywców takiego elektrycznego wciągu wielokrążkowego Bamag pisze nam:

„Jestem z dostarczonego do mej fabryki maszyn wciągu elektrycznego Bamag bardzo zadowolony. Używając tego wciągu elektrycznego, zaoszczędzam stale wiele sił robotniczych i codziennie przekonywuję się ponownie, że taki wielokrążkowy wciąg elektryczny jest jednym z najsukuteczniejszych czynników do obniżenia kosztów produkcji i utrzymania ruchu w przedsiębiorstwie, bez którego dziś żaden zakład przemysłowy utrzymać się nie zdoła.

8440

Zastępstwa:

S. DUCHOWSKI, POZNAŃ, Aleje Marcinkowskiego Nr. 1.
GUSTAW KOSCHADE, ŁÓDŹ, Radwańska 46.

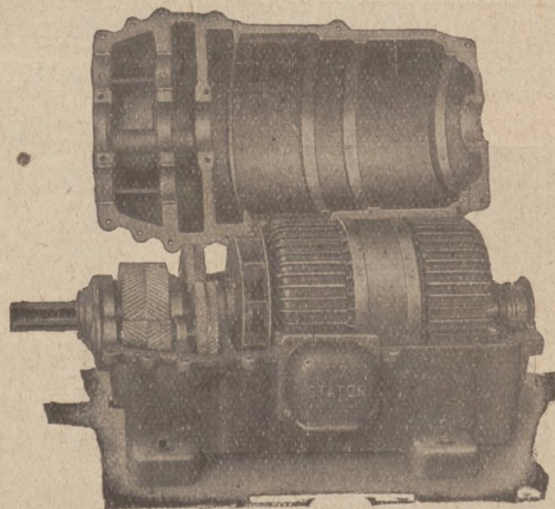
Nadież. H. TEPELMANN, KATOWICE, ulica Kościuszki 44.

WARSZAWSKA FABRYKA MASZYN WINDOWYCH „SIŁA”

WARSZAWA, ulica Chłodna 5.

HODAM & RESSLER, GDAŃSK, Hopfengasse 81/82.

BAMAG DESSAU

Patentowane SILNIKI elektryczne

z wbudowaną przekładnią SYSTEMU UGGLA

Powyższe SILNIKI systemu UGGLA umożliwiają bezpośrednie sprzężenie z maszyną roboczą lub transmisją do grupowego napędu, bez pasów pędni, przystawek, łożysk etc.

Kolosalna oszczędność siły, smarów i miejsca

Stalujecie zatem odrazu SILNIKI UGGLA o żądanych obrotach, ponieważ wszelkie przystawki, koła pasowe etc. stają się zbędne

8442

LUTH & ROSÉNS ELEKTRISKA AKTIEBOLAG STOCKHOLM

JENERALNA REPREZENTACJA **SVEA** Sp. Akc. WARSZAWA, Nowy-Świat 42
Telefony: 19-42 i 17-97

Oferty, kosztorysy i prospekty na żądanie

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Apel do krajowych fabryk maszyn rolniczych

Fabryki krajowe upraszamy, aby nam donosiły o wszystkich nowościach w zakresie ich produkcji. Chętnie stawiamy łamy nasze bezinteresownie do usług przemysłu krajowego. Przy tej sposobności musimy podnieść ten smutny fakt, że podczas gdy zagraniczne firmy bardzo skwapliwie korzystają z reklamy w naszym piśmie i często donoszą nam o ostatnich zdobyciach w fabrykacji maszyn rolniczych, to nasz przemysł krajowy nie ma w tym względzie — zdawałoby się — nic do powiedzenia, a przecież wiadomo, że i u nas ta gałąź przemysłu stale się podnosi i wypuszcza na rynek coraz nowe wyroby lub też ulepsza dotychczasowe. W interesie rozwoju przemysłu krajowego prosimy fabryki krajowe, by o wszystkich swoich nowościach nas w pierwszym rzędzie informowały.

WYDAWNICTWO „RYNKU METALOWEGO I MASZYNOWEGO“.

Włóki

Dla rolnika, stosującego do uprawy roli najnowsze zdobycze praktyki i wiedzy, jednym z najważniejszych narzędzi jest włóka.

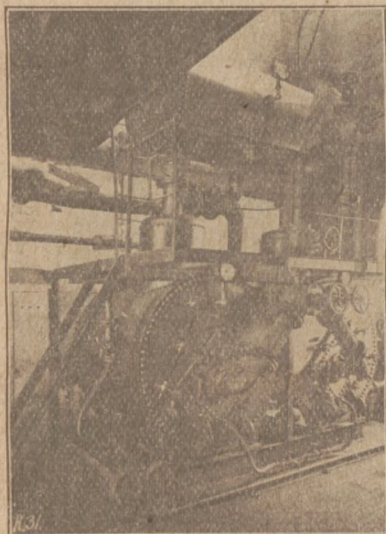
Włóki, dotąd używane, okazywały wielkie braki w pracy, dlatego ograniczało się ich używanie tylko na prace wstępne na wiosnę, przeważnie w plantacjach buraków. Z chwilą jednakże wyrobu włók według nowoczesnych zasad, zastosowanie ich trwa prawie przez cały rok.

Na wiosnę gładzi się włóką pod kątem do brzozy, i to wtedy, kiedy powierzchnia gleby lekko zaczyna obsychać. Głównie na ziemiach łatwo się

spiekających należy skrupulatnie dobrać stosowną chwilę, ponieważ tylko przez parę dni włók na tych ziemiach skutecznie pracuje. Dlatego jest ważnym, aby rolnik posiadał tyle włók, na ile mu starczy zaprzęgu, aby móc prace te w jak najkrótszym czasie wykonać. Włók pozostawia za sobą warstwę rozrobionej ziemi; przez to przeszkadza się zaskorupieniu się ziemi, podnosi się pracę bakteryj i unika zbyt szybkiego wyschnięcia. Najważniejszy jest jednak skutek ten, że nasiona chwastów, które znajdują się w górnej warstwie, z powodu dostatecznego dostępu powietrza prędko wschodzą

WODĘ DESTYLOWANĄ DO ZASILANIA KOTŁÓW I INNYCH CEŁÓW PRZEMYSŁOWYCH

wytwarzają

DESTYLATORY

budowy fabryk

H. CEGIELSKI

Spółka Akcyjna

W POZNANIU

8724

Dwukołowa pocynkowana pompa do gnojówki „Zwycięzca“

Gnojówkowe rozlewniki rządowe (system Plath) z wozem i regulatorem powietrznym -
Beczki do gnojówki - Stojące pompy gnojówkowe - Pocynkowane wiszące pompy gnojówkowe - Rozdzielacze do gnojówki „Duplex“ -
Zmienne i przenośne rynny do gnojówki - Wozy do wody dla budownictwa drogowego, straży pożarnej i użytku gospodarskiego - Wozy do wody dla pługów parowych budują i wyrabiają w znanej dobroci

Bracia Blotner Bojanowo (Wlkp.)

8688b

Specjalna fabryka
maszyn i narzędzi dla kultury gnojówkowej

— Oferty i prospekty bezpłatnie na żądanie. —

Młocarnie szerokomłotne VISTULA
 Młocarnie z przymkami
 Młocarnie z wałami do gładkiej słomy
 Walce, kieraty
 Siekacze do buraków
 Sortowniki ziemniaków 5803t
 Maszyny do czyszczenia zboża
 Sieczkarnie bębnowe do zapędu mechanicznego stojące i na wozach
 Sieczkarnie tarczowe
 Koła transmisyjne
 Pompy do gnojówki z rurą stalową i wyjmującymi wentylami
 Szufle ziemne do transportowania ziemi wykonuje jako długoletnią specjalność

A. P. Muscate
 Fabryka Maszyn Sp. z o.p.
 TCZEW (Pomorze)

6437

LEMIESZE I ODKŁADNIE

(Fabrykat Hammerwerk, Brentau)

do pługów Ventzkiego, Sacka, Arnswalda, polskich i wrzesińskich, jak również do pługów parowych i motorowych, płozy, lemiesz do wyplacaczy ziemniaków, spulchniacze (ekstyrpatory), radlice, gęsie stópki itd.

Wszystko kute z najtrwalszej i najodporniejszej stali, przeto

najmniej zużywające się.

8617

KARL LANGNER
 Gdańsk, Winterfeldtweg 19. Telefon 412-03

PALENISKA

do lokomobil i lokomotyw płużnych
 ściany gardzielowe, ściany sitowe
 oraz wszelkie prace
 kotlarskie

wykonuje

Centrala Pługów Parowych T. z o. p.
 FABRYKA MASZYN I KOTLARNIA
 Poznań
 św. Wawrzyńca 36

Telef.: 6117, 6950

Adr. telegr.: Centropług

7727

POMPY różnego rodzaju

do zapędu ręcznego, manetem i mechanicznego, do studzien zwykłych i głębokich

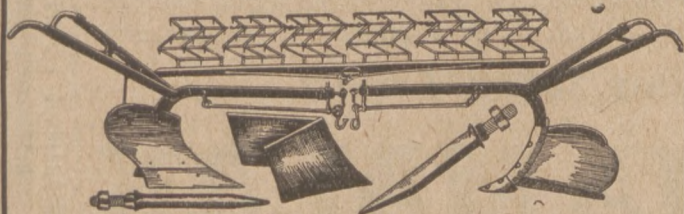
Wiercenie studzien

zwykłych i artezyjskich 5787

J. Kopeczyński i Sp.

Poznań, Marsz. Focha 127
 Nr. tel. 60-42 Rok zał. 1898

Fabryka pomp i przedsiębiorstwo wiercenia studzien

Pługi jednoskibowe

obsypniki, brony, korpusy do pługów i zęby do bron poleca jako specjalność

Wł. Czajkowski, Lubawa (Pom.)
 Fabryka narzędzi rolniczych

Rok założ. 1909

8307

Rok założ. 1909

„IDEAŁ”

nóż do krajania słomy
 na ściółkę

tani — praktyczny — trwały

Jedyni producenci

3641

Centrala Pługów Parowych T. z o. p. Fabryka Maszyn
 Poznań, św. Wawrzyńca 36. Telefon 6117 i 6950

i można je przez stosowną obróbkę zupełnie zniszczyć, zanim spotrzebowały soki i wilgoć ziemi. Używanie bron w tych wypadkach jest mniej korzystnym, ponieważ narzędzie to nie kruszy tak intensywnie ziemi, a pozostawia bryły, które łatwo wysychają, tak że znajdujące się w nich ziarno chwastu nie może się rozwinąć. Po intensywnym na czas zastosowaniem używaniu włośki, zboże wschodzi i rośnie zawsze równomiernie, co jest nadzwyczaj dodatnim czynnikiem. O ile krótko po używaniu włośki obrabia się ziemię kultywATOREM i brona, narzędzia te pracują daleko skuteczniej, co znowu skłonić powinno do używania włók wczesną wiosną na wszystkich ziemiach łatwo spiekających się. Nawet zaleca się używać włośki za kultywATOREM, aby wszystkie przez kultywator wyrzucone bryły rozdrobnić i przeszkodzić wyschnięciu ziemi. Dlatego nie poleca się ziemi obrabiać samym tylko kultywATOREM.

Na ziemiach sypkich używanie włośki przyda się bardzo dla zachowania wilgoci i przyspieszenia wegetacji chwastów. Bardzo użyteczną jest włoka dla obróbki kartofli i buraków. Zasypuje ona wysadzone kartofle i stwarza przed wschodzeniem kartofli równe i czyste pola, co ułatwia bardzo późniejsze pielnie i obsypywanie.

Wczesne używanie włók podnosi rozwój oziminy, a usuwa przy sianych w rzędy zbożach jarzych przed ich wschodzeniem ewentualne zaskorupienie się ziemi i niszczy wschodzące chwasty. Nawet dla łąk i pastwisk używanie włók jest pożytecz-

ny, ponieważ niszczy krećowiska i ułatwia w ten sposób koszenie i utrzymanie łąk.

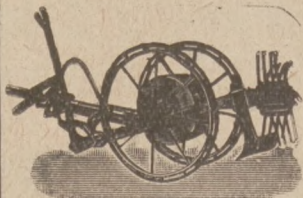
Latem włoka niezbędna jest dla obróbki ugorów, tworząc równe i czyste pole. Zorane pola koniczyzny i pastwiska itp. przygotowuje ona prędko do nowych zasiewów. Pastwiska poleca się latem kilka razy obrabiać włośką, aby roznieść gnój i zapobiec w ten sposób miejscom dziko rosnącym, również by zniszczyć pozostawione przez bydło chwasty.

Jesienią używa się włók na polach podoranych, aby ziemię rozdrobnić, chwasty wytepić i ułatwić późniejszą orkę głęboką. Dalej wygładza się włoka nierówności na wszystkich polach, na które ma być zimą wywieziona mierzwa, aby zniszczyć grude, oszczędzając konie i wozy. W nowszych czasach stosują włoki nawet już jesienią na wszystkich polach za wyjątkiem przykrych pochyłości. To sprawia, że roboty wiosenne są lżejsze, a ziemia wzbogaca się w wilgoć.

Zimą na łąkach i pastwiskach rozdrabnia się i roznosi kompost najlepiej zapomocą włók.

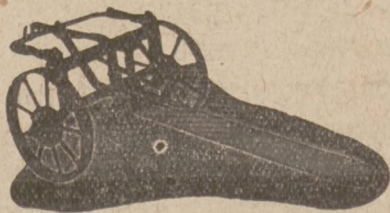
Zasadą powinno być używać włośki za każdym pługiem i po każdym silniejszym poruszeniu gleby. Wtenczas skutki są zawsze większe.

Przekonanie, że przez właściwe używanie włók ziemię obrobić można daleko taniej i lepiej i że przez to osiąga się ostatecznie większe zbiory, sprawia, że narzędzie to toruje sobie drogę do coraz szerszych kół rolników.

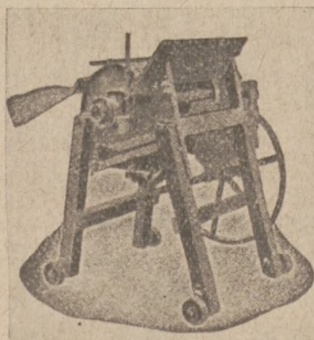
Wyrabiamy masowo jako specjalność: kopaczki „Gwiazda B“

do kopania ziemniaków bezsprzecznie najpraktyczniejsze z wszelkich istniejących kopaczek

przodki „Naprzód“

do żniwiarek, całe z żelaza kutego, o wysokich kołach biegowych

młocarnie cepowe „Ideal“

na łożach kulkowych z hamulcem bębnowym, nadające się znakomicie dla średnich i mniejszych gospodarstw.

Prosimy zażądać ofert

BRACIA MALAK

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza

ŻNIN (Wlkp.)

Telegraf.: Bramafa

Telefon nr. 30.

Najkorzystniejsze źródło zakupu dla odsprzedających

Najkorzystniejsze źródło zakupu dla odsprzedających

9698

Uprawa sprężynowa

Zalety narzędzi sprężynowych są już tak powszechnie znane, że wyszczególnić je tutaj byłoby zbyt bezcelnym. Dość powiedzieć, że narzędzia te dokonały przewrotu w metodach obróbki roli. Z ich pojawieniem się stopniowo zaczęły wychodzić z użycia niektóre sposoby uprawy i zniknąć dawne narzędzia do nich stosowane. Pojawiły się natomiast nowe zapatrywania i nowe sposoby uprawy, wiele tańsze co do zużycia energii roboczej, a skuteczniejsze pod względem wyniku rolniczego.

Szczególniej ostatnia forma narzędzia sprężynowego, tak zwany kultywator, czyli drapacz sprężynowy, może słusznie uchodzić za znamię czasu.

Tak jak erę naszych dziadów słusznie moglibyśmy nazwać erą sochy, a czasu naszych ojców erą pługa, tak z niemniejszą dumą możemy dzień dzisiejszy zwać erą kultywatora sprężynowego. Pod względem bowiem doniosłości w rolnictwie jedynie pługowi ustępuje on miejsca będąc zresztą, jak praktyka pokazała, jego poważnym rywalem.

Narzędzie to bowiem łączy w sobie w stopniu przedtem nigdy nie osiąganym właściwości aż trzech dawniej odrębnych narzędzi — pługa, spulchniacza i brony. A przytem te dwie ostatnie czynności wykonywa w sposób, o którym nasi ojcowie i dziadowie mogli jedynie marzyć.

To też dziedziną jego zastosowania jest już dziś ogromna, a dzięki nowym ulepszeniom ciągle się zwiększa, że wymienimy tu najbardziej typowe jak: bronowanie głębokiej orki zagonowej lub ciężkiej albo zachwaszczonej, podorywki ugorów, odłogów i koniczynisk, zrywanie skorupy na ziemiach zlewnych, spulchnianie wiosenne zimowego zagonu pod jarzyny i okopowe, zdzieranie ściernisk lub takie prace specjalne, jak czyszczenie z mchu i rozcinanie darni łąk lub przykrywanie zasiewów.

Kultywatory zaopatrzone są w zęby ze stali sprężynowej, hartowanej w oleju. Rama jest również ze stali. Dzięki temu całość przy małej wadze ma znaczną wytrzymałość. Sprężyny zaopatrzone są w radliczki twardo hartowane, obracalne, tak że po zderciu jednego końca mogą dalej pracować drugim. Koła zaopatrzone są w buksy, łatwe do wyjęcia po zużyciu. Zagłębianie i wylżywanie kultywatora uskutecznia się za pomocą dźwigni ręcznej, dogodnie umieszczonej. Kultywatory te mają przodek jedno- lub dwukołowy. Musimy tu wystąpić przeciwko niesłusznym uprzedzeniom co do pierwszego z nich. Mianowicie przodki jednokołowe bynajmniej nie posiadają wad dawnych przodków tego rodzaju, a pod pewnymi względami można je stawiać wyżej od dwukołowych. Mianowicie zwrotność ich jest większa, a waga i koszt mniejszy. Tam, gdzie te przodki poznano najpierw, często się zdarza, że im dają pierwszeństwo przed dwukołowymi. Jednakże, aby zadowolić wymagania i upodobania poszczególnych okolic, stosuje się także i dwukołowe przodki.

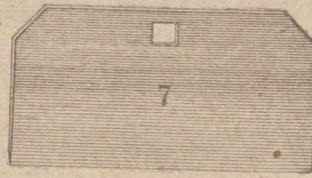
Zamienna piasta u przodka jednokołowego jest jednocześnie maźnicą, skąd snar (zwykły wozowy) wyciska się na ośkę kółka zapomocą przykręcania czapki pokrywki na tej piastce.

Poza zwykłymi radliczkami dostarcza „Unja“ do swych kultywatorów radliczki nożowe (dłótkowe) na szczególnie ciężkie ziemie, oraz radliczki klinowe (gęsiostópkowe) używane w celu zrywania powierzchni pola, np. ścierniska.

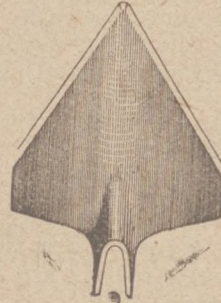
NA SEZON WIOSENNY

polecamy:

PŁYTKI i SZYJKI DO DZIABEK

oraz ostrza do
pielników

B-cia Plucińscy, Poznań

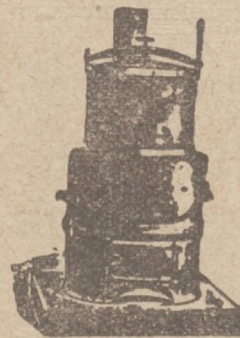
Fabryka Stalowych Narzędzi

8625

8433

J. ŚLĄSKI GOSTYN Pozn.
FABRYKA RESORÓW

Wyrabiam masowo!

PARNIKI

do kartofli oryginalne „AGRA”
Taczki całozelazne
Aparaty do rznienia słomy
Śrutowniki do śrutowania
zboża na kamieniach.

Ryszard Liska

5907 WĄGRÓWIEC 8499m

FABRYKA MASZYN I KOTLARNIA

Kredyty na zakup maszyn rolniczych

Państwowy Bank Rolny uruchomił kredyty na zakup maszyn rolniczych dla woj. Śląskiego i powiatów bedzińskiego i zawierciańskiego. Kredyty będą udzielane w drodze pokrywania należności za faktury wystawione przez dostawców. Kredyt oprocentowany będzie na 3 proc. ponad obowiązującą stopę procentową Banku Polskiego.

Maszyny rolnicze na Targach w Poznaniu

Jednym z najbogatszych działów na tegorocznych Targach w Poznaniu będzie dział maszyn rolniczych, w którym wezmą liczny udział tak zagraniczne, jak i polskie wytwórnie. Z pośród krajów zagranicznych ujrzymy na Targach maszyny rolnicze czeskosłowackie, angielskie, szwedzkie i niemieckie. Nie pozostaje tutaj w tyle przemysł krajowy, który w zrozumieniu konieczności przeciwstawienia się ekspansji przemysłu zagranicznego, nader licznie zgłosił swój udział w tegorocznych Targach. Liczba polskich wytwórni maszyn rolniczych przewyższa nawet liczbę zgłoszonych niemieckich fabryk.

Odznaczenie

Dowiadujemy się, że pan Minister Handlu i Przemysłu przyznał zaszczytnie znanej fabryce Głogowski i Syn w Inowrocławiu, istniejącej od prawie 50 lat, list pochwalny za budowane przez tę fabrykę sieczkarnie silosowe własnej konstrukcji.

Jak wiadomo, właścicielem tej firmy był ogólnie ceniony inżynier śp. Leon Czarliński, zmarły w końcu ub. r., któremu Rada Naczelna Pow. Wystawy Kraj. przyznała dyplom zasługi za wydatną pomoc w pracach organizacyjnych rzeczonyj Wystawy.

Rok założenia 1873

Rok założenia 1873

BRACIA PERLIS

Spadkobiercy

ŁOCHÓW

ODLEWNIA ŻELAZA I FABRYKA MASZYN

Poczta i stacja kolejowa ŁOCHÓW — Tel. nr. 9
BOCZNICA WŁASNA.

WYRABIAMY MASOWO:

Maszyny Rolnicze:

kieraty 1—8 koni, sieczkarnie ręczne, konne i pasowe, młocarnie cepowe, sztyftowe i szerokomłotne, wialnie, brony, śrutowniki, ugniatacze, walce Campbella i inne.

Maszyny do eksploatacji torfu:

torfiarki, prasy, elewatory, pompy wodne, wózki i inne

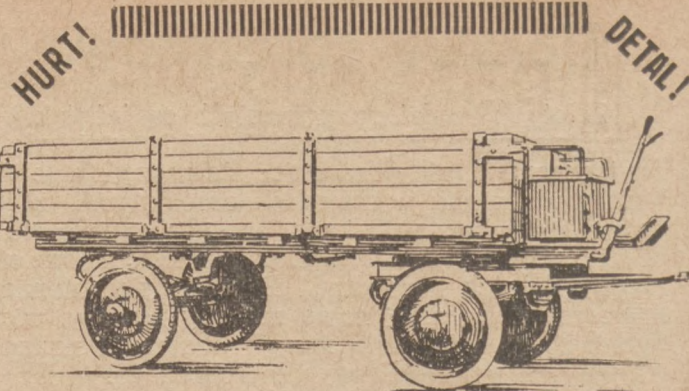
Gwoździe tapicerskie:

wymiarów: $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{7}{8}$, 1 do 2

Podstawy do maszyn do szycia

Lemiesze i odkładnie do pługów

Wykonujemy wszelkie odlewy w zakresie odlewnictwa wchodzące z własnych lub nadesł. modeli.
8709

I.
Maneże pałkowe, talerzowe, Haakowskie, walce pierścieniowe, gwiazdkowe Cambridge, Cambridge-Croscill oraz gładkie, młocarnie, sieczkarnie, wialnie i t. d.

II.
Nuciarki, gwinciarki, aparaty do toczenia cylindrów.

III.
Przyczepki samochodowe, traktorowe, wozy mieszkalne, beczkowsy, wozy robocze, bryczki
8645 dostarcza:

St. Malinowski

Fabryka maszyn, wozów i odlewnia żelaza

ŚREM (Wielkopolska)

Telefon 17. P. K. O. 204.272

Wystawiam na Targach Poznańskich.

DOGODNE WARUNKI! ● PIERWSZORZĘDNE WYKONANIE!

Łazarski, Bergmann i Ska

Sp. z o. o.

Poznań, ul. Zwierzyniecka 8. Telefon 6175

Generalna reprezentacja
największej fabryki na świecie części do maszyn

P. D. Rasse Söhne, Solingen.

Części zapasowe do żniwnych i in. maszyn rolniczych

Olbrymie zapasy wszelkich części do kosiarek, żniwiarek i wiązałek wszystkich systemów — do siewników Westfalia — siewników rzędowych — opelaczy różnych systemów — do kultywatorów, grabi konnych i przetrząsaczy, noże do sieczkarń i do siekaczy do buraków, sztyfty do młocarni manezowych, do bukowników do koniczyny, listwy bijakowe i inne części do młocarni parowych, łożyska kulkowe i rolkowe — sprężyny, nity — śruby. Wszelkie piły dla rolnictwa i przemysłu. Lemiesze i odkładnie — Windy. Lewary, ręczne opelacze, toczaki etc.

Zastępstwo główne na Wielkopolskę i Pomorze samochodów i części do nich francuskiej fabryki „Mathis”

6177

Apel do krajowego przemysłu budowlanego

Fabryki krajowe upraszamy, aby nam donosiły o wszystkich nowościach w zakresie ich produkcji. Chętnie stawiamy łamy nasze bezinteresownie do usług przemysłu krajowego. Przy tej sposobności musimy podnieść ten smutny fakt, że podczas gdy zagraniczne firmy bardzo skwapliwie korzystają z reklamy w naszym piśmie i często donoszą nam o ostatnich zdobyciach w fabrykacji materiałów budowlanych, to nasz przemysł krajowy nie ma w tym względzie — zdawałoby się — nic do powiedzenia, a przecież wiadomo, że i u nas ta gałąź przemysłu stale się podnosi i wypuszcza na rynek coraz nowe wyroby lub też ulepsza dotychczasowe. W interesie rozwoju przemysłu krajowego prosimy fabryki krajowe, by o wszystkich swoich nowościach nas w pierwszym rzędzie informowały.

WYDAWNICTWO „RYNKU METALOWEGO I MASZYNOWEGO“.

Mechanizowanie urządzeń warsztatowych w zakładach rzemieślniczych obróbki drzewa i metali

Dewią współczesnego ruchu wytwórstwa od najmniejszych do największych przedsiębiorstw jest dążność do zwiększania produkcji. Masowa produkcja wyrobów fabrycznych, której produkcja warsztatu rzemieślniczego, obejmująca kilka jedynie sztuk nadszyci ani konkurencyjnie przeciwstawić się nie zdołała, była i pozostanie nadal głównym, dla rzemiosła wrogim czynnikiem, ścieśniającym rolę i wpływ rzemiosła coraz bardziej. Dziś, choć rzemiosło w ogólnej produkcji stosunkowo nikłą tylko jeszcze odgrywa rolę, przyzna każdy bezstronny i nieuprzedzony, że odwieczną tradycją uświęconą rękodzieło nasze posiada nadal pełne prawo do życia i istnienia, gdyż ono dostarczeniem oraz przygotowaniem ogromnej ilości ludzi kwalifikowanych i specjalizowanych w różnych działach produkcji dopomogło Odrodzonej Polsce w walny sposób, że w tempie iście amerykańskim zdołano kraj nasz uprzemysłowić bez wyciągania ręki po „specjalistów“ i kwalifikowanych robotników zagranicę. W oparciu o własną siłę fachowca i robotnika kroczyliśmy od zarania ku samowystarczalności, zdobywając podziw u obcych, a wiele w tem zasługi naszego rzemiosła, które przez długie lata wychowywało i pielęgnowało narybek zawodowy. I dziś, w warunkach w samoistnym państwie polskim zupełnie zmienionych, mimo rozrost produkcji fabrycznej i uprzemysłowienie kraju o napięciu w licznych działach wytwórstwa eksportowym, nie możemy absolutnie wykluczyć współdziałania rzemiosła, nie możemy obojętnym okiem spoglądać na tworzącą się coraz większą przepaść, w której znikają nasze warsztaty rzemieślnicze, a ich właściciele, złamani materialnie i na duchu, nie są zadowolonymi i poważanymi obywatelami — z ongiś — lecz ludźmi zgorzkniałymi, przeklinającymi współczesny los, przyczyny i wszelkie przejawy pozorne, które doprowadziły ich do ruiny.

Rzemiosło nasze, dbałe o narybek fachowy nie tylko dla siebie, lecz przede wszystkim także dla przemysłu, dostarczające nam ludzi fachowo zdolnych, musi się ostać i może utrzymać swój byt oraz egzystencję, lecz trzeba mu już obecnie pójść z prądem czasu, przejść do produkcji seryjnej (zwłaszcza stolarstwo), względnie przez odpowiednie zmechanizowanie warsztatu, nastawić wytwórczość główną zakładu na wytwarzanie w większych partjach jednego artykułu, przyczem jednak nie powinniśmy zatracać charakteru właściwego i z pomocą maszyn, ułatwiających pracę, pielęgnować nadal sztukę rękodzieła. Przez częściowe zmechanizowanie warsztatu rzemieślniczego znajdziemy współczesnym formom odpowiadające podłoże dalszego rozwoju.

O ile chodzi o warsztaty rzemieślnicze z obróbką drzewa, jak stolarstwo meblowe, stolarstwo budowla-

ne, dalej warsztaty metalowe, ślusarstwo budowlane, maszynowe, mechaniczne warsztaty itp., to posiadamy cały zastęp nowoczesnych maszyn pomocniczych, będących wyrazem postępu i techniki, a które to maszyny stosunkowo niedrogo nabyć można na warunkach dogodnych i przez należyte ich wyzyskanie zdobywamy amortyzację inwestycji i pewniejszy byt dla naszego warsztatu pracy. — Mam tu na myśli różne obrabiarki do drzewa i metali, piłki tarczowe i taśmowe, heblarki, zwykłe maszyny do polerowania, cylindrowe szlifiery, szlifiery talerzowe, heblarki do dykt, frezarki, specjalne maszyny do robót budowlanych niedrogo, praktyczne i ekonomiczne, zaoszczędzające wiele czasu i nadające się do zastosowania w warsztatach rzemieślniczych.

Podobnie, jak dla warsztatów obróbki drzewa, posiadamy również maszyny narzędziowe i maszyny

Gustav Ewald
G. m. b. H.
Cüstrin-Neustadt
SIKAWKI i przybory
pożarnicze. Sikawki
ręczne i motorowe
wszystkich wielkości

Nowość!

Motorowa pompa
do brudnej wody

o wydajności do **2400 litrów na minutę**

Przedstawiciel na Wielkopolskę i Pomorze

Adam Krysiwicz
Poznań, św. Marcin 16-17

7823

pomocnicze dla warsztatów metalowych, dla ślusarstwa, blacharstwa itd., jak obrabiarki do metali, strugarki, tokarki, frezarki, najróżniejsze zmechanizowane nożyce do blachy itd. — Co najważniejsza, maszyn tych nie trzeba nam szukać na rynkach obcych, gdyż wytwarzamy je przeważnie już dziś sami, trzeba nam jednak jak najbardziej uprzyścić ich nabywanie i możliwość zastosowania w warsztatach rzemieślniczych.

Dążenie do mechanizowania warsztatów rzemieślniczych, to postulat chwili, to jedyny możliwy i radykalny środek podtrzymania bytu, egzystencji i dalszego rozwoju rzemiosła. Jakże jednak przejść do mechanizacji warsztatów, gdy one w obecnym ich stadium prawie że są bezczynne, gdy ich właściciel zupełnie wyczerpany materialnie, zaledwie zdobyć się może na sfinansowanie najprzeciętniejszego zlecenia, a tu Minister Skarbu zapowiedział ulgi podatkowe z działaniem od przyszłego roku, dawno już wycofano przed dwoma laty przyznane rzemiosłu nieznaczne kredyty i mimo wszelkie starania nie przyznano nowych kredytów dla zasilenia instytucji finansowych, pracujących z rzemiosłem, szukając za środkami zaradczeni, domagamy się od rzemiosła wysiłku, do którego ono nie jest zdolnym przy obecnym stanie jego wyczerpania.

Rzemiosło dało nam ludzi kwalifikowanych, pracujących z pożytkiem dziś w przemyśle, rzemiosło narzybek ten zapewnia nam dalej — rzemiosło przy tworzeniu podwalin samowystarczalnej wytwórczości krajowej poniosło największą ofiarę, złożoną z jego by-

tu, egzystencji i mienia dla dobra kraju i narodu. Czas najwyższy, by — *Rząd — przemysł nasz* — przy wyzyskaniu resztek żywotnych sił rzemiosła, corychlej utworzyli wspólny front dla *odrodzenia rzemiosła — Rząd przez uruchomienie niezbędnych dla rzemiosła kredytów — przemysł* przez najdalsze uprzyściwienie nabywania maszyn i zmodernizowanie warsztatów pracy, bez czego o nowych warunkach rozwojowych dla rzemiosła mowy być nie może.

Na tej zasadzie osiągnięto w ostatnich latach w Niemczech pocieszające wprost rezultaty i uchroniono od zagłady w czasokresie powojennych skutków, niejeden dawniej kwitnący warsztat rzemieślniczy. Na dowód przytoczę tu w końcu fakt, że w okresie przedwojennym zaledwie 20 proc. warsztatów stolarskich tak meblowych, jak budowlanych, pracowało przy pomocy maszyn, dziś nasutek przeprowadzonej specjalnej akcji przeszło 60 proc. stolarni w Niemczech jest zmechanizowanych, a odsetek ten w ślusarstwie-budowlanem, w blacharstwie itd. przedstawia się jeszcze korzystniej.

Pamiętajmy o tem, że dobrem narzędziem i najmniejszy warsztat pracować może racjonalnie, że przy zastosowaniu jedynie dobrych narzędzi wytwarzać możemy szybko i tanio wyroby jakościowo wysokiego gatunku — pamiętajmy o tem, że czas najwyższy, by rzemiosłu polskiemu dopomóc do odrodzenia przez zmechanizowanie warsztatów i wkroczenie na drogę wyżej wskazanej pracy postępowej.

L. Por-wicz.

Budowa tanich domów dla pracowników umysłowych i fizycznych

W związku z akcją budowlaną zakładów ubezpieczeń społecznych, w dniu 31 marca r. b. w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej, pod przewodnictwem ministra Prystora, odbyło się trzecie posiedzenie Komisji Budowlanej. W posiedzeniu wzięli udział: wice-minister generał Hubicki, przedstawiciele ministerstw: Pracy i Opieki Społecznej, Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Przemysłu i Handlu i Robót Publicznych, oraz delegaci wszystkich zakładów ubezpieczeń społecznych długoterminowych.

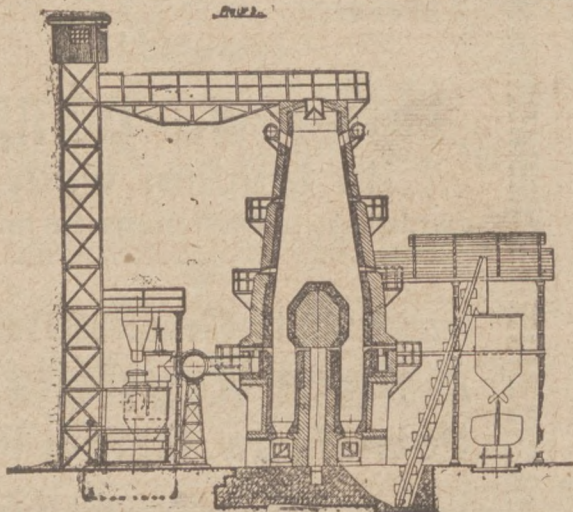
Po wysłuchaniu sprawozdania z działalności Biura projektów, ustalono tryb postępowania przy za-

twierdzeniu przez władze projektów opracowywanych przez Biuro Projektów. Następnie przyjęto tezy do statutu Stowarzyszenia Budowli Mieszkań Zakładów Ubezpieczeń Społecznych. Stowarzyszenie to będzie miało na celu koordynację akcji budowlanej zakładów ubezpieczeń.

Jak wiadomo, zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 4 grudnia 1929 r. zakłady ubezpieczeń społecznych uchwaliły przeznaczyć w ciągu 5-ciu lat 125 milionów na budowę tanich domów dla pracowników umysłowych i robotników. Na okres 1930-31 r. przeznaczono 37 milionów złotych.

MATHIAS PAULUS - KATOWICE

Budowa i Uruchamianie Pieców Przemysłowych

Projektowanie i wykonanie

kompl. urządzeń cegielń, fabryk wyrobów glinianych, fabryk wyrobów szamotowych

Piece pierścieniowe, zygzakowe, komorowe, tunelowe, metalurgiczne, wapienniki, gazownicze i generatory

Suszarnie sztuczne i automatyczne do suszenia powietrzem syst. „Kellera“

Budowa kominów i obmurowanie kotłów.
Urządzenie automat. do zasypywania węgla

Wykonanie wszelkich robót lutowniczych ołowiem, robót z materiałami KWASOTRWAŁYCH i OGNIOTRWAŁYCH

Referencje pierwszorzędných przedsiębiorstw przemysłowych

Telefon 1364 8484 ul. Mickiewicza 36

Skrócenie czasu budowy

Z postępem i duchem czasu!

W obecnej dobie najgorętszym problemem jest sprawa wzmoczenia ruchu budowlanego. Bezpośrednio z tą sprawą związana jest kwestja potaniaenia kosztów budowy. Zasadniczo składają się koszty z blisko 75 proc. kosztów materiału, a 25 proc. kosztów pracy. Niniejszem zajmujemy się ostatnimi kosztami, ze względu na możność zredukowania tychże. Budownictwo w naszym położeniu geograficznym, ograniczone jest do czasu pracy w porze letniej i jesienia. Conajmniej cztery miesiące w roku nie mogą być wykorzystane na budowę ze względów atmosferycznych. Należy przeto w okresie budowlanym przyspieszyć tempo budowy do ostatecznych granic, ale nie na koszt jakości budowy. Przyspieszenie tempa budowy jest tylko możliwem przy użyciu najstosowniejszych maszyn i przyborów budowlanych. Praca na budowie składa się z trzech czynników:

- z pracy przygotowawczej surowca,
- z transportu przygotowanego materiału, i
- z właściwej budowy.

Prace przygotowawcze i transport surowca względnie materiałów na budowę zajmują najwięcej czasu w ogólnym okresie roboczym. Zadaniem więc jest aby użyć środka, któryby przyspieszył przygotowawczą pracę i transport, przyczem obniżyłby koszty, przez co wzmógłoby się znacznie tempo pracy na budowie, gdyż wykonawcy właściwej roboty nie czekali by na dostarczenie surowca i możnaby użyć większej ilości murarzy i innych rzemieślników przez szybkie dostarczenie im odnośnego surowca. Ogólny czas pracy skracałby się znacznie, przez co zredukowałyby się tylko koszty.

Przedsiębiorca budowlany, chcąc korzystać z dostosowania najodpowiedniejszych maszyn i przyborów celem skrócenia wyżej wymienionych okresów pracy, stoi często przed problemem kłopotliwym, mając przed sobą cały szereg ofert lub zaleceń różnych fabryk i systemów. Ułatwimy wybór przedsiębiorcom, podając im bezstronnie kilka uwag decydujących w wyborze, np. gdy chodzi o dobór maszyny, któraby mieszała szybko i intensywnie beton względnie zaprawę wapienną. Otóż cały szereg wższycich uczelni na całym świecie przeprowadziło doświadczenia różnemi systemami mieszarek i doszło do konkluzji, że mieszarki o formie kulistej, czyli o wolnym spadzie, mieszają równomiernie i dają mieszaninę, która wytrzymuje najlepiej próby ucisku i t. d. Naukowe badania mieszarki kulistej potwierdzają znane każdemu prawo natury o zasadach fizycznych kuli i obrotów tejże. Materiał, znajdujący się w kuli podlegającej ruchowi obrotowemu, jest siłą faktu przierzucany poziomo i pionowo w każdym kierunku, przez co samo przez się miesza się intensywnie. Skrzydła względnie kieszenie przymocowane do płaszcza bębna wznagają ten ruch wszechstronnego rzutu. Samo mieszanie wymaga przy betonie tylko cząstkę minuty, dalsze mieszanie jest zupełnie zbyteczne, gdyż najwyższą wytrzymałość tegoż betonu otrzymuje się już przy pierwszych okresach obrotu kuli.

Z tego wynika, że mieszarka betonowa o formie kuli daje w kilku obrotach bębna czyli w najkrótszym czasie gotowy materiał, przez co największa wydajność może być osiągnięta, porównując te same wielkości bębnow innych typów w tym samym czasie obrotów. Dalszym punktem, który powinien być wzięty

Nagrodzony „ZŁOTYM MEDALEM” na Wystawie Budowlanej VI Targów Wschodnich we Lwowie 1926 r.

HYDROFUGE „CASTOR”

ZABEZPIECZA OD

8213

WILGOCI

przeciekania, wstrzymuje ciśnienie WODY we wszystkich przypadkach, jako to: izolacji rezerwoarów, murów, kanałów, basenów, tuneli, tarasów, fasad, szczytów i fundamentów

Hydrofuge „CASTOR“ dodaje się do zaprawy cementowej

W LONDYNIE przy placu
Piccadilly CIRCUS
największa z istniejących KOLEJ
podziemna została uszczelniona
hydrofuge CASTOREM

Posiada na składzie :

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE MAURZY KARSTENS

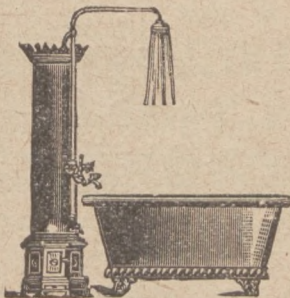
Sprzedaż: w Warszawie, ul. Koszykowa 7. Tel. 27-95.

W Krakowie: Biuro „CASTOR”, ul. Kleparz 5, Tel. 218

W Katowicach: inż. K. Wretowski, Gen. Zajęczka 19. Tel. 14-15.

W Poznaniu: Tow. Akc. „Materiał Budowlany” Seweryna Mielżyńskiego 23.
Tel. 29-76 i 38-74.

A. STANEK

specjalna fabryka ple-
ców i wanien kąpelo-
wych wszelk. rodzaju.

8755

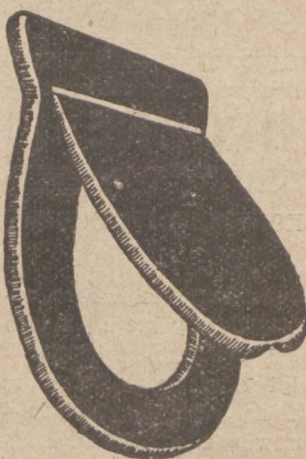
Poznań

ul. Małe Garbary 7a.

Telef. 33-50, Zał. w r. 1902

7847

Przy zapotrzebowaniu proszę zażądać oferty.

Ważne dla instalatorów! Wytwórnia siedzeń ustępowych M. Michalak

7370

Poznań

Małeckiego 10. Telefon 70-04

Dostarczę w każdej ilości po przystępnej cenie, za trwałość gwarantuję.

Znak ochronny Nr. 1243

w rachubę przez przedsiębiorcę, jest, z jakiego materiału bęben jest wykonany. Obecnie mieszarki koncernu Powszechnego Towarzystwa Maszyn Budowlanych „ABG” mają bębny, wykonane z prasowanej stali, a nie z blachy stalowej spawanej lub giętej, ani z leizny. Wytrzymałość stali prasowanej jest znana jako najwyższa. Brak jakiegokolwiek spawania zapewnia również najdłuższe użycie. Najnowsze modele tych mieszarek posiadają przy wyciągu surowcowym doprowadzającym surowiec do bębna, względnie przy wyciągu betonowym, wyciągającym beton na wyższe piętra, sprzęgło patentowe „Bob”, które zabezpiecza pewny, stały i szybki ruch wyciągów, skracając do minimum odnośny czas do transportu potrzebny. Najnowsze typy tych mieszarek zaopatrzone są w regulator do wody. Automatem regulatory nastawialne zapomocą wskazówek, doprowadzają tę ilość wody, którą obsługujący sobie zaznaczył, stale, pewnie i niezależnie od wodociągów będących pod ciśnieniem.

Do popędu wbudowuje się motory benzynowe obecnie o takiej sile, aby zabezpieczyły równoczesne wyciąganie betonu i mieszanie, przez co skraca się znów okres pracy. Silniejsze motory są zawsze na budowie pożądane, aby przezwyciężyły trudności w transporcie na wyższe piętra.

Obecnie fabryka A.B.G. dostosowała również wyciągi budowlane do szybkiego i pewnego transportu na najwyższe piętra, używając windy ze sprzęgłem patentowym, wyżej wymienionem „Bob”. Czas pracy

skrócony jest do minimum przy największym zabezpieczeniu nieprzerwanego ruchu.

Dalej należy zastosować wszelkie środki, redukujące do minimum lub usuwające ręczną pracę przy przygotowaniu surowców na budowie. Do takich urządzeń należą maszyny służące do cięcia względnie gięcia żelaza betonowego. Maszyny te mogą być obsługiwane ręcznie lub też z popędem elektrycznym. Najlepiej nadaje się dla wielkich przedsiębiorstw przygotowanie żelaza betonowego poza budowlą na placu składowym danego przedsiębiorstwa, przez co fachuwa robota koło przygotowania tego żelaza odbywa się w wygodnych ku temu warunkach, z większym skutkiem i zaoszczędzeniem kosztów i czasu pracy.

Niemniej przygotowanie zaprawy wapiennej powinno się odbywać maszynowo. Zyskuje się równomierną zaprawę w krótszym czasie niż ręcznie i znacznie taniej. Obecnie wprowadziła firma Powszechnego Towarzystwa Maszyn Budowlanych A.B.G. również transport poziomy surowca na budowę zapomocą jednoszynowych wózków przesuwanych na 2-ach kółkach na stojącej konstrukcji szynowej od składu surowca, do wyciągów pionowych.

Wszelkie możliwe udogodnienia transportu i przygotowania, zastępujące lub redukujące pracę ludzką, a przyspieszające tempo budowy, muszą być obecnie zastosowane na każdej budowie, oczywiście w miarę rozmiarów tej budowy, celem zredukowania kosztów tejże.

Inż. Józef Weingrün.

Możliwość wzmożenia eksportu wapna do Rumunji

Produkcja wapna na Bukowinie zaspakaja tylko 1/3 zapotrzebowania, resztę zaś pokrywa się importem. Na podstawie statystyki przewozów kolejowych ustalono, że eksport z Polski w r. 1928 wyniósł:

Kamień wapienny	1 147 ton
Wapno	5 835 ton
Superfosfat wapna	896 ton,

t. j. około 800 wagonów 10-tonowych. Główną pozycją importu z Polski jest wapno palone. Wapno surowe jest przywożone tylko w wyjątkowych wypadkach.

Wagon 10-tonowy wapna palonego kosztuje loco dworzec kolejowy Czerniowce — 13 500 lei (19 lei = 1 złoty).

Cena wapna krajowego jest identyczna. Możliwość konkurencji wapna polskiego z krajowym polega na tem, że producenci rumuńscy używają do wypalania drzewa, podczas gdy w Polsce wypala się wapno

węgłem, stąd pochodzi różnica w gatunku. Poza tem Polska dostarcza wapna również w tych miesiącach, gdy palarnie rumuńskie są nieczynne. Te okoliczności składają się na możliwość szerszego wprowadzenia wapna polskiego i to w głąb Rumunji, a nie tylko na Bukowinę, która jest obecnie głównym odbiorcą. Cło wynosi (poz. 915) — „wapno, wapno hydrauliczne, gips” — 45 lei za 100 kg.

Rynek bukowiński interesuje się poważnie wapnem dla celów budowlanych, a więc palonem, gaszonem, suszonem i mielonym. Ten ostatni produkt ma szereg dodatnich właściwości, gdyż przy jego transporcie odpada kwestja tworzenia się okruchów, powstawania manca itp.

Bliższych szczegółów o firmach, które interesują się importem tego artykułu udzielić może zainteresowanym Państw. Instytut Eksp.

WIADOMOŚCI DROBNE

BUDOWNICTWO POLSKIE POD KONTROLĄ FINANSJERY AMERYKAŃSKIEJ.

Jak wiadomo polski przemysł budowlany stoi wobec widma ruiny, ze względu na kryzys gospodarczy kraju. Z tego względu niektóre sfery przemysłu budowlanego zabiegają — jak o tem donosiliśmy — o kredyt zagraniczny. Jest to swoista forma samoobrony przed ruiną. Jak się dowiadujemy, przemysł budowlany w Warszawie, a szczególnie spółdzielnie i firmy budowlane nawiązały już bliski kontakt z fi-

nansistami amerykańskimi i ułożony został tryb postępowania. Spółdzielnie i przedsiębiorstwa budowlane w Warszawie tworzą konsorcjum z kapitałem akcyjnym 5 milionów dolarów. Przedstawiciele grupy polskiej udają się w końcu bież. miesiąca z nowymi planami i projektami do Nowego Jorku dla uzyskania aprobaty zainteresowanych banków, oraz ułożenia kosztorysu. Strona polska wnosi do konsorcjum oprócz znajomości rynku, aparatu technicznego i placów budowlanych udział gotówkowy w wysokości do 15 procent zamierzonych wydatków. Amerykanie zaś wzamian za dostarczenie kredytu otrzymują pierwsze miejsce na hipotece oraz gwarancję poważniejszych banków państwowych, co do regulaminowej spłaty procentów i rat amortyzacyjnych. Delegacja wróci z Ameryki w końcu maja br.

OGÓLNOPOLSKI ZJAZD MISTRZÓW MULARSKICH I CIESIELSKICH.

W dniach 11 i 12 maja rb. pod protektoratem p. Prezydenta Rzplitej odbędzie się w Warszawie II-gi ogólnopolski zjazd mistrzów mularskich i ciesielskich.

Komitet organizacyjny zjazdu urządził konferencję, na której poinformował przedstawicieli prasy o celach i zadaniach zjazdu.

Zjazd będzie poświęcony następującym sprawom: budownictwu i przyczynom jego kryzysu, położeniu prawnemu rzemiosł budowlanych, szkolnictwu zawodowemu i utworzeniu Centralnego Związku Cechów rzemiosł budowlanych w Warszawie. Poza tem zjazd zajmie się omówieniem nowelizacji ustawy budowlanej, utworzeniem sądów budowlanych i t. d.

Spodziewany jest przyjazd kilkuset przedstawicieli tej gałęzi rzemiosła z całego terenu Rzplitej.

RACJONALIZACJA PRODUKCJI WIKLINIARSKO-KOSZYKARSKIEJ.

Ostatnio został opracowany i przyjęty przez organizatorów, a niebawem będzie przedstawiony do zatwierdzenia władzom, statut rady naczelnej organizacji wikliniarskich i koszykarskich. Nowa ta organizacja, utworzona przy wybitnym udziale Zarządu Warszawskiego Towarzystwa Popierania Wikliniarstwa, ma na celu ujęcie całokształtu zagadnień, związanych z uprawą wikliny i sprzedażą jej zagranicą, jako surowca, oraz handlem wyrobami koszykarskimi. W dążeniu do poprawienia gatunku uprawianej w kraju wikliny, jednym z pierwszych kroków nowej organizacji będzie urządzenie w Puławach kursów krótkoterminowych dla plantatorów wikliny, oraz drugich dla instruktorów i delegatów sejmików, a wreszcie wystawy wikliniarsko-koszykarskiej, która ma odbyć się w Warszawie w końcu lata.

Z rynku materiałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

MATERJAŁY BUDOWLANE.

Warszawa, 14. 4. Notowania artykułów technicznych — pomocniczych dla przemysłu za tonę fr. st. załadowania: Cegła ogniotrwała normalna 135 zł., kopulakowa 150 zł., glina ogniotrwała mielona 60 zł., maczka szamotowa 80 zł., zaprawa szamotowa 70 zł., kamień wapienny 7 zł. Ceny bez zmiany.

Poznań, 14. 4. Związek Poznańskich Cegielni, Sp. z o. o., notuje za 1000 sztuk loco cegielnia cegłę ilową 63, dziurawkę 70, „Kleina-Foerster“ 120, „Westfala“ 12-stka 260, „Westfala“ 15-stka 270, płyty ścienne 180, dachówka 150, kliny duże 275, kliny krótkie 250, gąsior 1200, dreny 1½ cala 77 zł., 2 ca. 105, 3 ca. 190, 4 ca. 300, 5 ca. 450, 6 ca. 620, 7 ca. 1000, 8 ca. 1.400. — Fabryka Wyrobów Ceramicznych Krotoszym-Przysięka S. A. notuje za 1000 sztuk loco wagon fabryka z opakowaniem: Cegłę 65—85 zł., oraz tonówkę I kl. 70—85 zł., licówkę 90—110, dachówkę 125—150, klinkiery czarne 350, — klinkiery budowlane 175, sączki 1½ cala 70, — 2 cale 100, — 3 cale 180, — 4 cale 280, — 5 cali 475, — 6 cali 650, — 7 cali od 1.500. Tendencja słaba, zapotrzebowanie małe. — Firma „Materiał Budowlany, Sp. Akc. w Poznaniu“ otrzymała w Poznaniu w ostatnich dniach wyłączne przedstawicielstwo olejów i smarów samochodowych marki „SHELL“ na całą Wielkopolskę.

Lublin, 14. 4. Na rynku materiałów techniczno-budowlanych panuje zastój. Notowano w detalu: Kafle po 0.50 zł. za sztukę, winklel i karnes po 1.00 zł. za sztukę, komplet gzymzów do pieca od 30—48 zł., górne i dolne dzwiczki do pieca hermetycznego 14 zł., rury kanalizacyjne żelazne po 0.70 zł. za kg., fasony i łączniki o 10 proc. drożej, rury kamionkowe 6 cal. po 11.80 zł. i 8 cal. po 17.50 zł. za metr, łączniki za sztukę wg. ceny rur, płyty kuchenne i ruszty po 0.68 zł. za szt. Cement 13 zł. za 100 kg. Cegła ogniotrwała do pieców 0.20 zł. za sztukę. Glina szamotowa do 10 zł., ogniotrwała suowa 8 zł. za metr. Wanny żelazne emaljowane od 200—300 zł. i piece kąpielowe od 300—500 zł. za sztukę. — Naogół usposobienie bardzo słabe.

METALE I WYROBY METALOWE.

Katowice, 4. 4. Surówką odlewnicza „Huta Pokoj“ oraz Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewskiej i Laury — reprezentacja: Towarzystwo dla Sprzedaży Surówki Żelaznej Sp. z ogr. odp. w Warszawie, Al. Jerozolimska 11; cena za tonę 220 zł. loco stacja wysyłająca.

Nowoczesne maszyny budowlane

SZYBKOSPRAWNE MIĘSZARKI dla betonu i zaprawy wapiennej „NEOROLL“ we wszelkich wielkościach z prasowanej stali, oszczędzające na czasie i na kosztach budowy; WYCIĄGI SZYBKOBIEŻNE, WINDY, GIĘTARKI i NOŻYCE do cięcia żelaza, oraz wszelkie przybory budowlane

8644

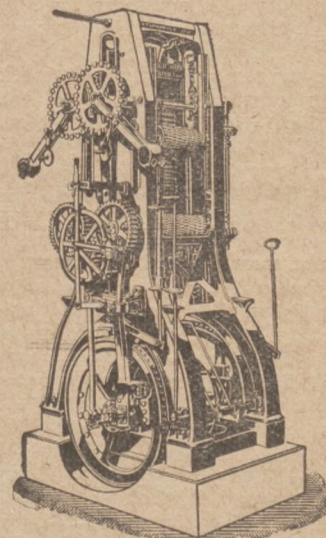
dostarcza

**Biuro Techniczne
Inż. Józef Weingrün
Kraków, Groble 19. Tel. 2145**

Proszę żądać katalogów Z/2.

G. TOPHAM & Co Sp. z o. o.

FABRYKA MASZYN I ODLEWIA ŻELAZA
WIEDŃ XI, Hauptstrasse 36
SZYBKOBIEŻNY TRAK
typu „BRUNA“

Trak nasz, powszechnie w tartakach używany, przeciera w roku, przy ruchu o jednej szychcie: 8.000—10.000 m³ materiału okrągłego.

Przy zastosowaniu naszych szybkochwytnych wózków blokowych z mechanizowanym popędem można powiększyć efekt traku o 30%, przy obsłudze jego tylko dwójga ludźmi.

Wszelkie maszyny dla tartaków i obróbki drzewa jako też mechaniczne urządzenia przenośne do przemysłu drzewnego.

Techniczne porady i odwiedziny inżynierów na życzenie — bezpłatnie.

Przedstawicielstwo: 8729

Inż. Ignacy Hüschler
KRAKÓW, ul. Św. Krzyża 1   LWÓW, ul. Sykstuska 56a

SUROWCE I ARTYKUŁY TECHNICZNE DLA PRZEMYSŁU METALOWEGO.

Ceny hurtowe na surowce i artykuły techniczne dla przemysłu metalowego w dn. 10 kwietnia 1930 r. w złotych (podług danych S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”).

	zl.	gr.
a) za 1 tonę franco wagon stacja załadowania:		
Surówka „Starachowicka” (franco wagon huta) Nr. 0	220.—	
Surówka „Starachowicka” „ Nr. 1	215.—	
Surówka „Starachowicka” „ Nr. 2	210.—	
Złom żelazny (fragment łany zagraniczny)	—	—
Żelazo handlowe krajowe	350	+2%
Bednarka gorąco walcowana	422,5	+2%
Bednarka zimno walcowana	—	—
Walcówka (druć okrągły od 5½—13 mm., kwadratowy od 5¼—8 mm.)	398,5	
Błacha (cena zasadnicza) gruba 5 mm. i wyżej	432,5	+2%
Błacha cienka do 5 mm.	525	+2%
Koks karwiński	67.—	
Koks górnośląski twardy	50,80	
Koks górnośląski miękki	50,80	
Węgiel kowalski myty cieszyński	67.—	
„ górnośląski gruby	40,50	
„ górnośląski kostka	42.—	
„ dąbrowski gruby	38,10	
„ dąbrowski kostka	39,60	
Cegła ogniotrwała normalna	135.—	
Cegła ogniotrwała kopułkowa	150.—	
Gлина ogniotrwała mielona	60.—	
Mączka szamotowa	80.—	
Zaprawa szamotowa	70.—	
Kamień wapienny	7.—	

CENY METALI WEDŁUG NOTOWAŃ GIELDY LONDYŃSKIEJ

w dniu 10. 4. 1930 r. w złotych po kursie dnia za tonę metr.: Cyna Standard 6.988, Cynk hutniczy 782, Miedź elektrolityczna 3.566, Miedź standard 2.957, Ołów miękki 779, Rtęć 29.210, Srebro za 1 kg. — 113.

CENY ODLEWÓW ZE STOPÓW SPECJALNYCH.

Koło Odlewni Metali Półszlachetnych notuje od dnia 10. 4. 1930 r. następujące ceny odlewów ze stopów specjalnych, przepisanych przez Ministerstwo Kolei Żelaznych dla taboru P. K. P. (Cena za 100 kg.): Bronz pąnkowy VIII — 575 zł., Bronz osprzętowy VIII — 525 zł., Bronz fosforowy VIIa — 510 zł., Mosiądz VIII 400—490 zł., Odlew brązowy maszynowy — 500 zł.

CENA BLACHY CYNKOWEJ.

Związek Górnośląskich Hut Cynkowych notuje zasadniczą cenę blachy cynkowej za 1 tonę metr. franco wagon huta: przy zamówieniach powyżej 30 t. — 27 f. szt. — s. — p., przy zamówieniach do 30 ton — 27 f. szt. 10 s. — p.

DRZEWO.

Warszawa, 14. 4. Na rynku drzewa opałowego Miejskie Zakłady Zaopatrywania notują za tonę w zł. franco wagon St. Wileńska lub franco składy miejskie: Drzewo I gat. (piek.) sosnowe 57, II gat. —, szczapowe olszowe 44, brzożowe 54, dębowe 60, rąbane sosnowe 69, prywatni hurtownicy notują franco st. Wileńska za tonę: Sosnowe I gat. piekarskie 68, twarde dębowe 40. Ceny bez zmiany.

Wilno, 14. 4. Na rynku drzewa tartego notowano za 1 mtr.³: deski sosnowe czyste 115—120 zł., półczyste I gat. 85—90, II gat. 60—65, łaty 110—115, kantówka do 20 cm. grub. 100—110, od 20 cm. grub. 115—120, bale 115—120, kłocce 60—65. Deski stołarskie wszystkich grubości: dębowe 200—240, grabowe 300—320, jesionowe 200 do 220, klonowe 200—240, brzożowe 120—140, olszowe 110—120. — W związku z nadchodzącym sezonem budowlanym tendencja wyczekująca. Została wznowiona praca w trzech tartakach.

Lublin, 14. 4. Notowania drzewa za marzec r. b. Izby Przemysł.-Handl.: Drzewo w obrocie krajowym za 1 m.³, ceny orientacyjne w zł.: 1. Materiał okrągły: Drzewo dębowe —, całe dłuższe w stanie okorowanym na czerwono I i II kl. — 30 cm. średnicy w czubie i wyżej — średnica wypośredkowana 35—37 cm. — 80—90 zł., ceny zawartych transakcyj loco wagon. Bloki dębowe okorowane na czerwono — ceny orientacyjne od 40—50 cm. w czubie, I kl. — 140—160 zł.; te same wymiary II kl. o 25 proc. taniej; od 30—40 cm. I kl. 100 do 120 złotych, od 25 do 30 cm. w czubie kl. I złotych 60—70; te same wymiary II kl. — 48—55 zł.; bloki sosnowe 35 cm. średnicy w czubie i wyżej I kl. — 80—90 zł., II kl. 20 proc. taniej. Kłocce dębowe tartaczne, nieokorowane, od 20 cm. średnicy w czubie, 48—58, kłocce sosnowe tartaczne loco wagon: od 20—25 cm. średnicy w czubie 30 zł., od 25—30 cm. średnicy w czubie 36 zł., od 30 cm. średnicy w czubie 40—45 zł. Słupy telegraficzne sosnowe krajowe 40—44 zł. Kopalniaki sosnowe 26—28 zł. — 2. Materiał ciosany: Planisy dębowe za 1 m.³ loco wagon 130—150 zł., Sleepy sosnowe — według uzansów — loco wagon 14,50—15 zł. sztuka. Podkłady sosno-

we loco wagon od 6,50 na eksport. Klepká bindry — dąb loco wagon 105—107 zł. (za parę). Kantówki sosnowe loco wagon za 1 m.³ 55—60 zł. — 3. Materiał tarty — loco wagon: Bloki dębowe od 30 cm. 180—200 zł., Bloki sosnowe 125—140. Stołarki: Dąb 150—200 zł., sosna 110—125 zł., drzewo sosnowe budowlane —, nieobrobione: ¾ 70—80 zł., — ¼ 75—85 zł., — ⅙ 90—95 zł.; drzewo sosnowe budowlane — obrzynane — ceny te same. Planki sosnowe niesortowane z pod piły 3×9 i 3×11 — 85—90 zł.; 3×8 — 83—85 zł.; 2×7 i 2½×7 — 78 zł.; 2×6 i 2½×6 — 60—75 zł.; 2×4 — 72 zł.; kantówka sosnowa loco wagon dług. od 3—6 mtr., grub. od 10—18 cm. 85—90 zł., 18—24 cm. — 95—115, dług. 6 mtr. ta sama droższa o 20 proc. Fryzy dębowe I i II kl. 240—260 zł., — III kl. 150—160 zł. — 4. Drzewo opałowe szczapowe — przeschnięte — za 1.000 kg. loco wagon: Dąb, brzoza, grab i buk 28—30 zł.; sosna 30—32 zł., jodła, świerk 25—29 zł. Tendencja słaba. Ostatnio na rynku drzewnym panuje pewne ożywienie na towar krajowy.

ŻŁOTY W DNIU 14 KWIETNIA 1930 ROKU.

Gdańsk 57,57—57,72, złoty 57,60—57,75, Berlin przekaz na Warszawę, Poznań i Katowice 46,85—47,05, Londyn 43,39, N. Jork 11,25, Wiedeń 79,39—79,67, Zurych 57,85.

Fabryka Papy Dachowej „GOSPODARZ”

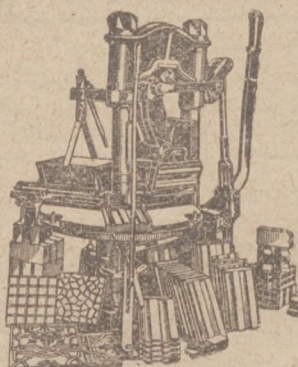
Sp. Akc.

w SIERADZU

Papa dachowa
Smola prep.
Lepnik
Pak
Karbolineum

8706

Maszyny budowlane najmodniejszej konstrukcji

do wytwarzania cegły żuźlowej, cegły wapienno-piaskowej, cegły piaskowo-cementowej, dachówek cementowych, płyt chodnikowych, płyt granitoidowych, w barwnych deseniach, płyt cementowych, rur cementowych i t. d. dostarcza od 50 lat jako specjalność w znanej dobroci. *)

C. LUCKE, Maschinenfabrik u. Eisengießerei

Eilenburg 58 bei Leipzig.

Zał. 1878

Adr. tel.: Pressenlucke

Materiały budowlane wszelk. rodzaju poleca GUSTAW GLAETZNER

Centrala Materiałów Budowlanych i Dachówek

Tel. 6580

POZNAŃ 3 Mickiewicza 36

zał. 1907 J.

adr. telegraf.: „Dachglatzner“—Poznań.

Z życia placówek przemysłowo-handlowych

Elektryczne silniki Uggl

Silniki elektryczne należą do tych artykułów, które dla zupełnego pokrycia potrzeb rynku wewnętrznego zniwoleni jesteśmy sprowadzać jeszcze z zagranicy w znaczniejszej ilości. Przy inwestowaniu zważać więc winniśmy, by przy nabywaniu zagranicznych wyrobów wybrać jedynie fabrykaty pierwszorzędne, zapewniające możliwie najszybszą amortyzację. „Svea“ w Warszawie, Nowy Świat 42 jako jeneralna reprezentacja fabryki Luth & Rosens Elektriska Aktiebolag w Sztokholmie zaprowadziła na rynku naszym patentowane

silniki elektryczne z wbudowaną przekładnią systemu Uggl, które umożliwiają bezpośrednie sprzężenie z maszyną roboczą lub transmisją do grupowego napędu, bez pasów pędni, przystawek, łożysk itp., które w tym wypadku stają się zbędnymi. Przez stosowanie w zakładach przemysłowych silników Uggl uzyskujemy dużą oszczędność siły, smarów i miejsca i dla tych zalet silniki te znajdują coraz więcej zwolenników. Po bliższe informacje interesowani zechcą zwrócić się pod wskazanym adresem.

Reprezentacja wiedeńskich zakładów Simmeringer

Przedstawicielstwo rozgłosem słynących wiedeńskich fabryk maszyn, budowy wagonów, lokomotyw i konstrukcji żelaznych Simmeringer, spoczywa w rękach Inż. Ignacego Hüschera we Lwowie, ul. Sykstuska 56a, który utrzymuje również biuro filjalne w Krakowie przy ul. Św. Krzyża 1. Firma wymieniona dostarcza wszelkie przez fabryki Simmeringer wytwarzane fabrykaty jak: żórawie portowe, kompletne urządzenia do ładowania luźnych (sypkich) towarów, dalej małe ciągnówki z pędem benzynowo-elektrycznym,

lokomotywy benzynowo-elektryczne dla kolejek polnych, fabrycznych i kopalnianych, pompki wodne, motorowe dla rolnictwa, ogrodnictwa i budowy dróg, stałe i jezdne silniki benzynowe i benzolowe, zespoły benzynowo-elektryczne jako samodzielne źródło prądu elektrycznego a prócz tego różne inne konstrukcje żelazne. Biuro techniczne inż. Ignacego Hüschera udziela interesowanym wszelkich informacji, wskazówek fachowych i służy na życzenie ofertami.

Wyroby „Polonja“

Istniejąca w Poznaniu przy ul. Mylnej 40 Wielkopolska Wytwórnia Łóżek Metalowych i Mebli Angielskich „Polonja“ wypuściła na rynek jako nowość łóżka metalowe o pięknym wykonaniu z trwałymi materacami. Firma ta wytwarza prócz tego łóżka w kilku różnych typach w wykonaniu zwykłym oraz luksusowym, dalej stoliki do kwiatów i karnisze do okien, i przeprowadza obudowanie okien wystawowych marmurami w różnych odcieniach i gatunkach. Placówka ta dy-

sponując nowoczesnym urządzeniem technicznym oraz galwanizacją przeprowadza po cenach konkurencyjnych niklowanie, srebrzenie, spawanie autogeniczne wszelkich metali. Przy odbiorze hurtowym przyznaje firma „Polonja“ odsprzedawcom znaczny upust w cenie i dogodne warunki regulacji, polecamy ją przeto pp. kupcom branży jako korzystne źródło zakupu i dostawy.

Sikawki i przybory pożarnicze

Firma Adam Kryśiewicz w Poznaniu, przy św. Marcynie nr. 16/17 posiada na Wielkopolskę i Pomorze przedstawicielstwo znanej na rynkach zagranicznych fabryki Gustaw Ewald w Kistrzyniu-Nowemmieście, która buduje wypróbowanego typu sikawki oraz wszelkie przybory pożarnicze. Firma Kry-

siewicz dostarcza więc sikawki ręczne i motorowe wszystkich wielkości a poza tem najnowszej konstrukcji pompę motorową do brudnej wody o wydajności do 2400 litrów na minutę. Sferom interesowanym polecamy firmę Kryśiewicz uważać i popierać.

Artykuły sezonowe dla Pp. Kupców branży żelaza i narzędzi rolniczych

W czasokresie wznawienia prac rolnych oraz w ogrodnictwie wznaga się zapotrzebowanie na różnego rodzaju narzędzia drobniejsze, które utrzymują na składzie szczególnie pp. kupcy branży żelaza a także handlarze maszyn i narzędzi rolniczych. — Otóż wszystkim tym polecamy popularną zresztą dziś firmę Bracia Plucińscy w Poznaniu fabryka stało-

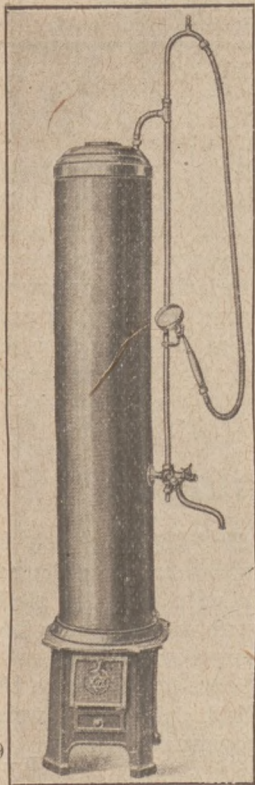
wych narzędzi. — Placówka ta poza innymi wyrobami wytwarza masowo płytki i szyjki do dziabek, oraz ostrza do pielników w jakości pierwszorzędnej i dostarcza towar ten po cenach konkurencyjnych i na warunkach dogodnych.

Fabryka narzędzi rolniczych w Lubawie (Pomorze)

Szanownym czytelnikom naszym oraz pp. kupcom branży przypominamy uważać i polecamy usilnie firmę Wl. Czajkowski w Lubawie na Pomorzu, która od przeszło 20 lat pracuje na polu produkcji drobnych narzędzi dla potrzeb rolnictwa i zdobyła w tym kierunku daleko idącą praktykę oraz

doświadczenie. Fabryka lubawska p. Czajkowskiego buduje specjalnie pługi jednoskibowe, obsypniki, brony i wytwarza korpusy do pługów oraz zęby do bron. Placówka ta wyróżniona odznacza się w wymienionych artykułach wysoka zdolnością konkurencyjną.

Piece kąpielowe

Polska produkcja specjalizowana w przemyśle metalowym przetwórczym opanowuje coraz szersze działy a wysokim swym poziomem wartości jakościowej stawia godnie czoło konkurencji zagranicznej, której wyroby doniedawna jeszcze były pożądanymi na rynku naszym artykułami. W dziale budowy pieców kąpielowych z blachy czysto miedzianej przodujące miejsce zajmuje firma Nickelwerk Sp. Akc. w Paruszwicach na Górnym Śląsku, która wykonuje piece łazienkowe w dziewięciu różnych typach a pięciu odmianach co do zewnętrznej budowy. Piece te pod względem precyzyjnego wykonania i efektownego wyglądu spotykają się z ogólnym uznaniem. Zapatrzone są one w pierwszorzędne niklowane baterje, w prostopadłą rurę odpływową i w półskośny natrysk. Na życzenie dostarcza się zamiast nieruchomego metalowego natrysku, ruchomy wąż metalowy z ręcznym natryskiem i zahaczeniem. Piece omawiane nagrzewalne są węglem lub drzewem. Zaznaczyć należy, że w wypadkach, gdzie specjalnie zależy na dostawie taniej, placówka wskazana dostarcza również piece z cynkowym płaszczem lakietowanym, miedzianą rurą opałową i miedzianym dnem oraz z obręczą niklową środkowo-czołową. — Firma Nickelwerk służy interesowanemu na życzenie cennikiem względnie szczegółową ofertą.

nie zależy na dostawie taniej, placówka wskazana dostarcza również piece z cynkowym płaszczem lakietowanym, miedzianą rurą opałową i miedzianym dnem oraz z obręczą niklową środkowo-czołową. — Firma Nickelwerk służy interesowanemu na życzenie cennikiem względnie szczegółową ofertą.

Nowe Wydawnictwo o postępowych metodach księgowości

*Dzieło niezbędne dla każdego kupca,
przemysłowca i rzemieślnika*

Kto pragnie prowadzić księgowość samodzielnie
i bez kosztów winien niezwłocznie nabyć dziełko podręczne

„Księgowość Uproszczona” M. Pacoszyńskiego

zaprzyśiężonego rewizora ksiąg handlowych. Autor Podręcznika „Księgowość Uproszczona” zapoznaje czytelnika z nowym systemem buchalterji prawidłowej i rzeczywiście wiele uproszczonej a mimo, że zastosowaną jest do wymagań Kodeksu Handlowego oraz Ustaw Skarbowych, każdy księgowość tę prowadzić może samodzielnie. Zapodany sposób uproszczonej księgowości nadaje się przedewszystkiem dla średnich i mniejszych kupców, przemysłowców, rzemieślników, właścicieli nieruchomości i zawodów wyzwolonych.

Cena Podręcznika . . . . . zł 4. —
z poleconą przesyłką poczt. . . . . „ 4.75

Cena księgi głównej zawierającej podział rubryk nadrukowanych, schematy bilansu otwarcia i zamknięcia, rachunku zysków i strat. . . . . „ 14. —
z poleconą przesyłką poczt. . . . . „ 15.50
razem obłe książki kosztują z przesyłką poleconą „ 20. —

Do nabycia za poprzednim nadaniem gotówki lub wpłaceniem należności na konto czekowe P. K. O. Poznań, Nr. 200 021

w Księgarni „KUPCA” Poznań, ul. Wielka 10

! Skrzynka zapytań !

z dziedziny porad fachowych
i źródeł zakupów.

UPRASZA SIĘ O PODANIE ADRESU:

Nr. 5200. firmy, dostarczającej kompletne smolarnie do smolenia beczek piwnych i kufl.

Nr. 5208. hurtowni świec samochodowych marki „Boche” i „Champion”.

Nr. 5243. fabryki, wyrabiającej naczynia szklane żeberkowe do akumulatorów radiowych.

Nr. 5319. firmy, która ma zastępstwo na magneta do motocykli.

Nr. 5382. firm, które produkują płytki do kopjowania (zwilżania).

Nr. 5384. firmy, mogącej dostarczyć wzory na żelazne bramy, okna żelazne, balustrady itp.

Nr. 5388. zastępcy na amerykańskie opony samochodowe „Millera”.

Nr. 5420. Wytwórnj kamyczków do zapalniczek.

Nr. 5421. fabryki, dostarczającej wiaderka emalowane i blaszane dekoracje dziecięce do zabawy.

Nr. 5422. fabryki, dostarczającej wózki dziecięce.

Nr. 5424. firmy, mogącej podać projekty budynków mieszkalnych murowanych, parterowych.

Nr. 5427. dostawców na sprężyny do słoje do zapraw.

Nr. 5435. firmy, która dostarcza drzewo do robot piłeczkowych (Laubsägeholz).

Nr. 5437. fabryki wyrobów gumowych np. gumy bilardowej.

Nr. 5445. firmy, wyrabiającej śruby toczone w różnych wymiarach.

Nr. 5446. fabryki, wyrabiającej śrubunki, wyloty, rozpryskiwacze, łączniki itp. mosiężne, do węzy parcianych i gumowych 1/4” do 3”.

Nr. 5447. odlewni, która dostarcza większe ilości surowych wędzideł do koni, z żelaza lanokutego (Temperguss).

Nr. 5449. firmy, dostarczającej maszyny dla wyrobu skrobu kartoflanego i zbożowego.

Nr. 5456. firmy, dostarczającej kauczuk surowy.

Nr. 5459. firmy dostarczającej drut platynowy średnicy 0,25 mm.

Nr. 5460. firmy, dostarczającej nowe ewtl. i używane zdadne do użytku maszyny do odlewu rur ołowianych.

Nr. 5463. firmy, wyrabiającej żaluzje z blachy falistej.

Nr. 5465. fabryki, dostarczającej pastę do polikowania i polerowania.

Nr. 5470. firmy, wyrabiającej dzwonki do rowerów.

UPRASZA SIĘ O PODANIE:

Nr. 5276. przepisu na specjalną masę, której używali murarze przed wojną do zaklejania wzgl. reperowania szczelin i dziur w murach i fasadach domów i balkonów. Masa ta była bardzo trwała.

Przetargi • Submisje • Licytacje

PRZETARGI OFERTOWE

na wykonanie

- a) centralnego ogrzewania,
- b) wodociągu, odpływu i kanalizacji,
- c) dźwigu,

przy budowie Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Poznaniu.

Oferty w zapieczętowanych kopertach z napisem: „Oferta i t. d.“, należy złożyć do dnia 22 kwietnia r. b., godz. 13 w biurze Administracji, pokój 7, Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Poznaniu, przy ul. Sew. Mielżyńskiego 2, gdzie nastąpi otwarcie ofert w obecności przybyłych oferentów. Informację udziela biuro architektoniczne kierownika budowy p. inż. Andrzejewskiego przy placu Wolności 11 (Esplanada) I ptr., w godzinach od 15—18, gdzie również za opłatą otrzymać można formularz ofertowy.

Oferty i podkłady ofertowe można wносить tylko na drukach dostarczonych przez kierownika budowy.

Zastrzega się wolny wybór przedsiębiorcy.

Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Poznaniu.

(—) Wilczyński

(—) Lgocki

Komisarz Rządowy.

p. o. Dyrektora Zakładu.

PRZETARG OFERTOWY.

Fabryka Opakowań i Etykiat P. M. T. Poznań — Staszica, ul. Staszica 15, ogłasza niniejszem przetarg ofertowy na sprzedaż:

135 maszyn różnych systemów do wyrobu gilz (tutek), około 25.000 kg. łomu maszynowego i

1.200 kg. starych płyt akumulatorowych.

Reflektanci winni nadesłać do godz. 12, dnia 25 kwietnia 1930 r. swe oferty w zamkniętej kopercie z napisem: „Oferta na maszyny i łom maszynowy“ pod adresem: Fabryka Opakowań i Etykiat P. M. T. Poznań — Staszica, ul. Staszica 15 oraz złożyć do Kasy Skarbowej w Poznaniu do dyspozycji wyż. wymienionej Fabryki wadium w wysokości około 15 proc. ceny ofertowej, załączając do oferty kwit wadialny. Najkorzystniejszy oferent winien w terminie dni 14 od daty zawiadomienia Fabryki o przyjęciu jego oferty uścić cenę ofertową oraz zabrać zakupione maszyny względnie łom, a to pod rygorem utraty wadium.

Maszyny i łom są do oglądnięcia w godzinach urzędowych w Fabryce Opakowań i Etykiat P. M. T. Poznań — Staszica, ul. Staszica 15, oraz na składzie Firmy Hartwig.

Dyrektor: Cyprian.

WYKONANIE INSTALACJI SIECI I APARATÓW ELEKTR.

Kierownictwo Budowy Gmachu Banku Gospodarstwa Krajowego ogłasza niniejszem przetarg publiczny na wykonanie instalacji sieci i aparatów prądów słabych w budującym się gmachu.

Oferty należy złożyć opieczetowane, z dołączeniem wadium w wysokości 5 proc. sumy oferowanej, należy składać w biurze Kierownictwa — Warszawa, Aleja Jerozolimska 1, do dnia 24 kwietnia 1930 r. do godz. 12.

Kierownictwo Budowy zastrzega sobie prawo wyboru oferty dogodnej — niezależnie od ceny ofertowej, względnie unieważnienie przetargu.

Szczegółowe warunki przetargu można otrzymać w Kierownictwie od dnia 1 kwietnia rb. w godzinach urzędowych od 8—12 rano.

OGŁOSZENIE PRZETARGU

Publiczny przetarg ofertowy rozpisuje Urząd Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie - na budowę Gmachu Najwyższej Izby Kontroli przy ul. Al. Szucha w Warszawie.

Słabe kosztorysy oraz warunki przetargu otrzymać można w biurze Urzędu Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie przy ul. Długiej Nr. 50 — II p. w. godz. 9—12 za opłatą 20 zł.

Tamże przejrzeć można: rysunki, przepisy tymczasowe o oddawaniu państwowych dostaw i robót w zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych oraz projekt umowy.

Oferty w zapieczętowanych kopertach z napisem „Oferta na budowę Gmachu Najwyższej Izby Kontroli przy ul. Al. Szucha w Warszawie“ wraz z dowodem złożenia wadium w wysokości 3% sumy ofertowej, składać należy do dnia 28 kwietnia r. b. do godz. 12-ej w południe w biurze Urzędu.

Bezpośrednio potem nastąpi otwarcie ofert.

Kierownik Urzędu Budowy Gmachów Państwowych

w m. st. Warszawie

(—) T. Szaniór.

Przetarg

Elektrownia Miejska w Gniewkowie
powiat Inowrocław, zamierza sprzedać

1 prądnicę

prądu stałego S. S. W. mod. G. M. 232
nr. 1925663 N. 440—500 wolt, 50 amp.,
1000 obrotów, średnica tarczy pasowej
500 m/m., szerokość 250 m/m.

Pisemne oferty należy składać do Magistratu w Gniewkowie do dnia 30 kwietnia rb.

Gniewkowo, dnia 14 kwietnia 1930 r.

MAGISTRAT:

(—) PYKA, burmistrz.

8754

PRZETARG.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Warszawie ogłasza na dzień 8 maja 1930 r. przetarg na dostawę:

400 ark. papieru szkłem nabij. gr. ziarna 0, 1, 2 i 3; 150 pendzli traw. w sków. średn. 60 mm.; 2000 mtr. b. węży parcian. średn. 25, 38 i 51 mm. wedł. war. techn.; 2000 świdrów do metali z cylindr. obs. od 1—9,5 mm. i 200 z obs. stożkową od 10—59 mm. w stopniowaniu co pół mm.; 27 tarcz szlif. różn. wym. do szlif. narzędzi; 45 miotełek ryż. wielk. N. 1; 25 mtr. pily taśm. szer. 25 mm.; 20 pilników dla zegarmistrzów prof. płas., półokr., okrągły i kwadrat; 4 klucze francus. 8 i 10 " i 2 sztorc. 5 i 15 mm.; 2 młotki płaskie i 3 wklęsłe wygładniki wagi 2 kg., 3 imadła równoległe szer. szczek 80 mm. i 1 ręczne zegarmistrz., 1 kompl. sercówek tokarsk. od 15 do 50 mm.; 10 noży montersk.; 1 korba stolarsk. do świdrów, 3 strugi, gładysz, wygładnik i zagłębiacz, 7 świdrów centr., 15, 25, 30, 35, 40, 45, 50 mm.; 1 warsztat stol. dł. 190 cm., 36 okularów ochron. ze szkłem przezrocz.; 360 kompl. przekładek izolac. do złącz. szyn. typ. „S“ z fibry ameryk. i 50 tychże typ 8-b — 6-cio otwor.; 250 sztuk chomont typ. III, rys. 183 i 300 szt. przecięć prostych rys. 132 do poprzecz. koryt. z naśrub. i śrub; 1 wiertarka przenośna mała z napęd. elektr. na prąd stały i zmien. 1-o faz. 220 volt; 3 wiertarki ręczne piers.; 1000 szkieł płas. do hubryk. średn. 35 mm. grub. 7—8 mm.; 5 luster o wym. 422×620 mm. i 5 o wym. 380×730 mm.; 6 sztuk kranów mos. przełot. do wody muł. z gwint. wedł. katalogu Langensiepena tabl. 65, fig. 5, średn. ½', 3 szt. tychże lecz kołnierz. tabl. 65 fig. 150, średnica 2', części skład. do bagnetsztang wedł. kat. B-ci Lubert, 25 szt. N. 413, 50 szt. — 414, 50 — 415, 50 — 416, 50 — 417, 50 — 419, 25 — 420, 50 — 421, 125 — 423 i 50 — 424; 15 śrubunków do rur gaz. czarn. średn. 1 i 4".

Oferując powyższe ilości firma zechce wskazać, czy w razie dalszych potrzeb Dyrekcji zechce utrzymać ceny do końca roku bież. Oferty składać należy do dnia 8 maja rb. do godz. 15-ej do skrzynki znajdującej się w W-le Zasobów, Al. Jerozolimska 1/3. Tam również są do obejrzenia wzory, wykazy i rysunki w godz. 10—12. Otwarcie ofert nastąpi w sali posiedzeń dnia następnego o godz. 9-ej. Szczegóły dotyczące składania ofert ogłoszone zostały w „Monitorze Polskim“ Nr. 19 z dnia 24 stycznia 1930 r.

DOSTAWA MASZYN DO ROBÓT BETONIARSKICH.

Wojskowy Zakład Zaopatrzenia Inżynierji w Warszawie przy ul. Stalowej 62, zamierza oddać w drodze przetargu nieograniczonego dostawę na:

1 komplet maszyn do robót betoniarskich składający się z rozdrabiarki, sortówki i przemywaczki, przy czem rozdrabiarka i sortówka powinny stanowić jednolity komplet maszyn, poruszanych jednym silnikiem benzynowym. Komplet ten (wraz z silnikiem) powinien znajdować się na jednym, względnie dwóch podwoziach ruchomych z tem, że całe urządzenie może być przesuwane po polu ornym.

Szczegóły techniczne, dotyczące poszczególnych maszyn oraz warunki obowiązujące dostawców przy składaniu ofert na przetarg, można otrzymać w Wydziale Zakupów Wojskowego Zakładu Zaopatrzenia Inżynierji w-m. ul. Stalowa 62, — codziennie w dnie powszednie w godzinach od 11 do 13.

POWTÓRNY PRZETARG PUBLICZNY

na wykonanie prac stolarskich (szafy digestoryjne) w gmachu Chemji U. P. w Poznaniu, przy ul. Grunwaldzkiej, w nawiązaniu i z powołaniem się na ogłoszenie z dnia 23 marca 1930 r. w „Gazecie Zachodniej“ ogłasza się przetarg ponownie na tych samych warunkach i zasadach poprzedniego ogłoszenia na 23. IV. 1930 z złożeniem ofert do g. 10,45.

Wszelkich informacji oraz obejrzenia wzoru i rysunków można zasięgnąć w biurach Państwowej Inspekcji Budowlanej Poznań—Miasto, Wały Kościuszki 3, sutereny.

WEZWANIE DO SKŁADANIA OFERT.

Filja Wojskowego Zakładu Zaopatrzenia Intendenckiego i Taborowego w Krakowie sprzeda w drodze nieograniczonego przetargu publicznego 36 nienadających się do użytku maszyn do pisania różnych systemów, znajdujących się w Składnicy Materiału Intendenckiego w Krakowie.

Oferty na całość lub poszczególne maszyny, należy wnieść w zalakowanych kopertach, oznaczonych znakiem oferenta i napisem „oferta na maszyny do pisania“ do Filji Wojskowego Zakładu Zaopatrzenia Int. i Tab. w Krakowie, ul. Bosacka Nr. 13, najpóźniej do dnia 7 maja 1930 r. godzina 10, w którym to terminie nastąpi komisyjne otwarcie ofert.

Wysokość wadium ustala się na 5 proc. wartości zaofertowanej sumy zakupna i dowód wpłacenia wadium należy załączyć do oferty.

Filja W. Z. Z. Int. i Tab. w Krakowie zastrzega sobie prawo swobodnej oceny wyboru złożonych ofert, jakoteż ewent. przeprowadzenia przetargu ustnego.

Bliższych informacji co do systemów maszyn i innych warunków sprzedaży, udzielają Filje W. Z. Z. Int. i Tab. — Ref. Zakupów.

Filja W. Z. Z. Int. i Tab. w Krakowie.

L. 3400/Zakup.

Kraków, dnia 11 kwietnia 1930 r.

PRZETARG.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Gdańsku zwraca uwagę na ogłoszony w „Monitorze Polskim“ Nr. 71 z dnia 26. III. r. b. przetarg publiczny wyznaczony na dzień 26-go kwietnia r. b. na sprzedaż około 150 ton starych materiałów (blacha pobielana, drut, makulatura, szkło, suche ogniwa, płótno, skóra, guma i t. d.).

Wydział Powiatowy w Wąbrzeźnie (Pomorze) ogłasza

PRZETARG OFERTOWY

na dostawę

400 sztuk podkładów dębowych

wzgl. sosnowych normalno-torowych, zdrowych, zimowego cięcia 1928/29 r., 4-stronnie wzgl. 2-stronnie obrobionych 250 cm. długości, 14 cm. wysokości i 24 cm. szerokości i wyżej mierzone w środku.

Oferty pisemne na dostawę podkładów uprasza się złożyć do dnia 1 maja 1930 r. w Wydziale Powiatowym w Wąbrzeźnie.

W ofertach należy wymienić cenę za sztukę loco Zakłady Impregnacyjne w Solcu koło Bydgoszczy.

Wąbrzeźno, dnia 8 kwietnia 1930 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego:

(—) DR. E. PRADZYŃSKI

Starosta Powiatowy.

8718

SPRZEDAŻ STARYCH MATERJAŁÓW.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Gdańsku ogłasza przetarg nieograniczony na sprzedaż starych materiałów w przybliżonych ilościach:

- a) blachy pobielaney — 7 ton,
- b) drutu żelaznego i stalowego — 15 ton,
- c) zużytych suchych ogniwi — 5000 sztuk,
- d) różnych odpadków (bawełnianych, ceratowych, gumowych bez płótna i z płótnem, jutowych, płóciennych, skórzanych, sukiennych, pilśniowych i szmerglowych) — 31 ton,
- e) łomu szkła — 30 ton,
- f) starego papieru — 50 ton.

Ceny należy podać stałe w złotych za jednostkę obowiązkowo loco Główny Magazyn Zasobów w Bydgoszczy.

Cena stała obowiązuje firmę na ustalony okres wykonania umowy.

Termin składania ofert upływa z dniem 29 kwietnia 1930 roku o godz. 11. Otwarcie ofert odbędzie się o godz. 11½ w pokoju Nr. 431. Wraz z ofertą należy przedłożyć kwit na wpłacone wadium w wysokości 5 proc. wartości oferowanej ceny kupna wpłaconej do Kasy Głównej jednej z Dyrekcji Kolei Państwowych. Niezłożenie przed dniem przetargu wadium spowoduje odrzucenie oferty, chociażby zgłoszone ceny były konkurencyjne.

Oferta winna obowiązywać firmę conajmniej 6 tygodni od daty przetargu.

W razie cofnięcia oferty w czasie lub po otwarciu ofert również w wypadku odmowy wykonania udzielonej umowy — złożone wadium lub kaucja przepada na dobro Skarbu Państwa.

Ofertę i załączniki należy w zapieczętowanej jednej kopercie firmowej z napisem: „Oferta na sprzedaż przez DOKP. Gdańsk starych materiałów (podać nazwę materiału) na przetarg w dniu 29 kwietnia 1930 r.“ włożyć do drugiej koperty nieprzejrzystej i obowiązkowo bez znaczka firmowego, zapieczętować i położyć napis: „Do Dyrekcji Kolei Państwowych w Gdańsku. Oferta na przetarg rozpisany przez Wydział Zasobów na dzień 29 kwietnia 1930 r.“ Oferta winna być wysłana listem poleconym, lub złożona do skrzynki ofertowej, znajdującej się w przedsiönku gmachu Dyrekcji w Gdańsku.

Bliższych szczegółów udziela, oraz kwestionariusze, specyfikacje i warunki dostawy wydaje i wysyła Wydział Zasobów DOKP. Gdańsk bezpośrednio lub pocztą po przesłaniu do Wydziału Zasobów znaczka stemplowego w wysokości 3 złotych.

BUDOWA RZEŻNI.

Urząd gminy Tłuszcz, powiatu Radzyńskiego, ogłasza przetarg publiczny na udzielenie koncesyjnego prawa budowy rzeźni gminnej i jej eksploatacji w Tłuszczu (30 km. od Warszawy).

Należność za wykonanie budowy rzeźni stanowić będzie dzierżawa prawa poboru opłat rzeźnych (dochód roczny około 9.000 zł) w ciągu określonego przetargowo (in minus) czasu dzierżawy.

Z projektami budowy, ślepami kosztorysami i warunkami technicznymi zapoznać się można w biurze Urzędu Gminnego w Tłuszczu, w godzinach biurowych, lub otrzymać je pocztą po 2 zł kosztorys i 7 zł projekt.

Oferty w zapieczętowanych kopertach z napisem: „Oferta na budowę rzeźni gminnej“ składać należy w Urzędzie Gminy Tłuszcz do dnia 27 kwietnia r. b. włącznie, wraz z wpłaceniem 10 proc. sumy dochodu rocznego z rzeźni (gotówką lub państwowymi papierami wartościowymi) tytułem kaucji wadium.

Otwarcie ofert nastąpi w dniu 28 kwietnia r. b. o godzinie 12-tej w południe, komisyjnie.

Zastrzega się swobodny wybór oferty.

Nowość!

Nowość!

Pompa ssąco-tłocząca

Patent inż. Dominika Nr. 24781, wzór użytkowy 3499

Działająca dowolnie, poruszana dowolnie tj. **ręcznie, klatem, motorem lub wiatrakiem.** Łożyska kulowe powodują lekkie poruszanie pompy z większych głębokości siłą jednego człowieka. — Potrójne obskórzenie cylindra, wentyle z brązu pozwalają do uzyskania wydajności do 5000 litrów wody na godzinę. 8577

Gwarancja 5-cio letnia. Szczegółowych informacji udziela firma:

PRZEDSIĘB. ORSTWO WIERCENIA STUDZIEN I WYTWÓRNIA POMP

FR. DOMINIK

LWÓW, ul. 29 Listopada I. 37. Telefon 18-55 i 64-44

LIST POCHWALNY NA P. W. K. w POZNANIU.

PRZETARG.

Wileński Urząd Wojewódzki (Okręgowa Dyrekcja Robót Publicznych) ogłasza piśmienny przetarg ofertowy na roboty przebudowy gmachu przy ul. Teatralnej Nr. 5 w Wilnie na użytek Archiwum Państwowego o kubaturze około 14 tys. m³.

Przetarg odbędzie się w dniu 25 kwietnia 1930 r. o godz. 12-iej w Okręgowej Dyrekcji Robót Publicznych w Wilnie przy ul. Magdaleny 2, pokój 91.

Piśmienne oferty winny być złożone w tymże dniu do godziny 9-iej i pół w kancelarii Oddziału Budowlanego Dyrekcji, pokój Nr. 92 łącznie z pokwitowaniem Kasy Skarbowej na wpłacone wadium przetargowe w wysokości 5% za oferowanej sumy.

Za wojewodę w/z. Dyrektor inżynier
A. Przygodzki.

Ogłoszenie

Statek węglowy „PRUSINA“

należący do flotyli lodołamaczy ma być
sprzedany w drodze licytacji.

Statek obejrzyć można w Urzędzie Budowy Maszyn w Gdańsku—Krakau w w godzinach służbowych; również warunki sprzedaży wyłożone są do przeglądu w biurze tego Urzędu.

Oferty zaopatrzone w odpowiedni napis należy kierować do Urzędu Budowy Maszyn w Gdańsku—Krakau (poczta Wesslinken) w czasie do 30 kwietnia 1930 r.

RADA PORTU I DRÓG WODNYCH
w Gdańsku.

8785

Dobrowolna sprzedaż chłodzi

Magistrat m. Lubawy (Pomorze) sprzedaje okazynie **chłodzi**, syst. **Linde**. Chłodzi ta znajduje się w Toruniu w Rejonowym Kierownictwie Intendentury, gdzie można ją każdego czasu oglądać. Oferty wraz z podaniem ceny kupna należy skierować do Magistratu w **Lubawie** najpóźniej do dnia 15 maja 1930 r.

8742

PRZETARG.

Wileński Urząd Wojewódzki (Okręgowa Dyrekcja Robót Publicznych) ogłasza piśmienny przetarg ofertowy na roboty instalacyjne i wykończeniowe w gmachu dla 14 rodzin urzędniczych w Mołodecznie.

Przetarg odbędzie się w dniu 24 kwietnia 1930 r. o godz. 12-ej w Okręgowej Dyrekcji Robót Publicznych w Wilnie przy ul. Magdaleny 2, pokój 91.

Piśmienne oferty winny być złożone w tymże dniu do godziny 9-ej i pół w kancelarii Oddziału Budowlanego Dyrekcji, pokój Nr. 92 łącznie z pokwitowaniem Kasy Skarbowej na wpłacone wadium przetargowe w wysokości 5% zafinerowanej sumy.

Za wojewodę w/z. Dyrektor inżynier
A. Przygodzki.

PRZETARG.

Państwowy Urząd Budownictwa Naziemnego Nowemiaso ogłasza niniejszem przetarg na wykonanie następujących prac, przy budowie szkoły rolniczej w Malinowie, powiat działowski:

1. prace blacharskie,
2. prace dekarские,
3. wykonanie centralnego ogrzewania,
4. prace kanalizacyjno-wodociągowe.

Słepo kosztorysy wydaje wspomniany Urząd, za opłatą ad) 1 i 2 — 2,00 zł (dwa złote), ad) 3 i 4 — 5,00 zł (pięć złotych) w godzinach służbowych, gdzie również wyłożone są rysunki do przeglądu oraz udziela się wszelkich informacji.

Do oferty należy dołączyć pokwitowanie Kasy Skarbowej ze złożenia wadium, wynoszącego 5% sumy ofertowej. Zastrzega się wybór oferenta, bez względu na ofertę. Nowemiaso, dnia 4 kwietnia 1930 r.

Państwowy Urząd Budownictwa Naziemnego.
(—) N. Witta.

Nr. dz. IX/2-1/29529/1930

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Krakowie ogłosiła

przetarg publiczny

na dostawę w okresie rocznym około 13.000 kg. **plomb ołowianych**. Termin składania ofert do dnia 5 maja 1930 r. godz. 12-ta w południe. Bliższe szczegóły ogłoszone są w „Monitorze Polskim” Nr. 83 z dnia 9. IV. 1930.

8736

Przetarg

8744

Ministerstwo Komunikacji zawiadamia o **przetargu ofertowym**, który odbędzie się dnia 2 maja 1930 r. o godz. 11-tej na sprzedaż starej miedzi.

Szczegółowe ogłoszenia zamieszczone są w „Monitorze Polskim” Nr. 84 z dnia 10. IV. 1930 r.

OGŁOSZENIE.

Magistrat m. Pułtusk ogłasza przetarg ofertowy na dostawę:

1. silnika syst. Diesla mocy 300 KM. około 300 obrotów pionowego, bezpośrednio sprzężonego z prądnicą.

Warunki dostawy: kredyt możliwie najdogodniejszy, dostawa i cena loco elektrownia Pułtusk wraz z montażem, uruchomieniem i wyregulowaniem.

2. Prądnicy trójfazowej (na prąd zmienny) do powyższego silnika, wraz z niezbędnymi do uruchomienia prądnicy instalacjami z ustawieniem, uruchomieniem i wyregulowaniem.

Termin dostawy ad 1. i 2. w 3 miesiące po załatwieniu przetargu (z gwarancją).

Oferty należy składać do dnia 1 maja 1930 r. Pułtusk, dnia 3 kwietnia 1930 r.

Burmistrz m. Pułtusk (—) **St. Zabokrzycki.**

SPRZEDAŻ STAREGO ŻELAZA.

W dniu 5 maja 1930 roku o godzinie 10 rano, w koszarce drogowej na drodze państwowej Nr. 3 Radzymin-Wyszków, przy moście w Wyszkowie, odbędzie się sprzedaż z publicznej licytacji pozostałego po zniszczonym moście starego żelaza w ilości około 70771 kg. i szmelcu około 97263 kg. od sumy wywoławczej 9419 złotych i 20 gr (dziewięć tysięcy czterysta dziewięćnaście zł i 20 gr).

Osoby przystępujące do przetargu winny w dniu licytacji złożyć do rąk przewodniczącego wadium w wysokości 10% sumy szacunkowej.

Bliższe szczegóły i warunki do przejżenia w biurze Zarządu Drogowego w Radzyminie w godzinach urzędowych.

KONKURS.

Magistrat m. Piotrkowa Tryb., (50.000 mieszkańców) otwiera konkurs ofert na uruchomienie i prowadzenie miejskiej komunikacji autobusowej.

Komunikacja prowadzona będzie na własny rachunek i koszt przedsiębiorcy.

Warunki konkursu i eksploatacji przedsiębiorstwa przeglądać można w Magistracie (Słowackiego 13) w godzinach urzędowych.

Zgłoszenia przyjmuje Wydział Skarbowy Magistratu do 30 kwietnia r. b.

Piotrków, 10 kwietnia r. b.

Magistrat m. Piotrkowa.

Lokomobila Wolfa

o sile 45—65 KM. z roku 1910 w dobrym stanie w ruchu będąca do sprzedania z powodu powiększenia siły. Bliższa wiadomość: ALBA Sp. z ogr. odp., LWÓW, ul. Fredry 9.

8753

Z powodu likwidacji tanio na sprzedaż:

1. Parowa maszyna 60 K. M.
2. Samochód ciężarowy 3—4 ton.
4. Butle stalowe do tlenu.
4. Centryfuga miedziana do suszenia bielizny.

Wytwórnia Konstrukcji Żelaznych
PRZEMYSŁAW WINIARSKI, TORUŃ, 8766

OKAZJA!

Mamy do oddania natychmiast ze składu naszego w Poznaniu używane, lecz gruntownie wyremontowane (z gwarancją):

Lokomobile

1. Marshall, nr. 28830, r. 1897, ca 10 K. M. nom.
2. Cegielski, nr. 566, r. 1905, ca 10 K. M. nom.
3. Flöther, nr. 1080, r. 1898, ca 10 K. M. nom.
4. Ransomes, nr. 18146, r. 1906, ca 12 K. M. nom.
5. Lanz, Mannheim, nr. 4804, r. 1895, ca 14 K. M. nom.
6. Marshall, nr. 28825, r. 1897, ca 7 K. M. nom.
7. Cleyton u. Schüttleworth, nr. 26763, r. 1891, ca 5 K. M.
8. Hofher Schrantz — Cleyton Schüttleworth, nr. 55744, r. 1917, ca 6 K. M.
9. Epple & Buxbaum, nr. 748, r. 1895, ca 8 K. M. nom.
10. Ransomes, nr. 11726, r. 1898, ca 10 K. M. nom.
11. Güttler, nr. 351, r. 1901, ca 10—12 K. M. nom.

Lokomobile

niewyremontowane (bez gwarancji)

12. R. Wolf, nr. 989, r. 1882, ca 8 K. M. nom.
13. Badenia, nr. 1521, r. 1899, ca 12 K. M. nom.
14. Turner, nr. 1016, r. 1886, ca 5 K. M. nom.
15. Cleyton Schüttleworth, nr. 20982, ca 8 K. M. nom.
16. Förster, nr. 1194, r. 1884, ca 8 K. M. nom.
17. Garret, nr. 664, r. 1874, ca 8 K. M.
18. Robey, nr. 7854, r. 1883, 8 K. M. nom.

Lokomobile przemysłowe

wyremontowane z gwarancją

19. stacjonowana, Förster u. Co., nr. 530, r. 1900, na 9 atm., ca 100 konna
20. stacjonowana, M. Kir, Budapeszt, nr. 1961, r. 1896, na 12 atm., ca 100 konna
21. stacjonowana, H. Lanz, nr. 34248, o sile ca 48/60/70 koni, r. 1915
22. stacjonowana, Garret Smith, nr. 4220, r. 1893, o sile ca 20—30 K. M.
23. przężna lub stacjonowana, H. Lanz, nr. 4804, r. 1895, ca 20—30 K. M.

Młocarnie parowe i motor.

gruntownie wyremontowane, z gwarancją do natychm. użytku

24. Lanz, nr. 4770, 60 × 24"
25. Ruston Proctor, nr. 18540, 66 × 24"
26. Bomford, nr. 11576, 60 × 24"
27. Lanz, nr. 28972, 60 × 22", marki Doppellemmerich
28. Lanz, nr. 10916, 67 × 24"
29. Lanz, nr. 3813, 60 × 24"
30. Paxmann, nr. 2450, 66 × 24"
31. Hofher Schrantz, Cleyton Schüttleworth, nr. 72300, 39 x 21"
32. motorowa, 62 × 18"
33. motorowa sztyftowa, Bruns, z podwójnym czyszczeniem, 56 cm/22"

Niewyremontowane

34. Marshall, nr. 8865, 24 × 60"
35. motorowa W. Schultze, nr. 1868, 18 × 60"

Traktory i motory

36. 1 traktor „Deering“, 15/30 K. M.
37. 1 „ „ „Grossbulldog“ Lanza, na rope, 22/28 K. M.
38. 1 „ „ „Feldbank“ Lanza, na rope, 38 K. M.
39. 1 „ „ ropny Lanza Bulldog, 12 K. M. samopojazdowy
40. 1 „ „ Hansa Lloyd, ca 40 K. M.
41. 1 motor przężny, Witte, 8 K. M.
42. 1 „ „ przężny, Paul Landsberg, ca 6—8 K. M.
43. 1 „ „ leżący, gazowy, ca 20 K. M.
44. 1 motor stacjonowany, fabr. Bauchet, ca 1 1/2 K. M.
45. 1 kółdz motorowa na ca 10 osób

Maszyny parowe

46. leżąca, Hermann Laas ca 45 K. M.
47. leżąca, Schoenemann, ca 30 K. M. 8745
48. stojąca, ca 3—5 K. M.
49. leżąca, Edward Alborn, ca 10 K. M.

Oprócz tego mamy do oddania korzystnie z naszych składów różne kotły, pompy mech., prasy do torfu, maszyny narzędz. itd.

Nitsche i S-ka

Fabryka Maszyn
Poznań, ul. Kolejowa 1—3
Telefony: 6043, 6044, 6906 i 1478

Z powodu zwinięcia przedsiębiorstwa 8752

TRANSFORMATOR

do spawania łukiem płomiennym
100—500 V. do 300 amp., przewoźny, bardzo tanio do sprzedania.

O. KRÜGER, Kötzschenbroda i Sa.

Dynamo 8680

50 kW, 550 Volt, prąd stały, 790 obr. na min., AEG., EG 500 kompl. guldenów 1300.—

Motor

50 PS. 500 Volt, prąd stały, 820 obr. na min. AEG. EG 400 kompl. guldenów 1000,—
i inne maszyny tanio do sprzedania.

STOCKMANN & BLOY, GDAŃSK (Danzig), Schäferei 16
Tel. 22.664.

Dwa gafry

8715

Blumwego 700 mm. — Kirsznera 500 mm.

Dolny ruch, górne przyjsioce. Używana cegłę Kulmitza sprzedam.

M. BROŃSKI, POZNAŃ, ul. Nowa 6.

Okazyjnie do sprzedania.

Kosy Kuhlmann „Serce“ 90 100 cm
za sztukę 8,75 9,75 zł

Sierpy do trawy z trzonkiem „Kuhlmann“ za sztukę 1,10 zł

Miotki do klepania kos „Kuhlmann“ 500 600 gram.
sztuka 1,50 1,75 zł

Babki do klepania kos „Kuhlmann“ 500 gramów
sztuka 1,50 zł.

8741 poleca dopóki zapas starczy

A. Kryzan, Zbąszyń

5 nowych nadliczbowych szybkoobrotowych wiertarek słupkowych

własnej produkcji z zapędem pasowym, wrzeczona o 4 szybkościach, wierzące otwory do 26 mm. średnicy, precyzyjnie wykonanych, wrzeczona na łożyskach kulowych, o wadze sztuk. ca. 408 kg. oddamy korzystnie.

Unja Zjedn. Fabr. Maszyn Sp. Akc. dawn. Ventzki i Peters
Grudziądz, Pomorze. 8713b

Parowóz zupełnie nowy

2/2×200/250 KM. na tor 900 m/m okazyjnie do sprzedania. Fabrykat pierwszej marki. Rok budowy 1929/30.

JULJUSZ WEISS, Koleje Polne, Leśne i Fabryczne we LWOWIE.

Adres telegr. „Railweiss“ — Lwów. 8743

Kotły parowe

Cornwall — dwupłomienny 110 m² 12 atm.

„ „ „ 96 „ 8 „

„ „ „ 220 „ 9 „

„ „ „ 75 „ 10 „

„ „ „ 53 „ 8 „

1 maszyna parowa 75 K. M. i zbiorniki od 4 m³ tanio do sprzedania. Oferty do „PAR“ Katowice, Dyrekcja 10 pod „Kotły“. 8663

Prasa

mimośrodowa, przenośna, trybowa, nacisk 160—180.000 kg., waga ca. 9 ton, natychmiast korzystnie do oddania.

8685

Tartak Parowy, Pyzdry.

Kocioł parowy i maszyna

plamiennorurowy, 7 atmosfer, 10 kw. mtr. powierzchni ogrzewania, zupełnie w dobrym stanie i gotowy do użytku. Maszyna jednocylindrowa 12 konna, natychmiast tatio na sprzedaż 8720

POLSKI MŁYN PAROWY W ŚMIGLU.

Mam do sprzedania bardzo korzystnie

ca. 2000 rur

w długości 185 cm.; grubości zewnętrznej 38 m/m.; ścianki rury 2 m/m.

Zgłoszenia do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego” pod nr. 8730.

3 kotły

8750

dług. 11 mtr., $\varnothing$ 2 mtr., nadają się do przeróbki na baseny pojemn. 33.000 litrów lub na blachy grub. w płaszczu 15 m/m $\times$ 2 mtr. $\times$ 1,25 mtr. w płomienicach $\varnothing$ 850 m/m. grub. blachy 12—13 m/m. sprzedaż O. LENC, POZNAŃ, Piotra Wawrzyniaka 22. Tel. 75-77.

Byli długoletni szef sprzedaży

koncernu górniczo-hutniczego: surowka żelazna, żelazo walcowane, odlewy; kanalizacyjne, wodociągowe, kuchenne, sanitarne, garnki surowe emaljowane, odlewy centralnego ogrzewania i p. **przyjmie posadę kierowniczą**, zorganizuje sprzedaż krajową i eksport, posiada wyrobione stosunki. Przyjmie wyłączną sprzedaż. Propozycje pod „Hutodlew” nr. 8714 do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego”.

Żelazniak

lat 24, poszukuje posady ekspedienta, magazyniera lub podrzązającego. Dzielny fachowiec. Dobre świadectwa i referencje. Zgłoszenia do administr. „Rynku Met. i Masz.” pod nr. 8712.

Ekspedjent magazynier

z branży żelaza, młodszy, biegły w polskim i niemieckim, z dobrymi świadectwami, poszukuje od 1. IV. b. r. posady jako ekspedjent lub magazynier. Łaskawe zgłoszenia proszę skierować do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego” pod 8514

Werkmistrz

dobrze obeznany z budową nowych maszyn rolniczych, reperację lokomobil, młocarni i t. p., zna się również na odlewnictwie żelaza i spiezu, **poszukuje posady** od zaraz lub później. — Zgłoszenia do adm. „Rynku Met. i Masz.” pod 8694.

„R. Met.”

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW.

CENY OGŁOSZEŃ: $\frac{1}{4}$ str. 150 zł, $\frac{1}{2}$ str. 80 zł, $\frac{3}{4}$ str. 45 zł, $\frac{1}{8}$ str. 25 zł, $\frac{1}{10}$ str. 15 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III. str. 30% dopłaty. Artykuły opisowe z dopłatą 100%. Klisze autotypy z wyraźnych fotografii dostarcza się po 14 groszy za cm². W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Ogłoszenia z zagranicy z dopłatą 50%. W wydaniach specjalnych obowiązuje taryfa inna. Miejsce wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestiach spornych miarodajny jest Sad Grodzki (Okregowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

KUPNA

Młyn kulowy

duży do mielenia gruzu ceglano kupię zaraz. Oferty z ceną, wymiarami i szczegółowym opisem proszę nadesłać:

8734

INŻ. JÓZEF CHRZANOWSKI, TORUŃ, Fredry 8.

KUPIMY ROZRUSZNIK

do motoru 2 P. S., 220 Volt, z opornikiem umożliwiającem redukcję obrotów do 50%, pod gwarancją sprawnego funkcjonowania.

Zgłoszenia do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego” pod nr. 750.

Nożyce gilotynowe

8746

do blachy 6—8 mm. i Prasę jednoramienną silną kupimy. Oferty z ceną.

WARSZAWA, Nowy-Świat 41/4.

Stare płyty akumulatorowe, szlam, i wszelkie stare metale

kupuje

T. Bielawski, Poznań,

Bukowska 33. — Telefon 6418.

8062

Kupię używane walce

(Gummiwalcwerk) dla przemysłu gumowego. Zgłoszenia pod nr. 8658 do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego”.

KASĘ „NATIONAL”

używana dla sklepu kupię. Oferty PILL, BYDGOSZCZ, ul. Bocianowo 29/30. 1450

Kupimy używany samochód

ciężarowy 1 tonowy do 1½ tonowy lub wóz dostawowy 1 tonowy. WIELKOPOLSKA FABRYKA SERÓW, PLESZEW Wielkopolska. 2682